

**Commentariorvm, Ac Disputationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

8 V. tota anima Christi in passione frueretur fruitione beata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

radicatur, patitur, & hoc modo ex decisione prioris quaestionis est manifestum, omnes potentias animae Christi passas esse patiente ipsa anima, in qua omnes potentiae radicantur. Sed reuera valde improprè dicitur aliqua potentia pati, solum quia est in subiecto, quod per aliam potentiam patitur, nisi passio vnus potentiae aliquo modo redundet in alteram, impediendo illam à sua actione, vel alio simili modo. Vt in exemplo D. Tho. quando tactus, qui est in oculo, patitur, dicitur visus pati, quia illa passio aliquo modo redūdat in visum, nam dum alteratur tactus, mutatur dispositio necessaria in organo, ad exercendam contentiendi modo operationem visus. Quod si hoc rigoroso sensu hæc secunda quaestio ageretur, negandum potius esset, Christum passum esse ex parte subiecti secundum omnes animae potentias quia passio, aut dolor vnus potentiae, quantumuis maximus, non redundet in alteram, etiam si omnes in eadem anima radicarentur, neque impediēbat illas, quominus operationes suas perfectè exercerent, vt hic D. Tho. docet, & latius dictum est in superioribus, loco statim citando. D. Thom. ergo quoad hanc quaestionem non est loquutus in hoc sensu rigoroso, sed in peiori, siue ille proprius sit siue improprius.

Dubium 3.

Responsio.
Anima
Christi num
in omnibus
potentijs suis
directe pas-
sa fuerit.

Tertia quaestio est, an anima Christi passa fuerit in omnibus potentijs suis perfecte, ac directe, ex proprijs actibus, & obiectis omnium potentialium. Et hæc est propria quaestio ad rem spectans, & hoc loco intenta. Cui D. Thom. respondet, animam Christi passam esse in omnibus inferioribus potentijs, non tamen in ratione superiori. Et in priori quidem parte huius responsionis nulla est difficultas, si considerentur ea, quae in precedenti articulo dicta sunt, & animaduertatur, non vocari hic passionem solum dolorem, vel tristitiam, (hæc enim formaliter non sunt, nisi in appetitu, & voluntate.) Sed vocatur passio, omnis immutatio corporis, vel animi, ex qua nata sunt oriri dolor vel tristitia. Illud etiam est aduertendum sermonem hic esse solum de potentijs animae, quae sunt ad cognoscendum, & appetendum, quia est sermo de passione animali, seu vitali, & ita in hac parte nulla est difficultas. At vero alia pars negans Christum passum esse in portione superiori, maiorem difficultatem, & controuersiam habet, sed ea est à nobis late disputata in superiori tomo, disput. 38. sect. 1. vbi dixi etiam in portione superiori passum esse Christum tristitiam, & dolorem, & exposui, D. Thomam hic esse intelligendum de ratione superiori in ordine ad suum obiectum primum, quod est Deus, ita enim ipse seipsum exposuit. Et eodem loco late disputauimus, quomodo in eadem voluntate Christi potuerint simul esse gaudium, & tristitia, quod D. Thom. articulo sequenti tractat, cui propterea nihil addendum hoc loco occurrit.

ARTICVLVS VIII.

Virum tota anima Christi in passione frueretur fruitione beata.

253.
3. dist. 15. q. 2.
art. 3. q. 2. &
veri qu. 10
art. 11. ad 3.
& q. 26. art.
9 & 10 &
quodlib. 1. q.
2. art. 2. cor.
& opusc. 3.
cap. 238. &
219. q. 15. art.
10. lib. 10. c.
3. & lib. 7. c.
vlt.
arti. 6. huius
quaestionis.

A Doctum sic proceditur. Videtur, quod anima Christi in articulo illius passionis, non tota frueretur fruitione beata. Impossibile est enim simul dolere, & gaudere, cum dolor & gaudium sint contraria. Sed anima Christi tota patiebatur dolorem in tempore passionis: vt supra habitum est. Non ergo poterat esse vt tota frueretur.
2. Præterea Philosophus dicit in 7. Et hic, quod tristitia, si sit vehemens, non solum impedit delectationem contrariam, sed quancunque & e conuerso. Dolor autem passionis Christi fuit maximus (vt ostensum est) & similiter delectatio fruitionis est maxima: vt in principio secunde
Fr. Suarez. tom. 2.

A partis habitum est. Non ergo potuit esse, quod anima Christi tota simul pateretur, & frueretur.

3. Præterea, fruitio beata est secundum cognitionem, & amorem diuinorum, vt patet per August. in 1. de doctrina Christiana. Sed non omnes vires animae attingunt ad cognoscendum & amandum Deum. Non ergo tota anima Christi fruebatur.

Sed contra est, quod Damasc. dicit in 3. lib. quod diuinitas Christi permittit carni agere, & pati quae propria. Ergo pari ratione cum proprium esset anima Christi, in quantum erat beata, quod frueretur, passio eius fruitionem non impediēbat.

Respondet dicendum, sicut, quod dictum est prius, tota anima potest intelligi, & secundum essentiam, & secundum omnes eius potentias. Si autem intelligatur secundum essentiam, sic tota anima fruebatur, in quantum est subiectum superioris partis animae, cuius est frui diuinitate, vt sicut passio ratione esset & attribuitur superiori parti animae, ita e conuerso fruitio ratione superioris partis animae attribuitur essentiae. Si vero accipiamus totam animam ratione omnium potentialium eius, sic non tota anima fruebatur, nec directe quidem quia fruitio non potest esse actus cuiuslibet partis animae, nec per redundantiam gloriae: quia dum Christus erat viator, non fiebat redundantia gloriae à superiori parte in inferiorem, nec ab anima in corpus. Sed quia nec e conuerso superior pars animae impediēbatur circa id, quod est sibi proprium, per inferiorem, consequens est, quod superior pars animae perfecte fruebatur christo patiente.

Ad primum ergo dicendum, quod gaudium fruitionis non contrariatur directe dolori passionis: quia non sunt de eodem, nihil autem prohibet contraria eidem inesse non secundum idem. Et sic gaudium fruitionis potest pertinere ad superiorem partem rationis per proprium actum, dolor autem passionis secundum suum subiectum. Ad essentiam vero anima pertinet dolor passionis ex parte corporis, cuius est forma: gaudium vero fruitionis ex parte potentiae, cui subijcitur.

Ad secundum dicendum, quod verbum illud Philosophi habet veritatem ratione redundantiae, quae naturaliter fit ab vna potentia animae in aliam. Sed hoc in Christo non fuit, vt supra dictum est.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de totalitate in corpore anime, quantum ad eius potentias.

DISPUTATIO XXIII.

In duas Sectiones distributa.

De passione Christi in genere.

Vpono primo, sermonem esse de iis, quae Christus Dominus passus est hominum actionibus, & iniurijs, praesertim eo tempore, quo potestati, & manibus eorum est traditus. Nam de ceteris passionibus, laboribus ac doloribus, quae reliquo vitae tempore sustinuit, nihil fere in particulari scriptum habemus, quod expositione indigeat, in communi vero satis de hoc diximus in superioribus, & praesertim in primo tomo super qu. 14. & 15. D. Tho.

Ex quo loco secundo est in praesenti supponendum, Christum Dominum vere, & non tantum specie sustinuisse passiones omnes, quae de ipso leguntur, vt dolorem, tristitiam, timorem, & huiusmodi connaturales, & irreprehensibiles affectus. Quod late ibi ostendimus disp. 32. sect. 1. & 3. & disp. 34. sect. 3. & latius disp. 38. sect. 3. & super qu. 15. D. Tho. in commentarijs art. 5. & 17. Quibus locis & varios errores refellimus, & nonnulla Patrum dicta praesertim Hilarij, quae obscuriora videbantur, exposuimus. Rursus, Christum ab hominibus passionem multas sustinuisse, ex historiae Euangelicae veritate constat, de causis vero earum, & de fructu, qui ex illis ad nos
Ee 3 redun-

redundavit, nihil nunc dicendum est, tum quod D. Thom. tribus sequentibus quaestionibus de hac re latissimè disputat; tum quod in superiori tomo factis à nobis explicata sunt, ut ibi annotauimus. Quid vero hæc passio sit, ex ipso nomine constat, & ex ijs, quæ in citato loco de tristitia, & dolore dicta sunt, & in sequenti sectione amplius explicabitur: igitur duo tantum in genere explicanda supersunt: quæ nimirum fuerint, & quam graues hæc Christi passiones.

SECTIO I.

Quæ passionum genera Christus sustinuerit.

Hæretici huius temporis non contenti ijs passionibus & doloribus, qui in Scriptura de Christo referuntur, dicunt ipsum pertulisse inferni cruciatus, & dolores. Quod non solum affirmant de anima Christi post mortem (qua de re postea agemus) sed etiam de Christo viuente in hac mortali vita, præsertim eo tempore, quo passus dicitur, scilicet ab illa hora, qua in horto orauit vsq; ad crucem. Cum autem hi hæretici cruciatus, & dolores inferni nominant, non intelligunt dolorem ex combustione ignis prouenientem, quam uocamus *pœnam sensus*, sed intelligunt *pœnam damni*, seu quandam participationem eius, quæ consistit in interna quadam, ac vehementi anxietate, atq; tristitia, quam dicunt Christum habuisse, eo quod sentiret Deum sibi iratum, seq; ita ab ipso derelictum, ut vehemētissime timeret, ne à morte absorberetur, ac perpetuo à Deo alienatus maneret. Huius blasphemix primus assertor, & inuentor fuit Caluinus, quæ Brentius, Melanchthon, & alij sequuti sunt (ut refert Robertus Bellarminus lib. 4. de Christo cap. 8.) Sed in hoc errore quam plures hæreses & blasphemix continentur. Primo, quod Christus in passione sua ita senserit Deum sibi iratum, ut de propria salute dubitauerit, quod repugnat & cum vera Christi diuinitate, & cum perpetua beatitudine animæ eius, & cum summa innocentia, ac perfecta scientia, qua & se immunem omni culpa cognoscebat, & diuinam iustitiam non ignorabat, quæ neminem sine propria culpa perpetuo damnat. Deniq; pugnat cum verbis ipsiusmet Christi: qui in horto discipulis dixit. *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*, Et Petro, *An putas, quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones Angelorum? Nunquid hæc verba sunt hominis sentientis sibi Deum iratum? Postea vero dixit principi sacerdotum. Amodo uidebitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & uenientem in nubibus caeli.* Sunt ne hæc verba hominis de sua salute dubitantis? Deinde in cruce dixit latroni, *Hodie mecum eris in paradiso*: non ergo formidabat de sua salute, qui etiam alteri, & quidem maximo peccatori, salutem pollicebatur. Quod argumentum notauit Hilarius lib. 10. de Trinit. ut hunc errorem, antequam natus esset, confutaret. Præterea Ioan. cap. 18. sic inquit. *Iesus uis ag, sciens omnia, quæ uentura erant super se processit, &c. non ergo accessit Christus ad passionem ignorans quid sibi euenturum esset, atq; adeo nec de salute sua dubitans: quin potius sæpe antea ipse prædixerat. Filius hominis tradetur ad flagellandum, & crucifigendum & tertia die resurget.* Ac denique discessurus ex hac uita, dixit ad Patrem, *In manus tuas Domine, commendo spiritum meum.*

Bellarmin.

Matth. 26.

Luca 23.

Hilar. Ioan 18.

Matth. 10.

Luc. 23.

Secundus error horum hæreticorum est, quod Christo attribuit vel desperationem, vel certe motus desperationis, & uerba inordinate prolata, quibus illum desperationis motum expressit. Quod est hæreticum, ut constat ex dictis in priori tomo disp. 33. sect. 1. & 34. sect. 2.

Tertio errant hi hæretici, quoniam non putant ad redemptionem nostram sufficisse dolores, passionem, & mortem, quæ Scriptura de Christo refert. Quod etiam est hæreticum, nam Scriptura sacra nõ tribuit nostram redemptionem, nisi sanguini, & mor-

ti Christi ad Rom. 5. ad Colof. 1. ad Eph. 1. & sepe alias. Rom. 5. Colof. 1. Eph. 1.

Quarto denique errant, qui sine ullo fundamento confundunt huiusmodi genus doloris & anxietatis in Christo. Quia neque in Scriptura fundamentum habet, neque perfectioni, & excellentiæ Christi consonat, quia huiusmodi pœnæ genus coniunctum est vel cum culpa, vel cum magna ignorantia: nec denique ad nostram utilitatem confert. Quia neque ad exemplum, cum non deceat, neque expedit nos huiusmodi actiones imitari, neque etiam ad nostram redemptionem, quia aliæ passiones, quæ in Euangelio narrantur, satis, superque fuerunt ad satisfaciendum pro nobis. Non immorabor autem in referendis ac dissoluendis argumentis, quibus hi hæretici nituntur: tum quod in eis nihil difficultatis sit, ut uidere est in Bellarmino supra: tum etiam, quia (si aliquid in ea re potest esse utilitatis) traditum est à nobis priori tomo locis nuper citatis.

Dicendum est ergo primo, Christum Dominum suscepisse tantum eas passiones humanas, quas naturali modo ab hominibus tolerare poterat. Non assero, passum esse omnes passiones huiusmodi, quæ possibiles sunt. Neque enim fuit igne cõbustus, neq; ense occisus, neque membra eius fracta sunt, ossa uero confracta, quæ omnia, & infinita familia vnus homo ab alijs pati potest, sed assero, quidquid Christus passus est, contineri sub hoc passionis modo. Quod ita declaro, quia non est fingendum Deum per se ipsum exagitasse Christum, aut speciali modo, vel miraculoso fuisse operatum, ut Christus inuitatas aliquas passiones sustineret, id enim alienum est à Dei benignitate, neque fundamentum ullum habet in Scripturis, aut traditione aliqua. Quod enim Isai. 53. dicitur, *Christus percussus à Deo, & humiliatus*, de morte, ac flagellis eius à Hieronymo & omnibus expositotibus, & permisiue intelligitur, sicut ad Rom. 8. dicitur. *Proprio filio suo non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Rursus non est etiam fingendum Deum permisisse dæmoni, ut per se ipsum illum torqueret suo arbitrio, & uoluntate. Quia quaquam hoc per se indecens non esset, neque alienum à charitate Christi, si nobis esset necessarium (nam qui permisit se retari, & in montem ferri à dæmone, permittere etiam posset, se torquere: & dolorem ab eodem pati, & qui passus est à membris dæmonis, potuisset etiam permittere se ab eodem dæmone immediate torqueri, ut alias argumentatur Gregor. ho. 16. in Euangelia) nihilominus tamen asserendum non est, ita factum fuisse, quia neq; nobis est necessariu, nec id legimus, aut nobis est traditum: sed solū permissum esse dæmoni, ut per malos homines Christum affligeret, ac contristaret, quantum posset, ac uellet, iuxta illud Luc. 22. *Hæc est hora uestra, & potestas tenebrarum*, id est malignorum spirituum, qui cum hactenus semper per uos me perdere conati sint, nunc tandem permittuntur, quod diu concupierunt, perficere per uos, qui eorum estis ministri, ut bene exposuit Iansen. cap. 137. Concord. & ante eum Euthym. suo cap. 78. in Lucam, & Lyran. Luc. 22.

Ex his ergo concluditur, Christum tantum ea passionum genera sustinuisse, quæ uis, & malitia humana effici potuerunt. Quia seclusa speciali uirtute Dei, & immediata actione dæmonis, non superest alius passionis modus, quia (ut supponimus) sermo est de passionibus ab extrinseco illatis, non à naturalibus causis, nec casu, sed uirtute, & industria alicuius liberi agentis.

Secundo dicendum est in hoc genere sustinuisse Christum omnes quodammodo passiones, quas aliquis homo industria hominum pati potest. Hanc conclusionem rectè explicuit D. Tho. arti. 5. & rectè docet intelligendam esse non de singulis speciebus passionum, quia hoc non fuerat possibile. tum quia quædam ex ijs passionibus alijs repugnant: tum etiam quia possunt infinitis modis excogitari. Intelligitur

Quas Christus passiones suscepit.

Isai. 53.

Hieronym. Roman. 8.

Demon per se non cruciatus Christus.

Grego.

Luc. 22.

Iansen. Euthym. Lyra.

gitur ergo de generibus passionum, quia scilicet Christus in omni bono humano passus est, in omni exteriori parte corporis, in omnibus sensibus, ab omnibus personis, à coniunctis, ab alienis, Iudæis, à gentibus, & sic de reliquis. Solum est aduertendum nomine passionum, hic non comprehendit solum passionem physicam, quæ corpus realiter attingit, & alterat, & dolorem efficit, sed in vniuersum omnem actum, quo priuatur homo aliquo bono suo, vel aliquod malum patitur, siue sit per realem passionem, siue per extrinsecam tantum denominationem, vt accidit in infamia, vel per immutationem intentionalem sensuum, vt in contumeliis, vel per solam priuationem, vt in amicorum desertione, & similibus. Et hoc modo est facilis, & perspicua conclusio quæ satis ex Euangelistis constat.

Est vero prudenti lectori considerandum in his Christi passionibus nihil esse leuiter fingendum, quod vel ab Euangelistis narratum nõ sit, vel ex ijs, quæ ipsi narrant, adiuncta Patrum expositione probabiliter colligi nõ possit. Possunt quidem fideles pie meditari acerbitatem earum passionum, quæ narrantur, earumque circumstantias ex ijs, quæ humano modo contingunt, & ex affectu, & dispositione talium personarum coniectare: non tamen licet noua passionum signenta coningere, quia hoc neque temeritate carere potest, neque euidenti periculo falsitatis. Cur autem voluerit Christus tot passionum genera perferre, optima est ratio, quam hoc loco Caiet. adhibet, scilicet vt omnes illas deificaret, & hominibus expetendas redderet, & vt doceret hominem omnia humana commoda contemnere, & nihil eorum malorum timere, quæ ab hominibus inferri possunt, sicut ipse dixerat. Nolite timere eos (timore scilicet mundano) qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Mat. 10. Quod vno verbo dixit Damasc. l. 3. de fide cap. 20. Omnia hæc assumpsit, vt sanctitatem omnibus afferret, & hic accommodari possunt rationes omnes, quæ de supplicio crucis in ar. 4. D. Tho. explicata sunt.

SECTIO II.

Quam graues, & acerbis fuerint dolores passionum Christi.

Quoniam humana passio eo maxime videtur habere rationem pœnæ, quo dolorem vel tristitiam infert, ideo ad intelligendam pœnã, quam Christus pro nobis sustinuit, acerbitatem dolorum eius oportet explicare. Possimus autem id præstare, vel absolute, vel comparatione facta cum alijs doloribus. Et quidem priori modo, cum nobis non constet, quis fuerit gradus illius doloris, solum dicere possumus dolores passionum Christi fuisse maximos, ac vehementes, vt constat ex ipsa narratione Euangelicæ historiarum, quam in sequentibus disputationibus ex parte explicabimus, & sanctorum testimonia proferemus. Nunc sufficiant testimonia Davidis, & Isaia, qui elegantissime acerbitatem passionum Christi describunt ille Psal. 21. Circumdederunt me viruli multi, & auripingues obsederunt me, aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens, & rugiens. Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea. Factum est cor meum tanquam cera liquefascens in medio ventris mei, & Psal. 68. Sustinui, qui simul contristaretur, & non fuit, & qui consolaretur, & non inueni, Isaia cap. 53. Non est species ei, neque decore, & vidimus eum, & non eras aspectus, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem.

Vt ergo hæc grauitas dolorum Christi aliquo modo à nobis explicetur, oportet comparatione uti. Potest autem hæc comparatio fieri, vel in specie doloris, quæ ex obiecto, & causis eius sumenda est: vel in intensiõne, quæ comparatio locum habet etiam inter dolores specie distinctos: sicut calor, & frigus possunt in intensiõne conferri, quantum specie differant: vel potest etiam fieri comparatio in duratione doloris: vel

denique in extensiõne, quæ solum habere potest locum in dolore sensibili, quatenus eius causa per plures, vel pauciores partes corporis extendi potest. Rursus comparari potest dolor Christi, vel cum dolore, quæ patitur anima, aut Angelus: ab igne inferni, vel purgatorij, vel cum dolore, quem patientur damnati cum corporibus suis post resurrectionem: vel denique cum omnibus doloribus, quos homines in hac vita passi sunt, aut etiam pati possunt. Denique animaduertendum est, nomine doloris non solum intelligi sensibilem dolorem, qui ex reali læsione corporis nascitur, sed etiam interiorem tristitiam, quæ nascitur ex apprehensione cuiuscunque mali presentis, & odio illius, quæ tristitia seu dolor interdum esse potest de malo culpæ propriæ, vel alienæ, aut de malo pœnæ. Vt igitur de his omnibus non nihil dicamus, ab ijs quæ clariora sunt initium sumamus.

Primo itaque certum est, dolorem de peccatis omnibus fuisse in Christo vehementiorem, & intensiorem, quam fuerit, vel secundum ordinariam potentiam esse possit in alio homine. Hoc affirmat D. Tho. ar. 6. ad 4. Vbi solum facit comparationem cum dolore cuiuscunque hominis contriti. Et hoc sensu est euidentius ob rationes, quas breuissimè D. Tho. attingit. Quia ex parte materialis obiecti Christi doluit de omnibus peccatis hominum simul sumptis, ac perfectissime consideratis: ex parte obiecti formalis nullius ita cognouit, ac perpendit offensionem Dei, ingratiitudinem, & malitiam omnem, quæ est in peccato: ex parte cognitionis, nullus tam clare, ac tantam animi attentione omnia, quæ ad detestandum peccatum mouere possunt, considerauit: ex parte principij nullus tanta charitate Deum dilexit, aut Deum colere ac diuinum ius illæsum seruare studuit. Denique nullus tantam gratiam habuit, tantumque auxilium ad detestandum peccata, ergo sine vilo dubio vehementius de illis doluit, quam quiuis alius. Quæ ratio procedit de dolore peccati, vt est ad satisfaciendum Deo, vel ex charitate Dei: eadem tamen fieri potest de dolore peccatorum, vt sunt mala ipsorum hominum, eisque æternam damnationem pariunt. Nam etiam Christus intensius diligebat homines, & distinctius, ac clarius hæc eorum mala, & damna perpedebat, quam vlla creatura. Quin potius addo huiusmodi dolorem de peccatis hominum, fuisse in Christo vehementiorem & intensiorem, quàm sint omnes alij dolores de quibuscunque rebus, vel obiectis, qui in hominibus, vel Angelis sunt, vel secundum ordinariam potentiam esse possunt. Quod ita declaro, quia omnes alij dolores, aut sunt prauis aut honestis, naturales aut supernaturales. De supernaturalibus iam dictum est, & eadem est ratio de quolibet dolore honesto, quia cum hic dolor de peccatis omnibus oriretur in Christo ex perfectissima charitate, & gratia, excessit in intensiõne omnem actum virtutis cuiuscunque creaturæ, quia nulla creatura tam intense operata est in aliquo genere virtutis, sicut Christus Dominus, quia gratia in Christo excedit in intensiõne omnem virtutem creaturæ: Christus autem dolebat de peccatis hominum secundum totam intensiõnem gratiæ suæ, & charitatis. Et eadem ratio concludit, si comparatio fiat cum quouis dolore prauo, & turpi. Quia omnis dolor huiusmodi, elicitur per solas vires naturæ humanæ, vel Angelicæ: nulla autem est naturalis potentia, quæ in suo gradu possit tam intensum actum efficere, sicut potest gratia Christi in suo ordine: excessit ergo hic dolor Christi in intensiõne, omnes dolores hominum, vel demonum, cuiuscunque rationis sint.

Secundo, si loquamur de interiori tristitia, quæ provenire potest ex malo pœnæ proprio, certum est naturalem tristitiam, quam Christus habuit de malis, quæ passus est, non fuisse tam vehementem ex parte obiecti, seu secundum speciem suam, sicut est tristitia, quæ damnati habent de suo statu, ac perditione. Hoc etiam docet D. Tho. articulo 6. ad 3. Et ratio est

D. Thom.

Dolor Christi de peccatis omnibus quantum.

Tristitia, quam Christus habuit de malis, quæ patiebatur, sine cuius tristitia damnatorum comparanda. D. Thom.

Caietan.

Matth. 10. Damasc.

Acerbitas dolorum Christi quantum.

Psal. 21.

Psal. 68.

Psal. 53.

manifesta, quia illa tristitia oritur ex malo poenae altioris ordinis, & rationis, nimirum ex poena damni, & amissione aeternae beatitudinis (de hac enim potissimum agimus, & habet coniunctam desperationem salutis, sicut gaudium beatorum cum certa, & inamissibili possessione coniunctum est: tristitia vero Christi de proprio malo poenae solum fuit de malo temporali & humano, ergo sunt haec tristitiae diuersarum rationum, & illa est specie sua multo acerbior, sicut malum ipsum quo nititur, est longe maius, nam actus proportionatus est obiecto suo, & effectus causa. An vero idem dicendum sit, si haec tristitia in gradu intensiois comparetur, non ita constat. Quia sicut in naturalibus qualitatibus, potest qualitas in sua specie minus perfecta, minusque actiua, in intensioe habere tot gradus, quot habet qualitas perfectior, ut patet in frigore, & calore, ita in actibus voluntatis, & appetitus potest idem reperiri, ut in amore patet, vel gaudio. Nam licet amor Dei, & gaudium de bonis eius, sit excellentius secundum speciem, quam amor vel gaudium boni creati: potest nihilominus interdum hoc esse intensius illo: sic igitur, quamuis haec tristitia Christi secundum speciem sit inferioris rationis, quam tristitia damnatorum, fieri potuit, ut intensius esset maior. Quae ratio sane concludit hoc non repugnare, sed ita accidere potuisse. An vero ita de facto fuerit, non potest constare, & verisimilius est non fuisse tam intensam, quia haec tristitia solum eliciebatur ab appetitu, vel voluntate Christi iuxta naturales vires, & efficaciam earum, erat enim tristitia mere naturalis, ergo ad summum habuit maximam intensioem, quam anima Christi per naturales facultates, & vires earum potest efficere circa tale obiectum: sed verisimile est damnatos, v. g. Daemones, etiam tristarari de suo clamore aeternae damnationis totis viribus, ac toto conatu, quem naturaliter possunt adhibere, ergo elicient tristitiam intensiorem, nam eorum voluntas natura sua efficacior est, & obiectum ipsum vehementius excitat ad talem conatum. Quod si sit sermo de voluntatibus hominum damnatorum, quamuis ille in naturali efficacia non superent naturales vires voluntatis Christi: tamen ut minimum elicient actum tristitiae intensum, quantum per vires naturae possunt, quia hoc naturale est, supposita apprehensione tanti mali; & ultra hoc vnusquisque cogitur diuina virtute, ut eo vehementiorem tristitiam sentiat, quo maiori poena dignus est. Itaque haec Christi tristitia, cum tristitia damnatorum, nec in specie, nec in gradu comparabilis est.

Obiectio. Isai. 53.

Responsio.

Dicit haeretici, Ergo non sumpsit Christus poenam pro qua satisfacturus erat, nec aequalem illi; consequens est falsum: tum quia est contra illud Isai. 53. *Disciplina pacis nostrae super eum.* Tum etiam, quia inde fit Christum non soluisse condignam poenam. Sed haec nullius momenti sunt: concedo enim Christum non assumpsisse formaliter, & in se poenam illam, pro qua satisfecit, alioquin assumpturus esset poenam damni & poenam ignis aeternae: assumpsit ergo poenas huius vitae, per quas pro peccatis alterius vitae satisfaceret. Huius autem satisfactionis dignitas non ex identitate poenae, sed ex proportione, neque ex sola qualitate, & quantitate poenae, sed maxime ex dignitate personae, & perfectione charitatis pensanda est, ut latius diximus in superioribus.

D. Thom. Tristitia Christi quanta.

Tertio, si conferamus hanc Christi tristitiam cum omni alia humana tristitia, quae de humanis, ac temporalibus malis concepta est, verissimum est (quod D. Th. ait) Christi tristitiam fuisse summam in intensioe, & acerbitate. Quod recte probat D. Tho. discurrendo per omnes causas quae huiusmodi tristitiam generare, vel augere possunt. Nam obiectum huius tristitiae secundum se maximum erat primum mors, quod in omnia humana mala censetur maximum, & in Christo augebatur ex dignitate vitae eius, quae diu-

na erat propter vnionem. Secundo, modus mortis ignominiosissimus, & acerbissimus, & cum aliis grauissimis doloribus coniunctus, ex flagellis, spinis, & alijs similibus passionibus ortis. Tertio, accedat perfecta, & intensissima apprehensio horum omnium, quae maxime solet tristitiam excitare. Quarto, voluntas & appetitus Christi permixtus est naturae suae, ut circa tale obiectum sic propositum, quantum naturae propensione, & efficacia posset, concitaretur, & diuinitus factum est, ut vnus actus alium non impediret, nec gaudium vnus partis in aliam redundaret, nec denique aliquid aliud solatium adhiberetur, quod tristitiam illam posset minuire, vel leuare. Nam humanum nullum habuit, quia ab amicis derelictus est, & ab vno venditus, ab alio negatus. Vnde de Christo dictum est. Isai. 63. *Torcular calcavi solus,* & Psal. 68. *Consolantem me quaesui, & non inueni.* Diuina vero consolatio omnino priuatus est modo iam explicato. Porro quantum necessarium non sit, Christum toto tempore vitae hoc genus tristitiae assumpsisse, tamen quod aliquo tempore saltem in passione illam assumpsit, omnes Theologi dicunt in 3. d. 15. cum D. Th. hic, eiusque tristitia sufficientia signa sunt sudor sanguineus, & illa verba Christi, *Tristis est anima mea usque ad mortem,* quae ita multi interpretantur. *Tanta afflictor tristitia, quae possit mortem asserere, nisi ego mea virtute illam impedirem.* Augu. vero Psal. 86. ita exponit, *Tanta est tristitia anima mea, ut parum absum a morte.* Illa autem tristitia, quae tunc maxima videbatur, in progressu passionis aucta est, quando ipse dolor sensibilis, & mali perceptio interiori representationi adiungebatur: actandem in cruce videtur ad supremum gradum peruenisse, ut declarant illa Christi verba *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me?* de quibus postea redibit sermo. Ergo omnibus perspectis talem interdum habuit Christus tristitiam humanam ac naturalem, qualem nullus hominum habuit nec habebit. Fuit autem conueniens Christum tantam tristitiam assumere, propter congruentiam saepe allatas, scilicet propter maiorem excellentiam suae satisfactionis, etiam ex parte poenae assumptae, & propter exemplum nostrum, ac praeterea, ut euidentius veritatem naturae assumptae demonstraret.

Obiectio.

Sed obijci potest, quia in Christo multa erant, quae possent tristitiam eius lenire. Primum ipsa virtutis operatio, atque animi fortitudo, & constantia, quae per se plurimum valet ad consolandum hominem, etiam si inter maximos labores, & res tristes versetur. Secundo charitas Dei, & proximi, quae magnum gaudium secum affert. Tertio, spes futurae, videbat enim per eas passionis, hominum aeternam salutem esse comparandam. Quarto, etiam humana consolatio non omnino caruit. Nam licet exterius nullus amicorum permitteretur ad illum accedere, & eum alloqui: tamen multi, praesertim B. Virgo, & Apostoli fidem ad illum seruauerunt, & de eius passionibus anxij erant, ac solliciti, quod ipsum non latebat, ex quo nonnullum solatium humanum capere poterat. Imo nec Angelica consolatio caruit, ut in horto declaratum est. Vnde nonnulla sumi potest conie-

ectura, non omnino caruisse diuina, sicut multi sancti martyres inter ingentia tormenta exultabant consolatione diuina: ergo non videtur tristitia Christi fuisse tam acerba, tamque omni consolatione destituta. Respondetur, quantum fieri potuerit, ut Christus interdum aliqua considerauerit, quae tristitiam possent remittere, & consolationem asserere, non tamen oportuit, ut haec semper haberet animo praesentia, ut ab eis aliquam consolationem caperet. Sed interdum ut summam tristitiam locum daret, ab ijs omnibus, quae consolationem asserere poterat, animum auertebat: (loquor extra visionem beatam, quae ita superiorem partem perficiebat, ut in inferiorem nullo modo redundaret.) Interdum vero, ne tristitia conficeretur, ac naturales vires ad patiendum amitteret, poterat tristi-

Respon. Christi in passione sua omni solatio destitutum.

tristitiā remittere & ea cōsiderare, quæ & cōsolari & confortare hominē possent. Et hoc solum probāt omnia adducta: nihil tamen faciunt contra sententiam à nobis positā, quia nō afferimus semper Christum habuisse illā summam tristitiā, sed aliquādo. Addo tamen aliud esse mente contemplari ea, quæ possunt hominē excitare, & cōfortare ad agendum fortiter, cōstanterq; sustinēdas passiones, & iniurias: aliud vero hæc cōsiderare, vt tristitiā remittāt. Possunt enim hæc duo cōiungi, magna, scilicet animi cōstantia, & fortitudo cū eximia tristitiā, & ita in Christo Domino fieri potuit, vt ea cōsideratio, quæ animū confortabat, tristitiā non leniret. Vnde in horto dicitur apparuisse Angelus *confortans eum*: non vero gaudiū aliq; vel delectationē afferens. Itaq; hoc sensu non est dubiū quin interdū in portione inferiori caruit omni diuina cōsolatione, q̄ tristitiā mitigare possit, quin in hoc voluit suos martyres superare, & maiorē animi fortitudinē, ac potentiā ostendere, & sua tristitiā eorum cōsolationem promereri.

Luc 22.

*Dolor Christi
sēnsibilis
quantus.*

Quarto superest conferamus sensibilem Christi dolorē cum reliquis, est enim in eo alia difficultatis ratio, quam in tristitiā: Et vt omittamus, quæ clara sunt, cōstat in duratione non fuisse Christi dolorem maiorē reliquis, cum breui tempore durauerit. Deinde etiam est manifestam in extensione, quæ est ex parte subiecti, non excessisse, neq; superasse dolores omnium martyrum. Quia aliqui martyres ita fuere minutatim in frustra dilecti, vt in omnibus partibus corporis externis & internis dolorem vehementem fenserint. Alij sunt ferreis vnguib; laniati: alij lentis vel facibus, vel igne combusti per totum: at vero de Christo Domino non constat, quod in omnibus partib; corporis etiam externis læsionem acceperit, quæ proprium dolorem causare poterit, vt v.g. in brachio, in cruce, & in alijs fortasse partib;. De interioribus autem multo certius est nō accepisse Christum propriam læsionem doloris effectricē. Quia nec flagella, nec clauis, aut alia instrumēta doloris omnes partes penetrarunt. Verum est tamē quasi per quandam redundantiā, dolorem illum fuisse per totum corpus, & omnes partes præsertim solidas, & sentientes diffusum. Tū quia læsis quibusdā partibus, nerui contrahebātur, & aliarum partium virtus debilitabatur. Tum etiā, quia ex nimio labore, & fatigatione absq; vlla reque, quam haberet præsertim in cruce, necessarium fuit, vt omnes partes dolore afficerentur: & hoc sensu in extensione ex parte subiecti nullus dolor humanus videtur potuisse dolorē Christi superare, quamuis alijs fortasse fuerint in hoc æquales. Quia cum corpus humanum sit finitum, facile potest dolor totum illud occupare. Quod si ita contingat, nō poterit esse in hoc excessus, sed æqualitas; in hoc autem dicimus excessisse interdum aliquos martyres, quod ferro, aut igne directe in pluribus partib; corporis externis, & internis tormenta passi sunt. Et hinc vterius sequitur accidere potuisse, vt multi martyres in vna, vel altera parte corporis maiorem, ac intētiorem dolorē perpessi sint, quā Christus in alia, vt v.g. in oculis, lingua, & similib; partibus, in quib; alijs vehementer cruciati sunt: Christus autē aut minime, aut certe leuius. Comparatio ergo fieri debet inter summum dolorem sensibilem, quē Christus habuit in ea parte corporis, in qua maximū dolorem sensit, & alium quemcunq; dolorem maximum. Ex quo intelligitur ad explicandā hanc acerbiteriam doloris Christi non referre multitudinem dolorum seu læsionum, nempe quod in manibus, & pedib; clauis fuerit confixus, in capite spinis coronatus; & toto corpore flagellatus, nam hæc augent dolorem extensiuē, non intensiuē. In quo est notanda differentia inter dolorem & tristitiā. Nam tristitiā oritur ex apprehensione interiori: potest autem intellectus, vel imaginatio simul, ac per modum vnus apprehendere multa, quæ tristi-

*Dolores
Martyrum
in comparatione
dolorum Christi
quales &
quantii.*

atiam vehementiorem, ac intensiorem efficiant: at vero dolor sensibilis causatur ex reali læsione, & id eo quod hæc in diuersis partibus multiplicetur, non auget dolorem intensiuē, sed extensiuē, nisi fortasse læsio vnus redūdet in alteram, vt supra dicebamus.

Sic igitur intellecta, & explicata hac comparatione sententia D. Tho. est, dolorem Christi fuisse maximum intensiuē, non quidem omnium dolorum, qui esse possunt de potētia absoluta, (nam in eodem Christo potuisset esse maior dolor, si vehentior causa, aut læsio adhiberetur) sed eorum, quos homines passi sunt. Cuius assertionis duplex ratio ex D. Tho. colligitur. Prima est, quia magnitudo doloris oritur, & ex magnitudine læsionis, quæ est causa doloris, & ex dispositione patientis, quæ esse potest magis perceptiua doloris, tum ex optima complexionē corporis, in qua sensus tactus maxime viger: tum ex efficacia animæ, & interiori apprehensione, ex qua vis doloris maxime pendet. At vero in Christo Domino, & læsio corporis fuit magna, præsertim quando clauis affixus, ijsq; toto corporis pondere duntaxat innixus, capite spinis coronatus, totoq; corpore cruciatus, in cruce pependit. Complexio etiam corporis eius fuit perfectissima, & vis animæ ad apprehendendum, & attendendum efficacissima, ergo & dolor eius fuit maximus. Secunda ratio, quæ ex D. Thom. colligitur, est, quia Christus voluntariē assumpsit hanc doloris magnitudinem, vt pro nobis exactius satisfaceret. Hæc vero secunda ratio ita intelligenda est, vt non putetur Christus suo arbitrio intendisse illum dolorem vltra eum gradum, quem tales causæ in tali corpore sic disposito naturaliter efficere poterant. Quia (vt concedamus hoc miraculum fuisse possibile) non est necessarium, neq; vlla autoritate, vel ratione fundatum, sed ex hac ratione solum concludendum est, Christum Dominum nullo modo impediuisset causas huius doloris, neque auertisset interiorem mentis seu imaginationis apprehensionem: sed potius efficacissime ea omnia considerasse, quæ augere dolorem possent. Itaque tota vis rationis in priori consistit, & posterior solum est addita, vel ad explicandam congruentiam, ob quam Christus tam acerbum dolorem assumpsit, vel ad excludendam tacitam obiectionem, causas scilicet doloris fuisse grauissimas: Christum autem voluntate sua potuisse illas impedire: nec enim ita fecit, sed vniciue causæ, & facultati permisit operari, quæ illius sunt propria, vt Damasc. dixit lib. 3. cap. 15. & 20.

*Dolor Christi
sēnsibilis
omnium
maximus.*

*Damasc.
Obiectio.*

Sed adhuc superest difficultas circa assertionem D. Tho. & priorem eius rationem. Quanquam enim recte concludat in eodem genere doloris, vel suppositis causis æqualibus, seu eiusdē rationis, non tamen in vniversum probat de omnibus doloribus sensibilibus. Nam in ijs potest esse non solum diuersitas maioris, & minoris intensiois intra eandem speciem: sed interuenire etiam potest differentia specifica pro diuersitate læsionum, seu causarum. Non enim videtur esse eiusdem rationis dolor, qui prouenit ex combustione ignis, & qui ex diuisione continui, aut qui ex nimio calore, vel ex nimio frigore nascitur. Habent enim obiecta valde diuersa, vnde etiam in ipso effectu sensibili modo valde diuerso percipiuntur, vt in fame, & siti perspicere licet: sunt enim hæc passiones quedā doloris. Et è contrario ex delectationibus sensibilib; confirmari potest, neq; enim omnes sunt eiusdem rationis, igitur nec dolores. Hoc ergo supposito, fieri potest, vt alius dolor sensibilis specie sua sit grauior, quā is, qui oritur ex confixione manū, aut pedū, aut ex alijs læsionibus, q̄ in Christi corpore factæ sunt. Vnde enim cōstat eā læsionē natā esse efficere summū dolorē, quoad essentiā, & speciē doloris sensibilis? Quod si ex alia causa v.g. igne aut simili potest oriri grauior dolor in specie, ergo, cū aliæ causæ doloris alterius rationis applicatæ fuerint alijs hominib;, fieri potest, vt ex eo capite eorum dolor

dolor fuerit maior, saltem quoad grauitatem essentialem, quanquam ex dispositione patientis fuerit minor aptitudo ad dolendum. Quin potius hæc ratio procedere potest, etiam si supponantur dolores esse eiusdem rationis, & differre solum in intensiōne. Nam potest esse tantus in læsione, causaue doloris, vt excessum ex dispositione sentientis exuperet. videntur autem læsiones, seu vulnera aliquorum Martyrum plurimum excessisse læsionem factam in corpore Christi. ergo.

Respons.

Hæc obiectio apud me conuincit, non posse in hac re esse certitudinem, sed rem esse dubiam, & ancipitem, & potuisse quidem vno, vel altero modo accidere. Neque ad perfectionem nostræ redemptionis, & passionis Christi multum refert exacta hæc in intensiōne, & doloris acerbitate comparatio: satis enim est, quod assumpsit grauissimos dolores, quantum expediebat, decebatque maxime: nihilominus tamen recedendum non est à sententia D. Th. quam etiam Theologi in 3. dist. 15. magis probant, & communi sensu piorum fidelium videtur recepta, & ad illam accommodari solent verba illa Thren. 1. *Attendite si est dolor, sicut dolor meus.* Magis enim exaggerat charitatem Christi erga nos: atq; illius prouidentia potuerunt facile omnes causæ ita disponi, præparari, aut permitti, vt maximū ipsi dolorem incurrerent. Deinde ex parte subiecti constat fuisse in Christo sufficientem causam maioris doloris: ex parte vero læsionis valde grauem, & efficacem: ita, vt de nulla alia cōster esse maiorē intensiue in determinata parte subiecti, ergo omnibus consideratis sciendum est, dolorem Christi fuisse maximum inter omnes dolores, quos mortales homines in hac vita passi sunt, vel aliquando patientur.

Ex quibus colligo primum, non solum in determinata corporis parte v. g. manibus, pedibus, & capite sensisse Christum dolorem maximum, sed etiā in toto corpore: ita quod considerando dolorem illum, quem Christus in cruce patiebatur, tanquam vnā passionem per totum corpus diffusam, nullus hominum vnquam habuerit totum corpus suū simul tanto dolore affectum. Quia licet ille dolor Christi nō fuerit æqualis in omnibus partibus eius, & in aliqua habere potuerit remissioem dolorem, quam aliquis Martyr in alia: tamē considerando totam integram corporis affectiōem, in nullo fuit vnquam similis dispositio, & acerbitas doloris, vt ratio facta proportionaliter applicata sufficiēter ostendit.

Secundo colligitur quid dicendum sit, si hic dolor comparetur cum dolore gehennæ, qui dicitur pena sensus. Ille enim sine vlla dubitatione est longe alterius rationis, & prout fit in solis spiritibus habet etiam perceptionem, seu sensum alterius ordinis, & ideo non est dubium quin ratione sua sit acerbior. Quod autem sit etiam intensior in gradibus, non ita constat: est tamen verifimilius propter rationem supra factam de tristitia, quæ hic facile applicari potest. Nam & causa doloris, quæ est ignis, vt instrumentum diuinæ iustitiæ, & dispositio patientis, cum sit pure spiritualis, ac propterea magis efficax, etiam ad maiorem intensiōnem conferre potest: An vero idem dicendum sit de animabus purgatorij, res magis dubia est, quia illæ mitius puniuntur. Vnde aliqui credunt non solum in Christo: sed etiam in alijs hominibus reperiri posse interdum maiorem dolorem, quam in animabus purgatorij. Sed quoad genus pænæ & doloris mihi non est dubium, quin dolor purgatorij sit maior, quia est eiusdem ordinis cum pena sensus inferni. Quod vero attinet ad intensiōnem, probabile est, posse aliquam pœnam purgatorij esse minus intensam, quia potest esse propter causam leuem. De qua re latius in materia de purgatorio. Deniq; quid dicendum est, si comparatio fiat cum dolore sensibili, quem patiuntur corpora damnatorum post resurrectionem? Res etiam est incerta, quia ille

Dolor Christi
est pœna, &
dolor damnatorum
minor.

dolor damnatorum videtur esse futurus sensibilis, eiusdem rationis cum dolore qui percipitur ex combustione ignis. Nihilominus probabilius est etiam illum dolorem futurum esse maiorem, & ignem non solum naturali virtute: sed etiam vt instrumentum Dei ad illum esse cooperaturum: sed de hoc alias.

DISPUTATIO XXIV.

In tres Sectiones distributa.

De iis quæ Christus Dominus vsque ad comprehensionem passus est.

Explicata generatim acerbitate passionis Christi, vt ea quæ nonnullam difficultatem habent in ijs, quæ de rebus in ea gestis narrantur, & theologiam expositionem requirunt, in particulari pertractemus, totam illam historiam in tres præcipuas partes diuidemus: primam vsque ad Christi comprehensionem: secundam vsque ad crucis gestationem: tertiam vsque ad mortem. In hac tria disputatione, quæ primam partem continet, tria potissimum mysteria declaranda occurrunt, scilicet venditio Christi, Iudæque crimen, sudor sanguinis, quem orans in horto passus est, ac denique quomodo à Iudæis fuerit comprehensus. In quibus mysterijs exponendis non solum dicemus, quid Christus passus fuerit (quod videtur nostri instituti propriū) sed etiam, si oportuerit, vt res tota magis illustretur interdum declarabimus, quid Christus fecerit, loquutusve sit.

SECTIO I.

Quam ob causam, & quo pretio Iudas Christum vendiderit.

Primo supponendum est ex historia Evangelica, Iudam Christum vendidisse, vt constat ex verbis illis Matth. 26. *Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad Principes Sacerdotum, & ait, Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?* Ex quo loco coniectare possumus Iudam pepigisse cum Iudæis de Christo tradendo pridie ante noctem cœnæ. Vt enim ex eo loco constat, biduo ante Pascha Principes, & Pharisei concilium coegerunt, vt de Christo capiendo, & interficiendo deliberarent. Narrat autem statim Matth. Iudam, cū agre tulisset factum illud de muliere, quæ in Bethania effudit vnguentum super caput Iesu, abijisse ad Principes sacerdotum. Hinc ergo intelligi potest iuisse ad conciliū, in quo erant congregati, atque ita illo eodem die de tradendo Christo pepigisse.

Dices, Ergo die Martis vendidit illum, quia ille erat dies biduus ante Pascha, quod die Iouis ad vesperam incipiebat, non ergo factū est hoc pridie ante cœnam. Respondetur, si solum consideremus literā Evangelij, potuisse hoc modo exponi, tamē adiuncta Ecclesiastica consuetudo, & traditio declarat illud biduum dictum esse respectu diei festi, qui die Veneris celebrabatur, atq; adeo factum Iudæ contigisse die Mercurij, & in eodem fuisse coactum conciliū Iudæorum aduersus Iesum. Nam propter hanc causam dies Mercurij inter dies, qui spectant ad passionem Domini, numeratur: quia in eo cepit pati Christus, cum in eo venditus sit, & ideo etiam apud cōplices fuit antiqua consuetudo ieiunadi feria quarta in honore passionis Dñi, vt constat ex Aug. epi. 86.

Sed rursus dices, Matthæus narrat Iudam vendidisse Christum statim post cœnam factam in Bethania: constat autem ex Ioan. ca. 12. cœnam illam factā esse sexto ante pascha die, ergo venditio Iudæ ante cœnam facta est.

Non defuerunt qui dicerent, cœnam illam, & vntionem, de qua loquitur Ioannes, esse diuersam ab ea, de qua loquitur Matthæus; & ita posse diuerso tempore celebrari, alteram sexto die ante Pascha, altera m

Obiectio.

Responsio.

Quoniam
die Iudas
Christum
vendidit.

Augul.
Obiectio.
Ioan. 12.

alteram biduo. Nam etiam videtur in diuersis do-
mibus celebrata: Matthæus enim ait, Christum cœ-
nasse in domo Simonis leprosi: Ioannes vero signi-
ficat cœnasse in domo Marthæ, aderant enim Laza-
rus, & Maria, & Martha ministrabat, non est autem
verisimile ministrasse in aliena domo. Item Matthæus
dicit feminam illam vnxisse caput Iesu, Ioannes
vero ait Mariam vnxisse pedes: apud Matthæum disci-
puli indignantur, apud Ioannem solus Iudas: & iuxta
hanc sententiã facilis est responsio ad obiectionem,
scilicet cœnam narratam à Matthæo, contigisse biduo
ante Pascha: quam vero narrat Ioannes antea cele-
bratam, fuisse diuersam. Hæc fuit sententia Origeni.
tract. 35. in Matthæo, & eandem indicat Chrysolomus. Si.
in Matt. & clare Euthymius. suo. c. 62. in Matt. & hanc sen-
tentiam sequutus est Cæsar Baronius in Annalibus,
anno 32. & 34. eamq; ex Euangelio colligi existimat.

Sed leui fundamentum motus est, quia neq; Matthæus
neq; Marcus scripserunt cœnam illam factam esse bi-
duo ante Pascha, sed cum narrare inciperent concilium
Iudæorum illo die factum, & deinde narratur
essent proditionem Christi, quam in eo concilio Iu-
das fecit, per recapitulationem interposuerunt, quid
ante paucos dies gestum esset in illa cœna, vt occa-
sionem indicaret, quæ Iudas indignatus, & ad Chri-
stum prodendum impulsus est. Vnde neq; etiam di-
cunt Iudam statim post illam cœnam abiisse ad pro-
dendum Christum: sed finita narratione vnctionis,
quam interposuerant, reuertuntur ad historiam na-
tationem, quam aggressi erant. Deinde tot sunt cir-
cumstantiæ similes in vtraque cœna, & vnctione, vt
non sit verisimile diuersas fuisse præsertim cum cõ-
trariæ coniecturæ nõ repugnent eidem cœnæ. Nam
illa de diuerso tempore iam reiecta est: alia vero de
diuersa domo non cogit: tum quia Chrysolomus. homil.
64. in Ioan. refert multos sensisse cœnam quam nar-
rat Ioannes, non fuisse factam in domo Lazari, po-
tuit enim Martha, vel ex magna ad Christum deuo-
tione, vel propter cognationem, & familiaritatem
aliquam cum Simone in domo eius ministrare. Tum
etiam, quia Theophyl. in Matthæo, refert illum Simo-
nem fuisse Patrem Lazari, & Marthæ, quod etiam
refert Nicephorus. li. 1. Hist. cap. 17. Reliquæ coniecturæ
faciliores sunt: non enim oportet, vt singuli Euan-
gelistæ singula narrent, sed satis est, vt ea quæ refe-
runt, inter se non pugnent: nõ pugnant autem quod
eadem mulier in eadem cœna vnxit pedes, & ca-
put, & quod Iudas cœperit indignari, & postea ali-
j discipuli eum imitari sint, quamuis fortasse non ea-
dem intentione, vt Chrysolomus dixit. Et eadem respõ-
sio est ad cætera, quæ obijci solent, vt egregie obser-
uauit Augustinus præcipuus author est huius sententiæ
lib. 2. de consensu Euang. ca. 79. quæ sequuti sunt An-
selmus. Matth. 26. & Rupertus. lib. 10. in Ioannem, & eã vi-
detur tandem tenuisse Chrysolomus. hom. 64. in Ioan. dum
Matthæum cum Ioanne concordare nititur, & ean-
dem sequitur Hieronymus. Matth. 26. qui attente est legen-
dus, nam initio videtur distinguere mulierem, quæ
vnxit pedes Domini ab ea, quæ vnxit caput. Sed
quidquid sit de eius sententiã quoad distinctionem
personarum, (de quo alias) tamen non distinguit has
cœnas in Bethania factas, & narratas à Matthæo & Ioan-
ne, vt euidenter patet ex sequentibus, imo in priori di-
stinctione non videtur agere de vnctione pedum,
quam narrat Ioannes, sed quam narrat Lucas. c. 7. quæ
sine dubio fuit diuersa, & antea facta est. Deniq; hanc
sententiã sequuntur Caietanus. Iansenius. Toletus. & alij, & iux-
ta illã facile patet solutio ad obiectionẽ factã, nimi-
rum Iudã non vendidisse Christum eo die, quo cœna
facta est. Quia licet immediate post illã narretur, nõ
oportet res eodẽ ordine gestas esse, quo narantur.

Secundo dicendum est de causa huius venditio-
nis, quæ inquiri potest, vel ex parte Dei, vel ex parte
Iudæorum, aut ex parte Iudæ. Ex parte quidem Dei,
cur permisit Christum à Iudæo vendi. Ad quod re-

spiciendum est, propter eam causam permisit ven-
di, propter quam permisit comprehendere, flagellari,
& crucifigi. Quam Paulus ad Romanos. 8. vno verbo cõ-
plexus, dixit, *Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro no-
bis omnibus tradidit illum.* Itaq; inter alia voluit Chri-
stum pro nobis hoc genus iniuriæ, infidelitatis, & in-
gratitudinis perpeti, vt & nos doceret familia mala
patienter ferre, & vt speciale modum tristitiæ, &
doloris, quem talis proditio causare poterat, ad sa-
tisfaciendum pro nobis assumeret. Vnde de hoc af-
flictionis genere scriptum est Psalmo 40. *Homo pacis
mee, in quo speraui, qui edebat panes meos, magnificauit
super me supplantationem.* Vbi Augustinus & Hieronimus de Iu-
da hoc interpretantur, & pöderant verbum illud *pa-
nes meos*, quo dicunt esse indicatum mysterium Eu-
charistiæ, cuius proditor Iudas particeps fuit, vt in
materia de Eucharistia latius dicendum est. Et eodẽ
modo exponunt verba illa Psalmo 54. *Si inimicus meus
maledixisset mihi, sustinuissem iram eius, & si is, qui oderat me
super me magna locutus fuisset, abscondissem me forsit an ab
eo, tu vero homo vnanimus, dux meus, & norus meus, qui si-
mul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulau-
mus cum consensu, & c.*

Rursus ex parte Iudæorum inquiri potest, non
quidem, quid eos impulerit, vt Christum compre-
hendere cuperent, (nam satis notum est ex Euan-
gelio, inuidia, & odio motos esse) sed specialiter quid
eos mouerit, vt pecuniam emerent, quem quotidie in
templo, vel in ciuitate suo arbitrio, sine difficultate
vlla poterant comprehendere. Sed huius rei causam
aperuerunt etiam Euangelistæ: Marcus enim sic
inquit capit. 14. *Quærebant summi Sacerdotes, & Scribæ,
quomodo eum dolo tenerent, & occiderent.* Lucas vero
addit, *Timebant vero plebem.* Itaq; sicut timebat illum
occidere in die festo, ne tumultus fieret in populo, ita et-
iam timebant publicè, & coram plebe eum compre-
hendere, ne heret seditio, & ne fortasse multi eũ de-
fendere conarentur. Propter hanc ergo causam quæ-
rebant opportunitatem, vt in loco securo, & remo-
to eum caperent, atque in iudicio sisterent & tumultum,
ac plebem contra eum excitarent, priusquam
se tueri, aut à discipulis, amicisq; defendi posset. Ad
hoc ergo caute præstandum suam industriam, ac di-
ligentiam Iudas promissit, & propterea gauisi sunt
Iudæi, pecuniamque ei sponderunt. Addi etiam
potest timuisse Iudæos, ne Christus eorum cogitata
cognoscens fugeret, seque occultaret. Nam cap. 11. in-
quit Ioannes, Iudæos ad inuicem colloquentes di-
xisset: *Quid putatis, quia non veneris ad diem festum? De-
derant autem Pontifices, & Pharisei mandatum, vt si quis
cognouerit, vbi sit, indices, vt apprehendant eum.*

Denique ex parte Iudæ quid ipsum impulerit ad
vendendum Christum, non desuerunt quidam hæ-
retici Caiiani appellati, qui dicerent: Iudam bene e-
gisse vendendo Christum, vel quia Christus legem
peruertebat, quod Iudas impedire voluit, vel certe,
quia Christum perfecte cognouit, & ex perfecta co-
gnitione veritatis eũ prodidit zelo generis humani,
quod cognouit non posse saluari, nisi per Christum,
nec Christum potuisse mori, nisi ab ipso proderetur.
Ita fere refert Irenæus. lib. 1. contra Hæres. c. vlt. & Ter-
tullianus. lib. de præscriptionib. aduersus hæreticos, c. 47. Epiphanius. hæres. 38. Possunt autem hi hæretici in
confirmatione sui erroris adducere verba illa Chri-
sti. *Quod facis, fac citius.* Nisi enim bene operaretur,
non eum Christus ad operandum impelleret.

Sed repugnant euidentibus scripture testimonijs:
passim enim in Euangelio hoc Iudæ peccatum dam-
natur, & Christus dixit, *Ve homini illi, per quem filius
hominis tradetur, bonum erat ei si natus non fuisset homo
ille,* Matth. 26. & apud Ioannem c. 13. *Vos mundi estis, sed
non omnes; sciebant enim, quis esset qui traderet eum,* & Ioan. 12:
*propterea dixit. Non estis mundi omnes, & ibidem. Cum
diabolus misisset in cor, vt traderet eum Iudas, & in-
tra. Et post buccellam introiuit in eum Sathanas, & exi-
it.*

Matth. 26.
Ioan. 12.

Orig.
Chrysol.
Euthym.
Cæs. Baron.

Responsio.

Chrysol.

Nicephor.
Theophyl.

August.
Anselm.
Rupert.
Chrysol.

Hieronym.

Christus à
Iudæo vendi
cur passus
est.

Roman. 8.

Psal. 40.

Augustin.
Hieron.

Psal. 54.

Ioan. 11.

Irenæus.
Tertul.

Epiphanius
Ioan. 13.

Matt. 26.
Ioan. 12.

ni

uit continuo. Denique isti hæretici priores ipso Iuda esse videntur. Ille enim peccatum suum confessus est & agnoui, dicens: *Peccavi tradens sanguinem iustum.* Quibus verbis etiam rationem sui peccati agnoscit, quod nimirum contra omnem iustitiam, vtrum innocentem, ac sanctum prodiderit. Quamquam (vt notauit Leo Papa ser. 1. de Passione) non totam grauitatem sui peccati declarauit: in quo aliud peccatum suæ infidelitatis indicauit, non enim peccauit solum tradendo hominem iustum, sed etiam tradendo ipsum filium Dei, quem ille non satis agnoscebat, nec credebatur.

Auaritia causa Iudæ Christum vendit. Dicendum est ergo, Iudam propter auaritiam Christum vendidisse. Hæc est communis sententia omnium Patrum quam colligunt, tum ex eo, quod Matth. & Marcus antequam narrent hanc Iudæ prodicionem, interponunt indignationem eius ob vnguentum effusum super caput Iesu. Quam ortam fuisse ex auiditate pecuniæ, declarauit Ioannes illis verbis: *Non quia de egenis perseuebas ad eum, sed quia fur erat.* Vnde colligunt ex eo die machinatum esse Iudam, quomodo Christum venderet, vt illam iacturam relarciret. Tum etiam quia hanc mentem suam satis ipsemet expandit illis verbis: *Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?* Vnde Augustinus enarrat Psalm. 63. *Auaritia, quæ captiuauit discipulum comitem Christi, captiuauit & militem custodem sepulchri:* & Chrysof. hom. 64. in Ioannem inquirens, cur Christus dispensatorem pecuniæ fecerit eum, quem furem, & auarum esse non ignorabat, dicit Christum hoc permisisse, vt maius malum vitaret, scilicet, vt cupiditas, & auaritia eius inde expleri posset, & ita tolleretur ei prodicionis occasio. Quam rationem attigit etiam Euthym. super cap. 12. Ioannis. Quæ tamen hoc sensu accipienda est, quod tanta fuerit cupiditas Iudæ, vt expleri non potuerit iis, quæ furabatur, nisi etiam magistrum suum venderet. Et ita sunt intelligenda verba, quæ subdit Chrysof. *Neque enim poteram dicere pecuniarum id cupiditate fecisse, suscipientes enim loculi esse debent, qui eius satisfacere cupiditati, sed sola malitia.* Quod enim intendit negare Iudam hoc fecisse cupiditate pecuniæ: sed solum non fuisse talem cupiditatem illam, quæ aliquam vel humanam posset excusationem habere, erat enim nimis effrenata cupiditas, & ex ingenti malitia orta. Quam porro admixtam auaritiæ malitiam significare volens Leo Papa serm. 8. de passione, inquit: *Impius Iudas maluit minister esse diaboli, quam Apostolus Christi, quem non timoris perturbatio deseruit, sed pecunia cupiditate distraxit. Hoc perfidus Iudas inebriatus veneno, dum scit lucrum, peruenit ad laqueum, & tam sulte impius fuit, vt triginta argenteis, & Dominum venderet, & magistrum. Illud vero est considerandum, non fuisse proditum à Iuda Christum, vt in exilium mitteretur, aut in carcere detineretur, ne populum commoueret. Hinc enim factum est, vt postea intelliges, Christum damnatum esse à Iudæis, penitentia ductus fuerit referens triginta argenteos, vt narratur Matth. 27. non ergo motus est inuidia aut odio, sicut alij Iudæi, sed auaritia.*

Obiectio. Dices, Qui potuit Iudas qui tot, ac tanta miracula Christi conspexerat, propter solum affectum pecuniæ illum tradere Iudæis? Quidam dicunt, Iudam non credidisse, illa fuisse vera miracula: sed apparentia, & virtute dæmonis facta, quod sentit Hieronym. Matth. 26. Vel dici potest, quamuis crediderit miracula esse vera: non tamen cognouisse, nec credidisse Christum esse Deum, sed solum virum iustum & sanctum, hoc enim tam euidentis illi erat ex dictis, & factis Christi, vt aliud sibi persuadere non potuerit, vt postea ipsemet confessus est, dicens: *Tradens sanguinem iustum: excecatus tamen passione, & auaritia ipsum prodidit. Ad quod eo facilius induci potuit, quo & indignatus erat ex priori facto, & non æ-*

stimauit tantam nocentiam fuisse Christo inferendum, vt dictum est. Quamquam autem ille iustum esse Christum crederet, cum aut ad Phariseos est locutus, vt eum proderet, grauisime mentitum esse credendum est (quod est nouum peccati genus. (Vt. n. factum suum excusaret, & probabile Iudæis faceret, necessarium illi fuit Christum accusare, & dicere se zelo legis moueri ad illum tradendum, cuius mores expertus erat, neq; ferre poterat, & c. Iansen. in Con. c. 128.

Tertio dicendum de pretio, quo Iudas Christum vendidit, de quo solus Matth. scripsit fuisse triginta argenteos. Circa quod duæ occurrunt dubitationes. Prima est, quæ fuerit illa pecunia quantitas, si eam iis mensuris, quæ apud nos sunt in vsu, metiamur. Secunda, quomodo veritas non exacte responderit figuræ. Nam Patriarchæ Ioseph venditio figura fuit venditionis Christi, ille autem tantum viginti argenteis venditus legitur Gen. 37.

Circa primum, magna est opinio diuersitas quas late refert Iansen. c. 128. Concord. quarum breuius summa est, quosdam asseruisse illos argenteos eiusdem valoris fuisse cum nostris, quos Hispani *reales* vocant. Ita sentit Rupert. lib. 10. in Matth. qui ait, Iudam solitum fuisse furari decimam partem eorum quæ habebat in loculis, & ita ceptis hinc triginta denariis, recuperasse decimam partem trecentorum denariorum, quibus vnguentum vendi poterat, quam sibi periisse indigne ferebat.

Secunda opinio est, vnumquemq; argenteum illorum habuisse valorem decem denariorum, seu argenteorum nostrorum, atque ita vendidisse Christum trecentis illis denariis, quibus vnguentum vendi poterat. Ita Lyran. Matthæi 26. Sed hæc dicta sunt sine fundamento.

Tertia ergo opinio Iansenij est valorem argentei fuisse quatuor argenteorum ex nostris, atque adeo triginta argenteos æquiuales duodecim scutis argenteis, seu quindecim florenis, seu centum, & viginti argenteis ex nostris: hæc enim omnia idem sunt. Fundamentum est, quia *argenteus* substantiue sumptus, idem solet significare, quod *scelus*, vt patet ex lib. 2. Reg. c. 18. & Isai. 7. adiuncta expositione Hieronym. & Ioseph. Sicli & drachma valor. 2. Reg. 18. Isai. 7. Hieronym. Ioseph.

At vero Cæsar Baronius in Annalibus, in Appendice ad annum 34. aliam excogitauit sententiam, dicens, verum quidem esse hoc pretium solum esse Iudæ in nummis argenteis, qui erant in vsu Iudæorum, quales sunt, qui modo ostenduntur, & creduntur esse ex illis, qui Iudæ numerati sunt à Scribis, & Phariseis, non tamen solos triginta esse numeratos, sed multo plures. Existimat enim argenteum hoc loco significare libram argenteam, quia iuxta Hebræorum traditionem, quam ibi ex Rabinis, & ex Aria Montano refert, hæc vox *argenteus*, licet in Pentateucho significet *scelus*: in Prophetis vero significat *libram*, & verisimile est Matthæum hac significatione vsu esse illa voce, cum prophetiam prædictionem afferat. Et ita iuxta hanc sententiam triginta argenteorum valor fuit fere trecentorum aureorum, Nam vnaquæq; libra argentea pendere dicitur quatuor & centum denarios, seu argenteos ex nostris. Præter dicta vero vocabuli obseruationem, nititur potissimum hic author ea coniectura, quod 30. illis argenteis emptus est ager figuli in peregrinorum sepultura,

vt con-

stimauit tantam nocentiam fuisse Christo inferendum, vt dictum est. Quamquam autem ille iustum esse Christum crederet, cum aut ad Phariseos est locutus, vt eum proderet, grauisime mentitum esse credendum est (quod est nouum peccati genus. (Vt. n. factum suum excusaret, & probabile Iudæis faceret, necessarium illi fuit Christum accusare, & dicere se zelo legis moueri ad illum tradendum, cuius mores expertus erat, neq; ferre poterat, & c. Iansen. in Con. c. 128.

Tertio dicendum de pretio, quo Iudas Christum vendidit, de quo solus Matth. scripsit fuisse triginta argenteos. Circa quod duæ occurrunt dubitationes. Prima est, quæ fuerit illa pecunia quantitas, si eam iis mensuris, quæ apud nos sunt in vsu, metiamur. Secunda, quomodo veritas non exacte responderit figuræ. Nam Patriarchæ Ioseph venditio figura fuit venditionis Christi, ille autem tantum viginti argenteis venditus legitur Gen. 37.

Circa primum, magna est opinio diuersitas quas late refert Iansen. c. 128. Concord. quarum breuius summa est, quosdam asseruisse illos argenteos eiusdem valoris fuisse cum nostris, quos Hispani *reales* vocant. Ita sentit Rupert. lib. 10. in Matth. qui ait, Iudam solitum fuisse furari decimam partem eorum quæ habebat in loculis, & ita ceptis hinc triginta denariis, recuperasse decimam partem trecentorum denariorum, quibus vnguentum vendi poterat, quam sibi periisse indigne ferebat.

Secunda opinio est, vnumquemq; argenteum illorum habuisse valorem decem denariorum, seu argenteorum nostrorum, atque ita vendidisse Christum trecentis illis denariis, quibus vnguentum vendi poterat. Ita Lyran. Matthæi 26. Sed hæc dicta sunt sine fundamento.

Tertia ergo opinio Iansenij est valorem argentei fuisse quatuor argenteorum ex nostris, atque adeo triginta argenteos æquiuales duodecim scutis argenteis, seu quindecim florenis, seu centum, & viginti argenteis ex nostris: hæc enim omnia idem sunt. Fundamentum est, quia *argenteus* substantiue sumptus, idem solet significare, quod *scelus*, vt patet ex lib. 2. Reg. c. 18. & Isai. 7. adiuncta expositione Hieronym. & Ioseph. Sicli & drachma valor. 2. Reg. 18. Isai. 7. Hieronym. Ioseph.

At vero Cæsar Baronius in Annalibus, in Appendice ad annum 34. aliam excogitauit sententiam, dicens, verum quidem esse hoc pretium solum esse Iudæ in nummis argenteis, qui erant in vsu Iudæorum, quales sunt, qui modo ostenduntur, & creduntur esse ex illis, qui Iudæ numerati sunt à Scribis, & Phariseis, non tamen solos triginta esse numeratos, sed multo plures. Existimat enim argenteum hoc loco significare libram argenteam, quia iuxta Hebræorum traditionem, quam ibi ex Rabinis, & ex Aria Montano refert, hæc vox *argenteus*, licet in Pentateucho significet *scelus*: in Prophetis vero significat *libram*, & verisimile est Matthæum hac significatione vsu esse illa voce, cum prophetiam prædictionem afferat. Et ita iuxta hanc sententiam triginta argenteorum valor fuit fere trecentorum aureorum, Nam vnaquæq; libra argentea pendere dicitur quatuor & centum denarios, seu argenteos ex nostris. Præter dicta vero vocabuli obseruationem, nititur potissimum hic author ea coniectura, quod 30. illis argenteis emptus est ager figuli in peregrinorum sepultura,

vt con-

stimauit tantam nocentiam fuisse Christo inferendum, vt dictum est. Quamquam autem ille iustum esse Christum crederet, cum aut ad Phariseos est locutus, vt eum proderet, grauisime mentitum esse credendum est (quod est nouum peccati genus. (Vt. n. factum suum excusaret, & probabile Iudæis faceret, necessarium illi fuit Christum accusare, & dicere se zelo legis moueri ad illum tradendum, cuius mores expertus erat, neq; ferre poterat, & c. Iansen. in Con. c. 128.

Tertio dicendum de pretio, quo Iudas Christum vendidit, de quo solus Matth. scripsit fuisse triginta argenteos. Circa quod duæ occurrunt dubitationes. Prima est, quæ fuerit illa pecunia quantitas, si eam iis mensuris, quæ apud nos sunt in vsu, metiamur. Secunda, quomodo veritas non exacte responderit figuræ. Nam Patriarchæ Ioseph venditio figura fuit venditionis Christi, ille autem tantum viginti argenteis venditus legitur Gen. 37.

Circa primum, magna est opinio diuersitas quas late refert Iansen. c. 128. Concord. quarum breuius summa est, quosdam asseruisse illos argenteos eiusdem valoris fuisse cum nostris, quos Hispani *reales* vocant. Ita sentit Rupert. lib. 10. in Matth. qui ait, Iudam solitum fuisse furari decimam partem eorum quæ habebat in loculis, & ita ceptis hinc triginta denariis, recuperasse decimam partem trecentorum denariorum, quibus vnguentum vendi poterat, quam sibi periisse indigne ferebat.

Secunda opinio est, vnumquemq; argenteum illorum habuisse valorem decem denariorum, seu argenteorum nostrorum, atque ita vendidisse Christum trecentis illis denariis, quibus vnguentum vendi poterat. Ita Lyran. Matthæi 26. Sed hæc dicta sunt sine fundamento.

Tertia ergo opinio Iansenij est valorem argentei fuisse quatuor argenteorum ex nostris, atque adeo triginta argenteos æquiuales duodecim scutis argenteis, seu quindecim florenis, seu centum, & viginti argenteis ex nostris: hæc enim omnia idem sunt. Fundamentum est, quia *argenteus* substantiue sumptus, idem solet significare, quod *scelus*, vt patet ex lib. 2. Reg. c. 18. & Isai. 7. adiuncta expositione Hieronym. & Ioseph. Sicli & drachma valor. 2. Reg. 18. Isai. 7. Hieronym. Ioseph.

Matth. 27. Vt constat Matth. 27. & Act. 1. vbi dicitur ager ille Em-
481. ptus de mercede iniquitatis, quo significatur solo illo
pretio emptum esse. No est autem verisimile agrum
propè Ierosolymam, quem esse oportuit non exigue
magnitudinis, vt posset capere omnes peregrinos,
quibus Ierosolyma abundabat, potuisse emi mino-
ri pretio, præsertim cum ager ille non ad tempus, id
est, vsque ad annum Iubilæi (vt moris erat apud Iu-
dæos) sed in perpetuum emeretur, eò quod vsui se-
pulturæ ascribi deberet in posterum.

Tulæ cur 12
482. Sed (si coniectura vtendum est) obstat huic sen-
tentia, quæ apud me maiore (vt verum fatear)
probabilitatem efficit. Qui enim credi potest, Iudæ-
os tam facile obtulisse trecentos aureos propter o-
pus, quod nullius ferè laboris, vel negotij erat, præ-
sertim cum Iudas nec rogatus, nec quæsitus, sese ad
tradendum Christum obtulerit propensumque o-
stenderit? Vnde Hierony. Matth. 26. hac coniectura
colligit Iudam vili pretio Christum vendidisse. Sed
quæ vile (inquit) tradens mancipium, in potestate emen-
tium posuit quantum vellenti dare. Et ceteri omnes ex-
positores idem sentiunt, illud scilicet pretium fuisse
multo minoris valoris. Quanquam enim dicere
quis posset, Iudæos præ nimio desiderio, quo arde-
bant comprehendendi Christum, facile maximam
pecuniæ vim obtulisse: id fieri verisimile, si vel in
opere ipso, vel in proditore aliquam difficultatem
experti essent, eo vel maximè, quod eo tempore de-
cem aurei in maiori pretio, & existimatione habe-
bantur, quam nunc centum.

Responsio. Quocirca non coniecturis, sed propria significa-
483. tione vocis argenteus, quæstio hæc definienda esset:
cum autem vox illa sit valde æquiuoca, & varias
moretas ex argento factas significare soleat, vix pô-
test certa ratione definiri, in qua significatione hoc
loco sumenda sit tam in Euangelio, quam apud Za-
char. c. 11. Videtur autem verisimilius argenteum il-
lic significare simplicem aliquam monetam argenti,
quæ tunc erat in vsu, & illam fuisse vel scilicet, vel
dimidiam partem sicli, vt tertia, & quarta opinio af-
ferebat. Potuit autem ea quantitas pecuniæ suffice-
re ad emendum agrum in sepulchram peregrinorum,
vel quia non sola illa emptus est, nam licet scriptura
dicat ex illis emptum esse, non tamen affirmat ex
solis illis, vel certè quæ non oportebat agrum esse
adeo magnum, quia rari solent esse peregrini, qui in
aliqua ciuitate moriuntur, etiam si magna illorum
multitudo illuc confluat, vt etiam nunc Romæ, &
Compostellæ videre licet. Nam ad sepeliendos pe-
regrinos exiguus locus sufficit, præsertim, quia
(vt dicebam) eo tempore moneta carior erat, quam
nunc sit, quare tunc decem aureis emi poterat a-
ger, qui nunc fortasse non potuisset centum compa-
rari.

Dubium. Ad vltimam dubitationem non defuerunt, qui
484. in loco Gene. triginta argenteos existimarent esse
legendum. Sed lectio illa nullam habet probabili-
tatem, quia & Hebræi codices habent viginti, & eo-
dem modo legunt omnes codices emendatiores
vulgatæ editionis. Septuaginta etiam interpretes
quoad numerum viginti legunt, quamuis quoad
pecuniæ qualitatem non argenteos, sed aureos in-
terpretati sint. Iosephus etiam libr. 2. Antiquit. ca. 3.
Ezech. 45. numerum viginti retinuit, sed non dicit viginti au-
reos, vel argenteos fuisse venditum, sed viginti mi-
nis, quod longè maius pretium est. Nam vnaquæque
mina sexaginta siclos perdebatur, vt constat Ezech.
Hieron. Responsio. Ioseph. à fra-
485. tribus in E-
gyptum quo
pretio ven-
ditus. Sed in vtroque erratum est, nam & Hebraica
veritas, & vulgata editio viginti argenteos habet,
& ita esse legendum notauit Hieronym. quæstionib.
Hebræicis in Gen. & Matth. 26. Vbi expresse resellit
translationem septuaginta subdens. Neque enim pre-
tiosior esse poterat seruus, quam Dominus. Ad dubitatio-
nem ergo responderetur, non oportuisse figuram in
Fr. Suarez. tom. 2.

A omnibus conuenire cum re repræsentata. Et addi
potest ex prædictis verbis Hieronymi in hoc serua-
tam esse proprietatem figuræ, quod seruus minori
pretio venditus est, quam Dominus. Adde deni-
que neque hunc pretij numerum relictum esse sine
figura, & prophetia. Nam Exodi 21. pro seruo, aut
ancilla occisis solui præcipiebantur triginta sicli ar-
gentei: vnde Iudæi tanti Christum emere volue-
runt, quantum ab eis seruus æstimabatur. Zachariæ
autem 11. de hoc pretio prædictum erat. Appenderunt
mercedem meam triginta argenteos; id est, cum pro be-
neficijs acceptis gratiam reddere deberent, dede-
runt Iudæ triginta argenteos, vt me traderet. Ita ex-
ponunt Hieron. ibi, & super Matth. Ruffin. in simbo.
Cyril. Ierosolym. cateches. 13. & huius prophetiæ me-
minit Matth. capit. 27. quanquam mutatis verbis, &
non tribuit illam Zachariæ, sed Ieremiæ, quod non
paruum difficultatem multis ingessit, quam variè
expediunt Origen. Hierony. & alii expositores ibi, &
August. libr. 3. de consen. Euangelistarum cap. 7. Sed
illud verisimilius videtur, Euangelistam non po-
fuisse nomen Ieremiæ, sed simpliciter nomen pro-
pheta: ab aliquo autem additum nomen Ieremiæ in
margine, postea irrepsisse in textum in aliquibus co-
dicibus, non enim in omnibus habetur. Et hæc est
sententia Hieron. quam Iansenius capit. 140. magis
probat, & eandem sequitur Cæsar Baronius in dicta
appendice.

SECTIO II.

Vtrum sudor sanguineus Christi in orto orantis vē-
rus, ac naturalis fuerit.

E xplicata Christi venditione, quæ legalem cœ-
nam antecessit, explananda sequebantur my-
steria cœnæ: sed quoniam hæc in sequentem to-
mum, vbi mysterium Eucharistiæ explicabimus, à
nobis remittuntur, gradum facimus ad explican-
dum ea, quæ Christo oranti in orto contigerunt:
hæc enim proximè post cœnam subsequuta sunt.
Sic enim habent Euangelistæ, & hymno dicto exierunt
in montem oliueti, qui propè Ierusalem erat, Sabbathi
habens iter, vt dicitur Act. 1. id est, per vnum milliare
distans, tantum enim itineris licebat Iudæis in sab-
bato agere (vt Oecumenius ibi notat) vel sex stadijs
(vt Iosephus tradit libro 6. de bello Iudaico capite
3.) In eo ergo itinere, quantum ex Matthæ, & Marc.
colligi potest, sermonem habuit Christus cum di-
scipulis, in quo & eorum scandalum, & mortem su-
am, ac resurrectionem iterum prædixit, Petroque
asserenti se nullo modo scandalum in eum passu-
rum, quod eum esset negaturus, etiam prædixit,
quamuis iam antea in cœna iterum, atque iterum ean-
dem negationem illi prædixisset (vt August. notauit
libr. 3. de consensu Euangelist. capite 2.) & in eodem
itinere pertransiit Christus torrentem Cedron, qui
per vallem fluit, quæ inter montem oliuarum, & Ie-
rusalem interiacet (vt Ioseph. supra retulit) ac tan-
dem peruenit in villam Gethsemani, quæ erat ad
radices montis Oliuarum (vt Hieronym. refert libr.
de traditionibus Hebræicis) Erat autem ibi hortus
(vt Ioannes refert) in quem ingressus est Iesus cum
discipulis, vt oraret. Tria autem sunt potissima, quæ
ab Euangelistis narrantur facta in illa oratione: pri-
mum, quod cepit Iesus pauere, & cadere, & mastrus esse.
Secundum, orasse ad Patrem illis verbis, Pater si pos-
sibile est, &c. Tertium addit solus Lucas dicens, Et
factus est sudor eius, sicut gutta sanguinis decurrentis in
terrâ. Quæ verba, quamuis Hilarius libr. 1. de Trin-
nitat. dicat in multis codicibus tam Græcis, quam
Latinis deesse, & idem significet Hieronym. libr. 2.
contra Pelagian. quatenus solum dicit eam partem
historiæ in multis codicibus Græcis, & Latinis re-
periri.

periri: tamen certa fide tenendum est eam partem esse canonicam, & Scripturam Sacram: præsertim post Con. Tridentini decretum in sess. 4. ubi definit, libros Scripturæ integros esse suscipiendos cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in Vulgata Latina editione habentur. Hæc autem pars communi Ecclesiæ consuetudine, & consensu recepta est, & antiquissimi Ecclesiæ Patres eam ut canonicam susceperunt, ut patet ex Dionysio c. 4. de Cælest. Hiera. Epiph. hæref. 69. August. Irenæo, & alijs quos statim referam, Quæ omnia intelligenda sunt etiam de illa parte, in qua Lucas refert apparuisse angelum confortantem Christum. Vnde si in aliquibus codicibus hæc pars deest, credendum est expunctam fuisse ab aliquibus indoctis, specie pietatis. Nam & S. Nicon in quadam epistola de religione Armenorum refert, eos abstulisse ex Euangelio hanc historiam de sudore sanguinis, imbecillitatis hoc esse existimantes non diuinæ maiestatis.

Igitur de prima, & secunda parte huius mysterij multa dicta sunt in superioribus, de prima in primo tomo circa quæst. 15. D. Thom. in comment. artic. 7. & disp. 28. Sect. 1. & in hoc præcedenti disput. multa de hac tristitia Christi dicta sunt. De secunda verò parte, id est, de illa Christi oratione, & de voluntate à qua profecta est, dixi in primo tomo disp. 33. Sect. 1. ubi refutavi hæreticos, qui hanc Christi orationem ausi sunt reprehendere, & disp. 24. Sect. 3. interpretatus sum August. & Hieron. qui interdum indicant verba illa, si possibile est, &c. profecta esse ex ignorantia aliqua, & dubitatione, in disputat. verò 38. Sect. 2. exposui, illa oratione declarasse Christum naturalem affectum voluntatis suæ: quem permittere in se voluit, & exterius exprimere, ad confirmandam naturæ assumptæ veritatem, & tristitiæ suæ acerbiteriam declarandam. Solum ergo superest, ut hoc loco de tertia parte huius mysterij sermonem instituamus.

Christus in hoc uerum ac naturale sanguinem sudauit.

Theophyl.

Euthym.

Joan. 1.

Dico ergo primò, Christum Dominum verum, proprium, ac naturalem sanguinem emisisse, quando sanguinem sudasse fertur. Hæc assertio mihi est certa, nam verba Lucæ sunt expressa, & cum historiam contineant, propriè intelligenda sunt. Vnde (quod Theophylactus dixit) ea scripta esse per hyperbolem. Nam sicut qui amarè flet, & interno labore nimium sudat, dicitur sanguinem sudasse, id est, fluentem sudorem fortiter stillasse: hæc (inquam) interpretatio cum aliena sit à literæ proprietate, & necessaria non sit, nullo modo est admittenda. Sed ait Euthym. qui in eadem est sententia suo ca. 64. in Matth. Lucam non dicere Christum sudasse sanguinem: sed sudorem eius fuisse, sicut sanguinis guttas, id est, fuisse crassum, & concretum sudorem similem guttis sanguinis. Sed certè, si solam similitudinem voluisset Lucas significare, potius dixisset, Sicut gutta aque: similiores enim videntur guttæ sudoris guttis aque, quam sanguinis. Adde particulam illam, sicut, quemadmodum & particulam, quasi, non semper significare in Scriptura similitudinem: sed interdum identitatem, & veritatem, ut Ioan. 1. *Idem gloriæ eius gloriæ quasi vnigeniti à Patre.* Deniq; si in hoc loco per particulam illam Sicut, importatur aliqua similitudo, quæ à veritate deficiat, non est in substantia sanguinis, quasi verum sanguinem nõ sudauerit Christus, sed in forma, & figura guttarum. Quia foretasse non habebant perfectam figurâ guttæ, sed illi similem, vel certè, quia non erant ex puro sanguine, sed aliquid sudoris habebant admixtum. Itaque simpliciter fatendum est, Christum sanguinem verum sudasse, ut Euangelij litera præfert, & communi sensu Ecclesiæ intellecta est, etiam ab Apostolorum temporibus, ut colligere licet ex Iusti-

no Martyre dialog. cum Triphone, Irenæo libro 4. contra hæref. cap. 32. ubi contra negantes veritatem carnis Christi illud incommo dum infert, quod *globos sanguinis*; non sudasset. Idem repetit lib. 4. cap. 69. Idem sentit apertè Epiph. in Anchoreto, & Athanas. libr. 6. ad Theophyl. qui est de beatitudine filij DEI, anathema dicit in eos, qui Christum verum sanguinem sudasse negant: Hilar. etiam & Hieronymus locis citatis, planè intelligunt ea verba de vero sanguine sudore, & Augustin. libro 3. de consensu Euangelistar. capit. 4. ubi dicit Christum emisisse sudorem sanguineum. Ammonius verò Alexan. in Harmonia Euangeliorum sudorem sanguinolentum, appellauit. Ratio huius sudoris propria, & literalis statim explicabitur, Rationes autem mysticæ variè traduntur à Patribus, Beda super Lucam dicit, significatum esse hoc Christi sudore defluente in terram, etiam terrenos homines sanguine Christi esse irrigandos. Augustin. in libr. sententiarum, sententia 68. Orans (inquit) cum sudore sanguineo Dominus Iesus Christus, significabat de toto corpore, quod est Ecclesia, emanaturus martyrum passiones. Bernard. sermo 3. in Dominicam Palmarum, dicit Christum non fuisse contentum lacrymis oculorum: sed totius corporis sanguineis lacrymis peccata nostra flere, ac lauare voluisse.

Dico secundo, Christum Dominum absque speciali miraculo sanguinem sudauit ex vi internæ afflictionis, & agonie, quam in illa oratione passus est. Ita sentit Caietan. Luc. 22. ab cuius opinione non multum discrepat Iansenius cap. 137. Concord. Declaratur primo, ratione theologica. Quia si ille sanguis miraculosè esset emissus, & non ex vi interioris afflictionis, non fuisset signum certum, & euidens maximi angoris, & tristitiæ interioris, quia miraculosè poterat etiam cum minima afflictione, imò sine vlla emitti: consequens autem est contra sensum omnium sanctorum ab vniuersa Ecclesia receptum. Secundo hoc explicat Caietan. naturali, & physica ratione. Quia sicut magnitudo passionis pellit violentè sudorem, ita si vehemens sit passio, & deficiat sudoris materia, fieri potest ut sanguinem expellat. Sicut natura vi (ut ita dicam) effrenis concupiscentiæ coacta, deficiente semine in proprijs organis, sanguinem fundit, & deficiente lacte, qui nimium vera emungit, ut dicitur, elicit sanguinem: in Christo autem corpus erat debile, & exhaustum, cumque alioqui afflictio interior esset vehemens, fieri potuit, ut deficiente materia sudoris, sanguis fuerit ex vi interioris afflictionis expulsi. Nam & Arist. lib. 3. de Hist. animal. c. 19. dicit interdum euenire ex abundantia sanguinis, & intemperie corporis, ut aliquis sanguinem sudet: hæc autem causa nõ habuit locum in Christo: tamen, sicut hæc à natura est, ita alia à nobis explicata est naturalis & sufficiens ad hunc effectum.

Dices, Metus, & tristitia, quibus tunc Christus angebatur, non emittunt sanguinem foras, sed potius ad cor attrahunt; natura ita providente, ut principali membro in huiusmodi afflictionis tempore subueniatur. Respondetur, si angor & afflictio ex tristitia, metuque proueniens tanta sit, ut corpus commoueat, & inflammet, vim habent attenuandi sanguinem, & aperiendi poros, & hinc consequi potest emissio sanguinis ad exteriores partes corporis. Eo vel maxime, quod licet Christus naturali affectu timeret, tamen deliberata voluntate, & efficaci, & actu appetitus à voluntate imperato, mortem, & omnes dolores, qui efficacissimè proponebantur, amplectebatur, & naturalem affectum superabat, & hinc agonia proueniebat. Ex hoc ergo actu fortitudinis, & audaciæ, magis quàm ex timore, & tristitia illa corporis alteratio, & sanguinis emissio prouenire potuit. Quod satis narratione sua Lucas indicauit dicens. *Et factus in agonia prolixius orabat, & factus*

Iusti. Martyr. Irenæo.

Epiph. Athanas.

Hier. Hilar.

Augustin.

Ammon. Alexan.

Beda.

Augustin.

Bernard.

Sanguinei sudoris in Christo causâ quæ fuerit Caietan. Iansen.

Aristot.

Obiectio.

Respons.

Luc. 22.

& factus

Et factus est sudor eius sicut guttae sanguinis decurrentis in terram.

Obiectio.

Sed vrgebis: nam licet fieri possit, vt aliquis subtilis sanguis per poros effluat: tamen verba Lucae indicant, non tenues, sed crassiores guttas, ex crassiori sanguine concretas, vsque ad terram decurrisse. Hanc enim vim habet dictio Graeca *ὀσφύδην*, quae grumum crassiorem significat; ergo non videtur hoc naturaliter fieri potuisse. Quae ratio tandem mouit Ianfenium, vt diceret non omnino naturali causae, sed miraculo tribuendum esse, quod de Christi sudore refert Lucas. Sed dici potest, licet propter dictam causam naturalem, subtilis sanguis, & liquidus est Christi corpore fluere, tamen statim ac perueniebat ad externam corporis superficiem condensari potuisse absq[ue] miraculo, propter aeris intemperiem, praesertim cum esset nox, aerque frigidior. Sic ergo sanguis densior, & crassior effectus, & in guttulas diuisus, in terram decidebat.

Iansen.

Responsio.

Obiectio.

Hilar.

Responsio.

Huic verò nostrae sententiae contradicere videtur Hilar. libro 10. de Trinitate. his verbis. *Sudorem vero nemo infirmitati audebit deputare, quia dum ex contraria naturam est sudare sanguinem, neque infirmitas est, quod potestas non secundum naturam consuetudinem gestit.* Exponi tamen potest hoc non fuisse infirmitatis, hoc est impotentiae, & coactionis: Christus enim non ex imbecillitate, aut ex impotentia ita timuit, aut tritatus est, vt sanguinem sudauerit, sed voluntarie hos affectus in seipso permisit. Deinde dici potest, potestatis miraculosa in Christo fuisse sustinere tam ingentem tristitiam, ac internum dolorem, ex quo tam mirabilis externus effectus effluxit, fortasse enim id non est homini possibile per naturam: vel saltem fieri non potest, vt homo huiusmodi passionem patitur, quin mors inde subsequatur, & hoc modo concedi potest aliquod miraculosum opus hic intercessisse. Non negat autem Hilarius, quod posito tali affectu in corpore ita disposito, poterit naturaliter sequi praedictus effectus.

Angelus Christum in horro confortas.

Reliquum erat, vt de Angelo confortante Christum (quod eodem loco Lucas narrat) aliqua disputarem: sed hunc locum sufficienter tractauimus in priori tomo super quaest. 12. D. Tho. in comment. articul. 4. quibus nihil ferè hoc loco addendum occurrit. Id est duntaxat adnotandum, Angelum illum in forma sensibili, & humana apparuisse, solumque exterius loquutum ad Christum fuisse, vt ex verbis Lucae facile colligi potest, & ex ijs, quae supra agentes de tentatione Christi diximus, scilicet: non potuisse interiores Christi potentias immutari immediate ab Angelis. Vnde sicut exterius tantum tentari potuit, & ita confortari, non tamen doceri, aut illuminari, vt in praedicto loco ex priori tomo citato D. Thomas disseruit. Quis autem ille Angelus fuerit, incertum est, nihilque inuenio de ea re à Sanctis Patribus dictum.

SECTIO III.

Quae mirabilia acciderint in Christi comprehensione.

Iuda osculum maxima Christi iniuria.

Origen. Hieronym.

In hoc mysterio duo praecipue considerari possunt, scilicet quid in eo Christus sit passus, & quid egerit. Prior pars propria est nostri instituti, nihil tamen habet, quod scholasticam disputationem requirat, sed piam potius considerationem, ac meditationem. Ad tria verò capita reuocari possunt, quae tunc Christus passus est. Primum est iniuria, & infidelitas Iudae, qui osculi signo illum tradidit. De quo legi potest Origen. tractat. 36. in Matth. & Hieronym. Matthae. 26. qui dicunt timuisse Iudam, ne Christus seipsum transformaret, vel transfiguraret, ne agnosci posset, & ideo dedisse Iudaeis hoc signum.

Fr. Suarez tomo 2.

Sed hoc difficile creditu est. Primo quia non est sufficiens fundamentum vt asseramus Iudam hoc timuisse, quia transfigurationi Domini non affuerat: neque ab alijs audire id potuit, cum illis praecipuum fuerit ne id dicerent, & ipsi tacuerint, vt dicitur Lucae nono. Deinde, quia si Iudas timuit ne Christus eo modo se occultaret, etiam timere potuit ne sibi ipsi inuisibilis fieret, vel alterius formae, ergo pari ratione timere posset ne suum signum esset inutile. Quin potius Cyril. lib. 11. in Ioann. cap. 33. & Chry. homil. 82. in Ioannem, dicunt Christum potestate diuina ita sese occultasse ministris Iudaeorum, & ipsi Iudae, vt eum non agnouerint, quando eos interrogauit. *Quem queritis?* quanquam neque hoc sit admodum verisimile, sed probabilius est quod Augu. dicit lib. 3. de consen. Euang. cap. 7. & Ammonius in harmonia Euan. Iudam, qui alios antecedebat, primum omnium vsque ad Christum venisse, eumque agnouisse, & osculum dedisse, & tunc Christum eum interrogasse, *Amice ad quid venisti?* vt cor eius leniret, & ad meliorem mentem reuocaret: statim vero, vt eum confunderet, subiunxisset, *Osculo filium hominis tradis?* ac deinde ulterius processisset quasi sese offerens ijs, qui ad eum comprehendendum veniebant eosque interrogasse, *Quem queritis?* non quia prius sese illis occultasset, sed vt ostenderet potentiam suam in miraculo, quod statim fecit, & quod voluntarie sese morti offerebat. Qui ordo rerum ex ipso Euangelio satis constat, & quia si Iudas non cognouisset Christum, antequam ipse interrogaret, *Quem queritis?* superuacaneum postea fuisset illius signum, quia iam Christus se satis prodiderat.

Luc. 9.

Cyri. Chrysost.

Ioan. 18. Augustin. Ammon.

Matth. 26.

Obiectio. Osculi signum Iudaeis à Iuda cur datum.

Responsio.

Ingratitudo Iuda erga Christum quanta. Hieron.

Cyri.

Chrysolog. Leo Papa

Dices, Quid necesse fuit, Iudam praebere hoc signum, cum Christus esset omnibus probè cognitus, praesertim Pharisaeis eorumque ministris? Multi censent id factum esse propter Iacobum fratrem Domini, qui erat Christo simillimus. Sed facilius dici potest, Iudam fuisse valde sollicitum, ne errore aliquo Christus è manibus militum elaberetur, vt illa eius verba satis declarant *Tenete eum, & ducite caute.* Ferebatur enim semper eadem pecuniae cupiditate, quia nondum illam acceperat: sed promissa tantum illi erat, vt plane ex Euangelio constat. Hac ergo causa, sollicitus fuit in eo signo praestando, & quia nox erat, & ideo facile in persona errari poterat, & praeterea quia cohors militum Romanorum, quae ad Christum capiendum veniebat, facile poterat eum de facie non agnoscere. Haec ergo fuit prima iniuria, quam in hoc mysterio Christus passus est, quae causam fuit maxima: in qua ferenda Christus summam patientiam, & charitatem ostendit. Iudas autem summam ingratitude, ac mentis caecitatem adeo vt visum Hieronymo sit eum non credidisse signa, & miracula Christi fuisse vera: sed magicis artibus facta, alioqui non existimasset posse à se Christum decipi: Cyrillus autem supra dicit eum passione obcaecatum non considerasse ea, quae faciebat. Plura de hoc Iudae facinore legantur apud Chrysol. hom. de prodicione Iudae, & leonem Magnum serm. de passione.

Secundo passus est Christus desertionem ab amicis, & discipulis, omnes enim relicto eo fugerunt, quod non sine speciali Christi providentia factum esse satis significatum est illis verbis, quae Ioannes refert, dixisse Christum. *Si ergo me queritis, sinite hos abire, vt ibidem August. notauit tractat. 112. Osendit, inquit, Ioan. 18. quam curam salutis eorum omnitemporè habuerit.* Quod magis explicans Rupertus libro 13. in Ioan. ait praenouisse Christum non fuisse tunc Apostolos satis firmos in fide, neque dispositos ad patiendum, & ideo non permisisse eos comprehendere. Quia facile eum essent negaturi, & ita rectè exponit illud verbum, quod subdit Ioannes, *Vt adimpleretur, quod dixit, quos dedisti mihi, non perdidisti ex eis quemquam,* quia etiam tunc seruauit eos corporaliter, ne spiritua-

Ab omnibus in comprehensione Christus desertus. August. Rupert.

Ioan. 18.

liter perirent. Addunt vero Aug. & Chryf. hom. 82. A ex hac Christi providentia, & efficacia verbi eius factum esse: vt Iudæi neminem Apostolorum comprehenderint: neque etiam Petrum, quia ausus fuerat seruum principis sacerdotum vulnerare, quod non immerito inter miracula à Christo tunc facta computari potest.

Caietan. In nullum Apostolorum ministrum in hortomanus iniecerunt. Epiphani. Hierony. Beda. Gregor. Theophyl. Euthyria.

Ex quo ulterius colligit Caietan. adolescentem illum (quam Marcus refert comprehensum esse à militibus, & nudum relicta syndone ex manibus eorum effugisse) non fuisse aliquem ex Apostolis: quanquam Epiphani. heres. 68. dicat fuisse Iacobum fratrem Domini, & Hieron. ps. 37. Et quamuis Beda super Marcum probable censet illum fuisse Ioannem Euangelistam, quæ fuit etiam sententia Ambr. super Psal. 36. & Gregor. lib. 6. Reg. cap. 2. & 14. Moral. cap. 23. Sed Caietani sententia verisimilior videtur, quam latius ipse confirmat in ientaculo. 6. q. 4. & fuit etiam sententia Theodoret. & Euthym. in Mar. Quia cum verbum Christi fuerit efficax, non potuerunt Iudæorum ministri in aliquem Apostolorum manus iniicere. Addo nullum fuisse fundamentum ad affirmandum illum fuisse Iacobum, vel Ioannem, præsertim cum neuter eorum adolescens tunc fuerit, vel potius adolescentulus (vt Græca habent.) Nam Iacobus sexagesimum ætatis annum exegerat, Ioannes vero trigessimum attingerat, si tempora, & ætates, in quibus mortui sunt, consulantur. Addo incredibile esse aliquem ex Apostolis tunc fuisse nudum, & sola syndone coopertum, quare verisimile est (quod Caietan. dicit) illum fuisse aliquem ex seruis, qui in ea villa debebant. Sed de his satis.

Dubium Responso. Fuga apostolorum Christi deserentium peccatum esse suavit.

Inquiri verò hic posset, an Apostoli peccauerint fugiendo, & deserendo Christum. Respondeo breuiter, si actum illum externum secundum se, & secundum occurrentes circumstantias per se consideremus, non videri actum de se malum, quia neque ipsi poterant defendere Christum, nec debebant. (vt statim dicam:) se se autem obijcere morti, aut comprehensioni non erat eis specialiter præceptum. Quia non erant ipsi pro hominibus morituri: nec Christo erat eorum mors tunc necessaria: neque etiam ad confitentiam, vel non negandam fidem, erat necessarium non fugere. Quia fuga de se non est contra fidei confessionem, ordinatur enim ad vitam custodiendam, non ad explicandam mentem, ergo non habebat ille actus, vnde esset de se malus, maxime cum discipuli audissent Christum dicentem, *Simite hos abire*. Dico autem per se, quia per accidens, aut ratione scandalum, aut ob conscientiam erroneam, aut si fortasse fuga illa ex aliqua dubitatione in fide, seu fiducia in Christum orta est, potuit in illo actu inuenire peccatum.

Comprehensio Christi qualis

Cyrill. Psal. 21.

Isai. 53. Thren. 4. Hieronym.

Tertio passus est Christus comprehensionem violentam magno cum strepitu armatorum hominum, à quibus non solum est comprehensus: sed etiam ligatus tanquam insignis quidam latro: & malefactor, vt ipse dixit. De quo mysterio legi potest Cyril. Ierosol. cate. 13. Et Alexandrinus, libro 11. in Ioan. cap. 32. & 33. & tunc impletum est illud Psal. 21. *Circumdederunt me viri multi: tauri pingues obsederunt me, & illud, Circumdederunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me*, Et illud Isai. 53. *Sicut ovis ad occisionem ducetur*, Et illud Thren. 4. *Spiritus nostris Christi Dominus captus est*, vt ibi Hieronym. exponit.

Quoad secundam partem superius propositam, duo miracula breuiter consideranda sunt, quæ tunc Christus est operatus. Quia licet non directè pertineant ad passionem eius: pertinent tamen ad ostendendam innocentiam eius, & voluntatem, qua patiebatur: quæ duo in toto hoc negotio præ oculis semper habenda sunt. Ideo enim Christus etiam eo

tempore, quo infirmior, & imbecillior videbatur, miracula operari non destitit, ne existimaretur à maiestate, & potestate sua accidisse, aut inuitus, & coactus pati. Primum ergo miraculum fuit prostrare vnico verbo, *ego sum*, tantam hominum multitudinem, quod factum est efficacia verbi, & potentie Christi. Nam sicut verbo suo omnia creauit, & patrem in corpus suum conuertit, vel sicut Psal. 24. *Psal. 24. Rupert.* dicitur. *Vox Domini confringentis cedros*, ita facile fuit eodem verbo homines prosternere. Et non caret mysterio (vt Rupert. indicauit) verbum illud, *ego sum*, quod est diuinitatis proprium, à qua virtus, & efficacia illius verbi manauit. De quo eleganter Leo Pap. ser. 1. de Passione. *Hoc verbum illam manum in a ex ferocissimis congregatam, quasi quodam fulmineo ictu prostrauit, atque percussit, vt omnes illi arroges, minaces, atque terribiles retro alti corruerent, & serm. 15. dicit hoc fuisse diuinæ potestatis indicium. Que impiorum conatus, non armis contrarijs, neque vllius creature potentis auxilio, sed sola Dei virtute prosterneret. Et ibidem: Vna Domini voce ita percussa est illa multitudo, vt omnes simul amisso membrorum officio retrorsum acti, elisiq. corruerint. Quo significat non solum impetu quodam deiectos esse in terram, sed etiam priuatos esse virtute sentiente, & mouente, ita vt sustinere se ac regere non valerent, sicut paralyticis solet accidere.*

Quæri autem solet, cur potius factum est, vt retrorsum caderent, quam in faciem, vel alio modo. Cuius rei varix rationes mysticæ videri possunt in Cyril. lib. 11. in Ioannem, cap. 33. & Greg. hom. 9. in Ezech. Propria, & literalis ratio esse videtur, quia maior potentia, & efficacia verbi Christi relax in eo deiectionis modo.

Secundum miraculum fuit, quòd Christus restituit auriculam Malcho, quam ei Petrus absciderat. Hoc enim post præcedens factum fuisse constat ex Ioan. 18. & late explicat August. lib. 3. de consen. Evangel. ca. 5. De hoc autem miraculo præter supra dicta nihil aliud notandum occurrit, quàm quod propria & speciali ratione videtur Christus hoc miraculum fecisse, non solum ad exemplum mansuetudinis, & patientiæ: sed etiam ne Iudæi arriperet occasionem accusandi illum, quod se violenter defendere voluisset, & publicum Reipublice ministrum, per se, aut per discipulos vulnerasset.

Hinc verò occasio oritur inquirendi, an peccauerit Petrus in eo facto. Et ratio dubitandi esse potest, quia Petrus ex amore Christi motus est ad eum defendendum, vt Chrysostom. notat homil. 85. in Marth. & Hieronym. Marth. 26. & Augustinus lib. de agone Christiano, cap. 27. *Petrus (inquit) non superbia, sed quamuis carnali, tamen amore Domini hoc fecit, idque per se satis credibile est: & alioquin factum ipsum ex obiecto non erat malum, quia licitum est defendere innocentem, Ecclesiastici. 4. & Prouerb. 24. Vnde Cyrillus libro. 11. in Ioannem capite. 35. Petrus (inquit) gladium habuit, quia secundum legem gladio se defendere licebat. Vnde intentio Petri, qui gladium aduersus hostes accepit, à mandato legalis non fuit aliena, & infra significat CHRISTVM non reprehendisse factum Petri, vt malum, sed vt minus perfectum, Christus (inquit) motum huiusmodi, quamuis secundum legem fuerit, repressit, quasi longè à perfecta virtute constitutum. Quin potius Ambrosius Lucæ. 22. factum Petri comparat cum facto Phinees, Petrus (inquit) eruditus in lege, promptus assensu, qui seruet Phinees reputatum ad iustitiam, quod sacrilegos peremisset, percussit principis seruum. Et confirmatur, nam Christus paulò antea dixerat discipulis, qui non habet, vendat tunicam suam, & emas gladium, ergo potuit Petrus intelligere voluntatem CHRISTI fuisse, vt gladios haberent ad sui defensionem, ergo existimauit actum illum esse iuxta Christi voluntatem. Vnde Augustinus in questionibus noui, & veteris testamenti, quæstione. 104. indicat, Petrum non in-*

Efficacia verbi Christi quanta.

Ioan. 18. Psal. 24. Rupert.

Leo Pap.

Dubium

Responso. Cyril. Greg.

Dubium

Responso. Cyril. Greg.

Ioan. 18. August.

Dubium

Chrysost. Hieron. August.

Ecl. 4. Prou. 24. Cyril.

Ambros. Num. 25.

Luc. 22.

August. non in-

Non iniuste percussisse. Quia sicut significatur in Luca, ipso Domino permittente percussit, & infra addit Christum non dixisse Petro, Qui accipit gladium, gladio peribit, propter id, quod fecerat, sed ne iterum percuteret, permissum enim erat, ut dolorem faceret, non ut occideret. In contrarium verò est, quia Christus videtur reprehendisse factum illud, ut malum, pœnaque dignum, sicut enim ait, Conuertere gladium tuum in vaginam, omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. Quæ verba ius indicant, non factum. Neque enim omnes, qui gladio aduersus alios vtuntur, re ipsa gladio pereunt, digni tamen sunt, ut gladio perimantur. Quod de ijs necesse est intelligi, qui iniuste gladio vtuntur, & ideo non sine mysterio dixit Christus, Omnes, qui gladium acceperint, propria scilicet auctoritate, vel arbitratu suo, ut notauit Augustinus contra Faustum, capit. 7. significat ergo Petrum, hoc modo vsum esse gladio. Item huius rei rationes varias subdit Christus, dicens. Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ? Petrus enim satis intellexerat Dei ordinationem esse, ut Christus pateretur, & Christi voluntatem esse, ut omnino ita fieret. Vnde alio in loco, cum Petrus Christo prædicenti passionem suam dixisset, Absit a te Domine, grauius ab ipso increpatus audiuerat. Vnde post me Satana, scandalum es mihi, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum: ergo in hoc opere fecit contra Dei ordinationem, & Christi voluntatem sibi cognitam, & (quantum in se est) voluit scripturarum prædictiones inanes reddere. Deinde addidit Christus, an putas, quia non possum rogare Patrem meum? & c. ac si diceret, Tu existimas indigere me defensione tua, in quo multum erras, ergo etiam ex hoc capite reprehensibile fuit factum Petri. Ex imperfecta enim fide & Christi existimatione ortum est.

Matth. 26.

August.

Matth. 26.

Matth. 16.

Responsio.

Hieron.

Quo animo Petrus Malchi auriculam obrunnat.

Luc. 22.

Luc. 5.

Chryso.

A set illius verbum, & præceptum expectare. Et ita rectè intelligitur quod Augustinus dixit libro 22. contra Faustum, capit. 70. Petrum non bene vsum fuisse gladio. Quia Dominus (inquit) iusserat ut ferrum discipuli eius ferrent: sed non iusserat, ut ferrent. Ex quo viterius duplex alia inordinatio in illo actu inuenitur. Altera quòd Petrus se exposuit evidenti periculo mortis sine iusta causa: imo propter actionem iniustam. Altera, quòd Christum ipsum, quem defendere cupiebat, maiori periculo exposuit. Dedit enim occasionem iudeis, ut acrius in Christum sauirent, & causandi iustam aliquam, vel apparentem occasionem accusandi Christum. Et hæc quidem vera sunt, considerando factum secundum se. An verò persona ipsa excusanda sit, non facile dixerim, quia ex nimio seruiore, & amore potuit non considerare has rationes omnes, inuoluntaria, seu inuincibili inconsideratione. Vnde Chryso. dicit id fecisse Petrum ex pio, & feruenti amore: Ambros. verò indicat, fuisse illum actum quasi ex dono Spiritus Sancti. At verò Augustinus supra, id non excusat: sed plane dicit peccasse non minus, quam Moysen, quando percussit Ægyptum, Vterque enim (inquit) non derestabili inmanitate, sed emendabili animositate iustitie regulam excessit. Imò nec Cyril. dict. cap. 35. videtur illum omnino excusare. Sed cum hoc ex interiori affectu, & dispositione Petri pendeat, non potest à nobis certa ratione definiri, non caret autem magna probabilitate dicere, Petrum tanto seruiore, & amore motum esse, ut nihil peccauerit non considerando omnia, quæ in illo negotio consideranda erant.

August.

Factum Petri culpa nec caruor.

Chryso. Ambros. August. Exod. 22.

DISPUTATIO XXXV. in tres Sectiones distributa.

De ijs quæ Christus Dominus vsque ad latam mortis sententiam passus est.

Nijs omnibus, quæ Christus passus est ex quo fuit comprehensus vsque ad flagellationem, nihil fere est, quod disputationem nostram requirat, præter ea quæ Euangelistæ narrant de Petri negatione. Quæ licet non videatur ad Christi passionem pertinere, pertinet tamè maximè: quia licet non externù dolorè, iniurià tamè, & tristitià ei intulit maximà. De ceteris ergo omnibus passionibus solù est historia Evangelica breuiter adnotanda. Christus enim à militibus comprehensus, primum ductus est ad Annam, de hoc enim nulla potest esse controversia, cum sit expressum in Euangelio. Vnde, quod legitur apud Clemen. libr. 5. Const. Apostol. cap. 16. primum ductum esse ad Caipham, deinde ad Annam, ut apocryphum rejiciendum est. Quamquam Turrianus illud interpretari conetur. Deinde aliqui existimant in domo Annæ contigisse, quæ Ioannes narrat de prima negatione Petri & de alapa Christo inflata propter responsum quod pontifici reddiderat: & ita intelligit August. libr. 3. de consens. Euang. cap. 6. Quia post eam narrationem subdit Ioannes, Et misit eum Annas ligatum ad Caipham. Alij verò existimant hæc verba dicta esse à Ioanne per recapitulationem, non seruato ordine historiarum, aut præteritum illud misit positum esse pro præterito plusquam perfecto miserat. Iuxta quam expositionem non est necesse aliquid horum factum esse in domo Annæ, sed in domo Caiphæ, ut sentit Origen. tractat. 35. in Matth. & Cyril. libr. 12. in Ioannem, cap. 1. qui tamèn in libr. 11. capit. 38. quædam verba interponit in textu Ioannis, quæ non habentur in vulgata, scilicet miserunt autem eum ligatum ad Caipham pontificem. Et hæc expositio magis accommodata est textui, præsertim iux-

Clem. Papa.

Turrianus.

August. Ioan. 18.

Origen. Cyril.

Christus ad Annam cur adductus. August. Cyril. Beda. Euthym.

tim iuxta ea, quæ alij Euangelistæ narrant, vt videbimus sequenti Sectione. Itaq; in domo Annæ nihil aliud legimus: sed solum videtur eò Christus adductus propter coniunctionem Annæ cum Caipha, vel vt illi aliquis honor deferretur, vel certè vt ipse auctoritate sua Christi comprehensionem approbaret, atq; prouheret, vt omittam rationes alias, quæ in August. Cyril. Beda, Euthy. & alijs expofitoribus legi possunt.

Post hæc ab Anna ductus fuit ad Caipham: in cuius domo multa quidem contigerunt admiranda & consideratione dignissima, quæ tamen nostram explicationem non desiderant, nec nostri sunt instituti, sed solum ad literam Euangeliorum explicandam pertinent. Obseruandum ergo est breuiter, tota illa nocte Christum Dominum in domo Caiphæ varijs iniurijs, ac doloribus fuisse affectum. Primum enim alapis, & colaphis percussus est: deinde velauerunt faciem eius, vt liberius irrideret, & conuitijs incesserent dicentes, *Propheta? a nobis, & c.* quasi irridentes ei, quòd sese prophetam iactaret. Rursus expuebant in faciem eius, quod erat eximie ignominie, vt constat ex Deu. 25. & Num. 12. Præterea credibile est alijs modis eum afflixisse, & ictibus eum cæcidisse, & præsertim barbam eius expilasse, genasque vullisse, iuxta illud Isai. 50. *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus.* Illud etiam est obseruandū, Christum Dominum percussum, & iniurijs affectum à Iudæis, interdum tacuisse: interdum verò mansuete, quidem, tamen prudenter & grauiter respondisse quod præcipuè notatum est ab August. tracta. 115. in Ioan. & lib. 1. de ser. Domini in monte, cap. 20. & epi. 5. ad Marcellinum, notatum (inquam) est in verbis illis, quæ Christus dixit, cum primum alapam accepit, *Si nã d'locutus sum, testimonium perhibe de malo, si autem bene, cur me cedis?*

Christus in domo Caipha quantum sit passus.

Matth. 26.

Deut. 25. Num. 12.

Isaia 50

Augustinus. Ioann. 18.

Dubium. Matth. 5.

Respons.

In passione sua interdum cur pro se Christus responderit. Augustinus

Chrysost.

Basil.

Ephrem.

Circa quæ dubitat Augustinus, quomodo Christus non obseruauit consilium, quod dederat, *si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, prebe illi & alteram.* Et in primis respondet, illud consilium non esse iuxta corticem literæ intelligendum, sepius enim id facere non expedit. Sed literalis sensus illius modico loquendi est, similem iniuriam æquo & tranquillo animo esse ferendam, & debere nos esse paratos ad sustinendam potius aliam iniuriam, quam vlciscendam priorem. Et hoc modo perfectissimè feruauit Christus, quod præceperat. Vnde addit Augu. Christum tunc non tacuisse, sed respondisse, ne videretur ob iniuriam iratus, aut perturbatus: dum enim magna animi tranquillitate, & verborum mansuetudine loquutus est, satis ostendit nihil esse interius perturbatum. Sic Chryf. hom. 3. in 1. ad Cor. circa finem, dicit Christum his verbis magis declarasse suam mansuetudinem, quam si tacuisset. Hinc etiam Basil. hom. contra irascentes, hæc verba Christi traetans. *Mansuete* (inquit) *atque immoto animo percipientem sustine,* quod etiam optimè prosequitur Sanct. Ephrem. ser. de passione Domini. Addendum vltorius est, Christum ita fuisse loquutum, vt innocetiam suam tueretur, & suam causam, quæ simul etiam Dei, & omnium nostrum causa erat, defenderet, ne tacendo videretur sentire, se malè fuisse loquutum, aut iusta de causa percussum. Et hoc ipsum in toto progressu dominicæ passionis est diligenter obseruandum. Vbicunque enim ad refellendam calumniam, vel contra doctrinam suam, vel contra personam, & innocetiam respondere oportebat, id fecit summa animi modestia: atque interdum magna auctoritate, ne animum despondisse videretur, & vt nobis exemplum daret, non solum patienter sustinendi iniurias, verum etiam constanter loquendi vbi oportuerit, & Dei honor, aut publica utilitas id requisierit. Et hæc satis sint de reliqua parte totius historię passionis. Quomodo scilicet ductus fuerit

Christus ad Pilatum, & Herodem, & coram hoc omnino tacuerit, coram illo verò interdum responderit, interdum minime. Quæ rectè perpendit Athanasius orat. de passione, & cruce Domini, & alij Patres exponentes Euangelia. Igitur tria præcipua capita totius Historię, vsque ad crucifixionem exclusiue tractanda selegimus, scilicet de negatione Petri, de Christi flagellatione, & de coronatione & illusione, quæ cum illa coniuncta sunt.

Athanas.

SECTIO I.

Quoties Petrus Christum negauerit, & quomodo.

Vo sunt præcipuè declaranda, primum numerus negationum, secundum genus peccati, vbi non nihil de Petri pœnitentia adiungemus. Circa primum nonnulli afferunt, Petrum negasse Christum pluries, quam ter. Ita Carthusian. Matth. 27. & Caiet. Ioann. 18. Fundamentum est, quia ex tribus primis Euangelistis constat aperte, Petrum vt minimum ter negasse Christum in domo Caiphæ: sed ex Ioanne etiam colligitur negasse illum in domo Annæ, ergo necesse est, vt pluries quam ter negauerit. Imo si credendum est Augustin. tractatu 113. in Ioan. & libro 3. de consensu Euangel. capit. 6. hinc efficitur sexies vt minimum negasse Christum, quia August. dicit ter in domo Annæ illum negasse. Existimat enim Augustinus omnes negationes relatas à Ioanne factas esse in domo Annæ. Primam quidem, quia ordo literæ Ioannis hoc indicat, & præterea quia Matthæus significat primam negationem in domo Caiphæ factam esse, postquam Petrus ingressus fuerat atrium, iamque sedebat: Ioannes vero indicat negationem à se relataam accidisse in ipso ingressu. Et simile argumentum fit de secunda, nam Matthæus refert Petrum secundo negasse, cum ianuam exiret ad interrogationem ancillæ, Ioannes verò dicit Petrum stantem ad ignem, vt calefieret, interrogatum ab ijs qui astabant, negasse. Et idem argumentum fit de tertia negatione. Nam Ioannes dicit interrogatum fuisse Petrum à seruo Pontificis: Matth. vero ab ijs, qui astabant. Verba etiam, quibus Petrus interrogatur, & quibus negat, in ijs Euangelistis sunt valde diuersa, sunt ergo omnes negationes distinctæ. Quin potius propter simile argumentum addidit Caietanus septimam negationem in domo Caiphæ: quia Lucas post negationem ad interrogationem ancillæ, addit. *Et post pusillum alius videns eum dixit: Et tu de illis es: & dixit, O homo non sum.* Quæ negatio videtur diuersa ab omnibus, quæ Matthæus & Marc. narrant, & tamen accidit in domo Caiphæ, quater ergo negauit in domo Caiphæ, & ter in domo Annæ.

Carthusian. Caietan.

Augustinus

Caiet. Luc. 22

Dicendum verò est, Petrum ter tantum negasse Christum. Hæc sententia communior est, & probari potest primo est verbis Christi, *ter me negabis.* Si enim pluries esset negaturus, cur non prædixisset: vel cur potius numerum ternarium designaret, quam alium? Certe nisi voluisset designare certum numerum, & dicere neque maiorem neque minorem esse futurum, potius simpliciter prædixisset, *Me negabis.* Adde Euangelistas omnes fuisse sollicitos in demonstrando Christi prædictionem fuisse impletam, & ideo singuli Petri negationem narrarunt (vt notauit Chrysof. homil. 82. in Ioannem,) vnde non nisi trinam singuli scripsere negationem, indicantes Christi prædictionem trinam tantum negatione fuisse impletam. Secundo, omnes antiqui Patres exponentes Euangelia tantum trinæ negationis mentionem faciunt. Multi enim tractantes 21. cap. Ioan. dicunt pro trinâ negatione reddidisse Petrum trinam confessionem. Vnde Aug. tract. 123. in Ioan. *Redditur* (inquit) *trina,*

Petrus ter tantum Christum negauit.

Matth. 26. Marci 14. Luca 22. Ioann. 13.

Chrysofostomus Ioann. 21.

Augustinus trina.

Trina à Petro redditur Christo pro trina negatione confessio.

Euthym. Hier.

trine negationi trina confessio, ne minus amor lingua servat, quam timori, & plus vocis elicuisse videatur mors inanimens, quam vita præsens, & Cyril. lib. 12. in Ioann. cap. 64. Quoniam Petrus ter in tempore passionis negavit, iure nunc ab eo terna dilectionis confessio petitur, ut terna negatio equali confessionis numero compensetur. Ita, quod verbis commissum fuit, verbis curatur. Idem significavit Ambros. libro 2. de sacram. capit. 7. dicens. Petrus, qui antea negaverat, ut illum lapsum aboleret, tertio interrogatur à Christo, si se amaret, Idem Lucae 22. Et Euthym. Ioan. 21. Pro trina negatione trinam offert confessionem, Et Hieron. epist. 149. ad Marcellam, Trinam negationem trina postea confessione deleuit, qui epist. 39. dixerat, Petrum ter negantem, amara in suum locum restitit vere lacryma.

Tertio, quia omnia, quæ Euangelistæ referunt, possunt satis in concordiam redigi. Quia in primis verisimilius est, omnes negationes, quas Ioannes refert, accidisse in domo Caiphæ. Quod dupliciter explicari potest. Primo cum Euthym. super 26. cap. Matth. si dicamus eandem fuisse domum Annæ, & Caiphæ. Potuit enim id facile contingere, eo quod Annas esset fover Caiphæ: contingit autem sæpè, ut gener domum foveri incolat: Hæc verò responsio primo omnino diuinat: quia non habet fundamentum ad hoc asserendum. Deinde non videtur consona Euangelio, nam dicitur Christus missus ab Anna ad Caipham: si autem in eadem domo habitasset, non esset cur mitteretur. Nam licet dici posset, in eadem domo fuisse diversâ conclavia, inter quæ erat atrium, & ita potuisse ab vno ad alium mitti: tamen si intra eandem domum habitarent, cum vterque maximo desiderio teneretur videndi Christum comprehensum, & alloquendi, & examinandi illum, non est verisimile expectasse, ut ab vno ad alium mitteretur, & non potius statim convenisse simul, ut illum venientem exciperent. Secundo ergo hoc melius explicatur dicendo, Christum ad Annam adductum nihil ibi fuisse immoratum, sed proptinus ad Caipham fuisse deductum: arque ita negationes Petri, & omnia, quæ Ioannes narrat, in domo Caiphæ accidisse (ut supra ex Orig. retulimus) & sit verisimile. Quia semper Ioannes vocat atrium, seu domum pontificis. Annas autem non erat Pontifex: sed Caiphæ. Quod enim Caiet. & alij dicunt simul ambos fuisse Pontifices, & fundamentum non habet, & contra legem erat, & mores Iudæorum, & verbis ipsius Ioannes repugnat dicentis singulariter de Caiphæ. Quia erat pontifex anni illius, & de illo pontifice semper loquitur, cum ait, Erat notus pontifex in atrium pontificis, ac denique cum dixit, Pontifex ergo interrogavit Iesum. Ex quo actu etiam intelligi potest illum fuisse Caipham. Nam examinare eum, ad pontificem pertinebat. Denique iam supra explicimus, quomodo illa verba Ioannis, & misit eum Annas ad Caipham pontificem, ad hunc sensum rectè accommodentur, vel per recapitulationem, aut sumendo illum præteritum Misit, pro plusquam perfecto Miserat. Quod ait Cyril. Ioannem repetiuisse, ut indicaret locum, in quo omnes negationes Petri acciderunt.

Secundo, supposita identitate loci, declaratur, quomodo omnes negationes, quas Euangelistæ referunt, sine eadem. Et quidem de prima nulla est difficultas inter Matth. Marcum, & Lucam. Solum est inter eos differentia, quod vnus quibusdam verbis utitur, alius alijs, rem tamen eandem explicant, vel etiam vnus addit aliquid, quod alius tacet, ut v. g. Marcus, & Lucas referunt, Petrum tunc sedisse ad ignem, quod Matth. non negavit, quamvis neque hoc dixit. Est etiam alia differentia quod Matth. & Marc. Incipiunt narrare negationes Petri, post contumelias Christo factas in domo Pontificis: Lucas verò prius narrat negationem, sed hoc non refert (ut Aug. notavit lib. 3. de cons. Euang. c. 6.) quia non

oportet ordinem narrationis semper ordinem verum esse conformem, & verisimilius est neque omnino antecessisse, neque subsequutas esse, sed fuisse interpositas. Quia contumeliæ sæpè continuè illa nocte Christo irrogabantur, negationes autem per intervalla temporum factæ sunt. Quod autem prima negatio (quam refert Ioannes) non sit alia ab ea, quæ est prima apud alios Euangelistas, non difficile explicatur. Quia in duobus videtur esse differentia, primo quia Matth. dicit Petrum extitisse foris in atrio, quando primum Christum negavit: Ioannes verò dicit iam fuisse introductum ab alio discipulo. Sed hæc non sunt pugnantia, quia aduerbium illud foris, relationem quodammodo dicit. Prius ergo erat Petrus foris, id est, extra totam domum, & à discipulo introductus est in primum atrium, & hoc dixit Ioannes, adhuc tamen dicitur esse foris, non respectu totius domus, sed respectu secundi atrij, vel illius aulae in quam erat Christus introductus, & hic est sensus Matth. ut constat. Quoniam postquam narrauit contumelias Christi, subdit, Petrus autem sedebat foris in atrio. Tum ex Marco, qui loco illius aduerbii foris dicit. In atrio deorsum: In hoc ergo atrio quod erat foris, & intus, respectu diuersorum, prima contigit negatio. Neque est verum Ioannem dicere factam esse in ipso ingressu ostij, sed solum narrat, Ioannem introduxisse Petrum: deinde ancillam ostiariam interrogasse Petrum, non vero dicit, statim in ipso ingressu id accidisse. Alterum, in quo discordare videntur, est, quia Lucas dicit, Petrum cum alijs circumfedis ad ignem. Ioannes verò cum illis stetit, conciliantur tamen, quia in primis verbum standi, interdum significat solum præsentiam, ut Ioannis. 1. Medius vestrum stetit, quem vos nescitis, & Luc. 6. Foris stant quaerentes te. Deinde Ioannes non dicit Petrum stetit, quando primo negavit: sed prius narrat negationem, postea subdit, stabant autem, & c. intelligi ergo potest sedisse quando negavit: statim verò post hanc negationem surrexisse, & exiisse foras ante atrium (ut Marcus reulit) & deinde iterum intrafisse, & accessisse ad ignem, & cum alijs ibi fuisse.

De secunda negatione conueniunt Matth. & Marcus factam esse ad interrogationem ancillæ, quam Matthæus explicat fuisse diuersam à priori. Lucas verò ait: Et post pusillum alius, quo pronomine relatiuo masculini generis indicat, non fuisse ancillam, sed aliquem hominem. Quod euidentius colligitur ex responsione Petri. O homo, non sum, at verò Ioannes solum dicit. Dixerunt ergo ei, Nunquid tu ex discipulis eius es? Propter quod Aug. supra, ait aliquem hominem simul cum ancilla interrogasse Petrum, dedisseque illi huius negationis occasionem. Sed est diligenter considerandum, Marcum & Matth. non dicere ancillam alloquutam Petrum, sed circumstantes ad quos cum illa esset loquuta, vnus ex eis interrogavit Petrum, an ita esset, sicut illa affirmabat: in hoc ergo nulla est repugnantia. Maior apparere potest esse in eo, quod Matth. dicit, hanc secundam interrogationem ancillæ factam esse, Petro ianuam exeunte: Ioannes verò dicit. Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se, dixerunt ergo ei, & c. Propter hoc fortasse dixit Cyrillus lib. 12. in Ioan. c. 1. omnia hæc quæ Ioannes narrat post primam negationem, pertinere ad tertiam. Sed iuxta hanc expositionem, vel fatendum est, esse plures negationes tribus (quod nostræ sententiæ aduerfatur) vel Ioannem non narrasse tres, quod videtur esse contra contextum, & intentionem tam Ioannis, quam reliquorum Euangelistarum, ut supra notauimus. Aliter Origenes, tract. 35. in Matth. explicat illud. Exeunte autem ipso, id est, volente exire, nondum autem egresso. Sed hoc repugnat Marc. qui statim post primam negationem dicit, Et exiit foras ante atrium, & statim gallus cantauit.

Prima Petri negatio quæ.

Ioan. 1. Luc. 8.

Secunda Petri negatio.

Luc. 22.

Ioan. 18.

Augustinus.

Ioan. 18.

Cyrillus.

Origenes.

Beda.
Anselm
Concordia
Eua. elista-
rum circa se-
cundam Pe-
tri negatio-
nem.

Anselm.

Tertia Petri
negatio.

August.

Dubium.
Petri nega-
tiones quo-
modo ante
galli cantu
fuisse dicant-
ur.
Matth. 26.
Responsio.
Marci 14.

August.
Beda.
Anselm.

Hilar.
Ambros.
Matth. 11.
1. C. 12.
Matth. 10.

Ioan. 7.

Dicendum ergo videtur cum Beda, & Anselmo, Marcum explicasse, quod Matt. breuius dixit. Cum ergo Matth. ait. *Exeunte autem illo, non est intelligendum in ipso exitu, vel Petro foras existente, secundo negasse: nam ex eodem Matthæo constat omnes negationes factas esse intra atrium, ut patet ex illis verbis, quæ in fine subiungit. Egressus foras, si uult amare. Intelligendum ergo est, Petrum post primam negationem exiisse extra atrium (ut Marcus dixit) & tunc ab alia quadam ancilla visum, atque ad eum iterum in atrium reuersum, & ad ignem applicatum accessisse illam ancillam, & interrogasse, occasionemque secundo negando dedisse. Imò addit Anselmus ancillam statim, ac uidit, & obseruauit Petrum exeuntem, dixisse circumstantibus. *Et hic erat cum Iesu.* Petrum uero non fuisse interrogatum ab aliquo homine, nec respondisse negando, donec ad atrium, & ad ignem reuersus est.*

In tertia negatione facilius est concordia. Nam quod Matthæus & Marcus aiunt. *Post pusillum.* Lucas explicuit, & *interuallo factio quasi hora unius.* Rursum Matthæus & Marcus generatim dicunt eos qui astabant, interrogasse Petrum. Lucas uero dicit quendam singularem hominem hoc fecisse, & Ioannes explicat, illum hominem fuisse seruum Pontificis, cognatum Malchi, cuius auriculam Petrus absciderat. Sed hæc etiam facile rediguntur in concordiam, potuit enim ille seruus inchoare sermonem, inflare deinde alios, & Petrum uirgore. Atque hac ratione nulla est repugnantia, nam omnis alia uarietas, quæ est in interrogationibus aliorum, & responsonibus Petri, non spectat ad repugnantiam, vel contrarietatem: sed ad illam generalem uarietatem, quæ in Euangelistis reperitur, & ad concordiam potius eorum spectat, ut Augustinus notat libro 2. de consensu Euangelistarum c. 12. & sequentibus, scilicet, quod eandem rem uariis modis referunt, & unus attingit, quod alius omisit.

Solum hic dubitare quis poterat, nam iuxta hæc quæ diximus ante galli cantum tantum semel Petrus Christum negauit: Christus autem simpliciter dixerat. *Antequam gallus cantet ter me negabis,* Matthæi 26. Respondetur hoc explicuisse Marcum capit. c. 14. dicentem. *Prinsumquam gallus uocem bis dederit.* Et ideo ipse solus inter Euangelistas curam habuit obseruandi post primam negationem semel gallum cantasse, iterum autem post tertiam. Quod ergo apud Lucam & Mathæum dixit Christus. *Antequam gallus cantet, intelligendum est, vel cum Augustin. Beda, & Anselmo supra, antequam gallus cantet, animo paratus eris ad ter me negandum, & exterius id exequi incipies.* Vel melius cum recentioribus, antequam gallus præcipuum cantum suum det, seu antequam cantum suum expleat: dicitur enim gallus bis cantare, semel media nocte, & iterum prope auroram, & hunc posteriorem cantum esse præcipuum, & quasi complementum alterius. Sed facilius est dicere Marcum explicasse, quod alij Euangelistæ dixerunt, & hæc de priori parte sectionis.

Circa posteriorem partem, scilicet quomodo Petrus peccauerit, non defuerunt etiam ex præfatis Patribus, qui Petrum in eo facto à peccato excusauerint, quanquam non omnes eodem modo. Principio igitur Hilar. can. 32. in Matthæum, & Ambros. lib. 10. in 22. capit. Luc. excusant Petrum, ita uerba eius interpretando, ut falsam negationem non contineat. Quod enim dixit, *Non noui eum,* dicunt esse uerum, quia, *Nemo nouit filium, nisi Pater.* Quod uero dixit: *Non noui hominem, quem dicitis,* dicunt esse uerum, quia non noscebat purum hominem, aut malefactorem hominem, sicut ipsi putabant. Et similiter, quod dixit, se non fuisse sequutum Iesum Nazarenum, dicunt sensum esse, non esse illum sequutum, quod esset Nazarenus, & Gallilæus, sed quod esset filius Dei. Secundo dixit Origenes tractatu 35. in Matthæum

Petrum quidem negasse Christum: tamen non peccasse, quia non poterat non negare. Quia, *Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto,* & ideo ad eos, qui Iesum confitentur, dicitur. *Non estis uos qui loquimini, sed spiritus Patris uestri, qui loquitur in uobis.* Matth. 10. At uero Petrus non habebit Spiritum Sanctum. *Nondum enim eras hominibus datus, quia nondum erat Iesus glorificatus.* Adde quod Christus prædixerat, Petrum se negaturum, & non poterat falsum esse, quod dixerat, ergo non poterat Petrus non negare.

Dicendum est primo, Petrum grauiter peccasse negando Christum. Hoc est de fide. Probatur primo ex uerbo Christi, *ter me negabis,* negare autem Christum, graue peccatum est ex obiecto suo, & ideo dixit idem Christus: *Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo.* Præterea negando Christum mentitus est, dicens. *Non sum, non noui hominem,* quod mendacium de se, & perniciosum, & iniuriosum erat Deo. Sed ulterius fuit iuramento confirmatum, per iuramentum autem graue peccatum est. Rursum quod Petrus peccauerit, satis significauit Christus illis uerbis Lucæ 22. *Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* Denique ipsemet Petrus peccatum suum agnoscens, *Fleuit amare.* Et in hac sententia conueniunt omnes catholici Scriptores, & est uniuersæ Ecclesiæ sensus. Ex quo etiam certum est illud peccatum fuisse mortale, ut aperte docent Augustinus tractatu 113. in Ioannem, & Chrysostom. hom. in Matth. ubi illud appellat *tetrum, & insolitum crimen.* Neque excusatio Ambros. & Hilar. probabilis est, repugnat enim uerbis Christi, *Ter me negabis,* & alibi, *Donec ter abneget nosse me.* Vnde Hieron. Matth. 29. & epist. 149. ad Marcellam, *Ridiculaui,* appellat illam interpellationem, quia mendacem facit Saluatorem. Augustinus etiam tractatu 6. in Ioan. de hac expositione dicit. *Quidam fauore peruerso Petrum excusant & narrantur, & infra, sed quid multis immeror? cum ipse Dominus abstulerit omnes humana argumentationis ambages, dicens. Donec ter me neges, non accusemus Christum, cum defendimus Petrum.* Tandem per se satis constat incredibile esse, illas amphibologias, & uerborum interpretationes fuisse à Petro excogitatas, & intentas. Et fortasse Hilar. & Ambrosius solum asserere uoluerunt, uerba Petri secundum se considerata posse in hunc modum exponi. Vnde Hilar.

non excusat Petrum à culpa, sed dicit, *prope sine piaculo fuisse: tamen quia ex infirmitate carnis, vel ambiguis exiit, amarissime fleuisse, recolemem trepidationis istius culpam, se neque admonitum potuisse uisitare.* Ambrosius etiam post illas interpretationes subdit. *Sed nos excusamus: Dominus autem non excusauit.* Non enim satis est inuoluta responsio contentis Iesum, sed aperta confessio. *Quid prodest uerba inuolueri, si uideri uis negasse? & ideo Petrus non de industria sic respondisse inducitur, quia postea recordatus est, & tamen fleuit.* Maluit enim ipse suum accusare peccatum, ut iustificaretur fatendo, quam grauaretur negando. *Quare fleuit? quia culpa obrepit ei.* Fortasse etiam uoluerunt hi sancti dicere, Petrum non negasse corde, & animo Christum: sed exterius & in hoc peccasse: indicant tamen etiam exterius uisum esse uerbis ambiguis. Quod non est hæreticum: neque erroneum: non est autem probabile. Multo uero magis improbabili, & erronea est excusatio Origenis. Quia certum est Petrum antea habuisse gratiam Spiritus sancti. Neque enim sine ipsius auxilio confiteri potuit Christum *filium Dei uiri,* neque gratia carebat, quando Christus illi dixit. *Vos mundi estis, sed non omnes, & Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lauet.* Itaque quamuis ante passionem non esset datus Spiritus sanctus signo uisibili, & cum ea plenitudine, qua die Pentecostes: tamen gratia Spiritus sancti, & auxilium ad non peccandum, & confitendum Christum conferebatur hominibus: alioqui neque Iudæi peccatum haberent non creden-

Matth. 10.

Petrus in Christi negatione grauius peccauit.
Luc. 22.
Matth. 26.

August.
Chrysost.
Ambros.
Hilar.

Hieronym.
Augustin.

Hilar.

Matth. 16.

Matth. 16.

Ioan. 11.

tes

resilli. Quod vero Christus prædixerat Petro peccatum suum, non abstulit ei libertatem ad non peccandum, de qua realias latius.

Secundo vero dicendum est, Petrum non ita negasse Christum, ut fidem amiserit, sed solum charitatem. Ita docet Aug. tract. 113. in Ioan. & Cyril. lib. 12. ca. 1. Et ratio est, quia non legimus Petrum negasse dissentiendo: sed solum exterius negando, imo neque exterius negavit Christum esse Deum, vel Messiam, sed solum se nosse illum, sequutumve fuisse. Hoc autem peccatum directè est contra confessionem fidei, non contra fidem: unde non expellit fidem, sed charitatem. Sicut qui exterius negat se esse Christianum, non negat fidei veritatem, sed in eius confessione deficit, non est autem cur Petro imponamus aliud peccatum, quam eius verba indicent. Unde Leo Papa. serm. 9. de passione, sic Petrum alloquitur. *Vidit in te Dominus non fictam fidem, non dilectionem auersam, sed constantiam fuisse turbatam.* In quibus verbis non est intelligendum, Petrum habuisse charitatem: sed non amisisse illam existimationem, quam de Christo habebat, & bonum affectum erga illum, quamuis humanum, & imperfectum. Et eodem modo intelligendus est Bernardus dicens, *in Petro non fuisse extimam charitatem, sed sopitam.* Quod durius quidem dictum est: exponi tamen potest, quod quia non peccauit ex defectu fidei, neque ex directâ auersione in ipsum Christum: sed ex quadam fragilitate, ita charitatem amisit ut facile potuerit eam recuperare, ideoque dicitur non tam extinctâ, quam sopita. Quinimo Cyril. libro 11. in Ioan. ca. 4. addit, illum negasse Christum ex quadam nimio affectu ad Christum, quia ex amore illius cupiebat eum videre, & ideo negavit, ne ingredi atrium, & ibi adesse, ac videre Christum prohiberetur. Probabilis autem est præ timore eum negasse, sicut ei indicauerat Christus, dicens. *Animam tuam pro me ponas? Amen amen dico tibi, non cantabis gallus, donec ter me neges.* Nam his verbis satis significauit, non ex affectu ad ipsum: sed ex metu illum fuisse negaturum.

Quas verbo ob causas Deus tam grauem lapsum permiserit, facile potest vnusquisque considerare, & apud prædictos Patres legere, præsertim Leonem dicto sermone. 9. Chrysof. hom. 80. in Matth. August. serm. 124. de tempore, Cyrillum lib. 12. cap. 1. & Gregor. hom. 21. in Euangelia. Solum hoc adnotandum existimo, propter huius tēporis hæreticos, qui propter hunc Petri lapsum, & alios, quos ipsi vel confingunt, vel vltra veritatem exaggerant, eum dicunt fuisse indignum Ecclesiæ primatu: adnotandum (inquam) est: ideo permillum fuisse sic cadere, quia futurus erat pastor Ecclesiæ, ut in sua culpa discederet, qualiter aliorum misereri debuisset (ut Gregor. ait.) Vel (ut ait Hieron. dicta epistol. 149.) ut exemplo Petri intelligeremus, quanta vis sit penitentia, per quam non solum veniam consequi: sed etiam maiorem dignitatem recuperare, aut obtinere possumus. Addunt etiam Ambros. Luc. 22. & D. Thom. Matth. 26. Petrum permillum esse cadere, quia nimium de sua constantia sedit, ut paulo antea illis verbis ostendit, *Si oportuerit me mori tecum, non te negabo.* (ut ibidem Hieron. & Chrysof. hom. 83. adnotarunt) & ita illius exemplo omnes edocui sumus, neminem quantumuis sanctum, & in quauis dignitate constitutum, debere de sua gratia, vel stabilitate considerare.

Vltimo dicendum est, Petrum statim sui peccati perfectam penitentiam egisse, atque illius veniam fuisse consequutum. Hoc constat ex Euangelistis, ex quibus solus Lucas originem huius penitentia indicauit dicens. *Et conuersus Dominus, respexit Petrum.* Circa quæ verba dubitari solet, an intelligenda sint de corporali, vel tantum de spiritali intuitu. Ratio

A difficultatis est, quia Petrus negavit deorsum in atrio: Christus autem erat superius in interiori parte domus. Propter quod August. lib. 3. de consens. Eu. ang. cap. 6. & libr. 1. de gratia Christi, cap. 45. hoc interpretatur de interiori aspectu, seu auxilio, quo Christus Dominus respexit Petrum, eumque ad penitentiam excitauit, & negat posse dici, quod corporalibus oculis Dominus visibiliter aspexerit Petrum. Et ita etiam interpretatur prædicta verba Ambros. super Lucam. Idem sentit Beda libr. 6. in Luc. 22. capit. eadem videtur esse sententia Leonis Papæ, sermo 9. de passione, dicens: *Dominus Iesus, qui intra pontificale concilium, solo corpore tenebatur, trepidationem discipuli foris positi diuino vidit intuitu, & patientis animum, mox ut respexit, erexit, & in fletu penitentiam incitauit.* Et eleganter sermo 3. illis turbatum discipulum conuenit oculis, quibus eum pie viderat esse turbatum: & in illum conuersa est veritatis inspectio, vberat cordis faciendæ correctio. Et potest hæc sententia confirmari ex illis Scripturæ locutionibus. *Respice in me, & miserere mei,* & similibus. Quæ sententia, cum sit tantorum Patrum, non potest non esse valde probabilis. Mihi tamen difficultatem ingerunt verba Luc. Non enim tantum dixit. *Dominus respexit Petrum,* sed dixit. *Et conuersus Dominus respexit Petrum.* Nam illud participium, *conuersus*, non potest intelligi de interiori, & spiritali conuersione, quia Christus non fuerat ante auersus à Petro, ergo intelligitur de conuersione corporali, habebat enim faciem auersam à Petro, eamque ad illum conuertit. Et ita intelligunt Chryf. hom. 86. in Matt. Euthy. cap. 66. in Matt. Theophyla. Luc. 22. qui notant, Petrum adeo fuisse timore turbatum, ut vix galli cantum audierit, donec Christus signo vultus eum alloquens, excitauit, & ad sanioerem mentem reuocauit. Et hanc sententiam amplectitur Maximus Turienfis duabus homilijs de negatione Petri, vbi dicit, Christum oculis respexisse Petrum, & mihi videtur magis literalis. Neque est difficile inuenire modum, quo Christus potuerit corporaliter respicere Petrum: vel quia Christus eductus est foras, & in transitu respexit Petrum, vel quia nõ constat terriam negationem, quæ per horam distauit à secunda factam esse infra atrio. Nullus enim Euangelistarum hoc dicit: sed tantum de prima. Imo nequid dicunt factam esse ad ignem, & potius ibi significant factam quo satellitum multitudo consuebat, quos verisimile est non longe à Christo concurrisse: fieri ergo potuit, ut Petrus cupiens videre Christum (ut ex Cyrillo supra dicebamus) curauerit ascendere, & ingredi aulam, ita ut potuerit videre Christum, simulque ab eo conspici. Vtunque verò sit, certum est aspectum exteriori non fuisse sine interiori illustratione, & motione, qua ita Christus reteggit cor Petri, ut flante eius spiritu, ex oculis Petri aquæ fluxerint, & felices manerint lacrimæ, quæ ad diluendam culpam negationis (ut Leo Papa inquit) virtutem sacri habuere baptismatis. Quibus verbis significat talem fuisse penitentiam Petri, ut non solum ad culpam, sed etiam ad omnem poenam tollendam suffecerint. Quod verisimile faciunt illa verba Euangelistarum: *Fleuit amarè.* De quibus, ac de penitentia Petri plura videri possunt apud citatos Patres, præsertim Ambrosium super Luc. 22. capite Augustin. dicto libro primo, de gratia Christi cap. 44. & 45. Chrysof. hom. 1. & 4. de penitentia, & orat. 5. contra Iudæos.

Augustin.

Ambros. Beda. Leo Papa.

Psal. 24.

Christus corporalibus oculis Petrum negantem aspexit.

Chrysof. Euthym. Theophyl.

Maxim.

Petri lacrymæ Psal. 147. Leo Papa.

Matth. 26.

Luc. 22. Augustin. Ambros. Chrysof.

August. Cyril.

Petrus negavit Christum, fidem non amisit.

Leo Papa

Bernard.

Cyril.

Ioann. 19. Petrus negare Christum cur à Deo permillum.

Leo Papa. Chrysof. August. Cyril. Greg.

Greg. Hieron.

Ambros. D. Thom.

Hieronym. Chrysofom.

Petrus post penitentiam peccati veniam adeptus. Dubium.

SECTIO II.

Quoties, & quam acerbè flagellatus sit Christus.

Quod Christus Dominus iussu Pilati sit flagellatus, expresse referunt Matthæus, Marcus & Ioan. An vero de eadem flagellatione loquantur, non constat, quia Marcus & Matthæus significant fuisse flagellatum, postquam sententia mortis fuit in eum prolata, sic enim aiunt. *Videns Pilatus, quia nihil proficeret, tradidit illis Iesum flagellis caesum, ut crucifigeretur:* at vero Ioannes capit. 19. aperte dicit eum fuisse flagellatum ante sententiam mortis in eum latam. Ex qua diuersitate oritur ratio dubitandi: an fuerit bis flagellatus (ut quidam volunt) semel ante sententiam, iterum verò post illam, vel si semel tantum, an ante sententiam, & Marcus & Matthæus loquuti fuerint per recapitulationem: an vero post sententiam, & Ioannes locutus fuerit per anticipationem. Et hinc oritur alia dubitatio, quæ fuerit ratio huius flagellationis. Hieronymus enim Matthæi 27. refert fuisse Romanis consuetudinem eos prius flagellandi, qui poena capitis dammandi forent, quod Christus ob hanc solam causam flagellatus est semel, & post sententiam latam flagellandus fuit. Lucas autem, quâuis flagellorum expresse mentionem non fecerit: tamen illis verbis, *Corripiam eum, & dimittam*, significauit (ut notauit Euthymius) & ita ex ea his verbis colligunt Cyril. Augustinus, Chrysofomus, Theophyl. Euthym. Ioan. 19. Augustinus, Euthymius, & alij expositores, Pilatum flagellasse Christum, ut aliqua ex parte satisfaceret furori Iudæorum, eumque posset morte liberare. Quod et indicauit Ioan. referens post flagellationem exiisse Pilatum, & ostendisse Iudæis Christum, atque dixisse, *Ecce homo, nullam inuenio in eo causam.* Et iuxta hæc necesse est fuisse flagellatum ante sententiam. Quod si flagellatus etiam fuit propter priorem causam (ut sentit Hieron. & Matth. indicat) sequitur bis esse flagellatum. Tertio hinc oritur alia dubitatio de acerbitate flagellationis. Nam si solū est facta tanquam via ad mortis supplicium, credendum est non fuisse valde acerbam: sed pro consuetudine, & more Romanorum. Si autem facta est animo satisfaciendi Iudæis, ut essent contenti illa poena, sit verisimile fuisse acerbissimam ad placandos Iudæorum animos.

Dico primo, Christum Dominum fuisse flagellatum, antequam sententia mortis in eum esset lata, & non amplius. Prior pars est certa, nam expresse id asserit Ioannes, neque habet locum anticipatio, quia ipse satis explicat ordinem rerum, cum ait post flagellationem contendisse Pilatum cum Iudæis, an esset morte dignus, necne, ac tandem timore humano adductum, sedisse pro tribunali, mortisque sententiam protulisse. Posterior pars est ita recepta, ut contraria, vel propter solam nouitatem nullo fere fundamento nixam, prorsus reiicienda sit. Nullus enim antiquorum Patrum hoc excogitauit, & Euangelium Ioannis vix hoc admittit. Nam post sententiam mortis latam illis verbis. *Tunc ergo tradidit eis illum: ut crucifigeretur, statim sequitur. Susceperunt autem Iesum, & eduxerunt eum, & cetera.* Denique verba Matthæi & Marci, nullo modo indicant aliam flagellationem, quæ post latam sententiam subsequenda sit, sic enim habent. *Tunc dimisit eis Barrabam: Iesum autem flagellatum tradidit eis, ut crucifigeretur.* Quibus verbis non dicunt flagellasse Iesum, ut crucifigeretur: sed Iesum iam flagellatum tradidisse, ut crucifigeretur, quod verum erit, etiam si multo antea Christus esset flagellatus. Deinde (si attente considerentur omnes circumstantiæ) facile intelligitur omnes hos Euangelistas de eadem flagellatione esse loquutos, Nam Ioannes ante sententiam narrat

Matth. 27.

Marc. 15.

Ioan. 19.

Hieronym. Christus à Pilato flagellari iubetur quare.

Luc. 23.

Euthym.

Cyril.

August.

Chrysost.

Theophyl.

Euthym.

Ioan. 19.

Christus semel tantum flagellatus ante mortis sententiam.

Ioan. 19.

Matth. 27.

Mar. 15.

Artic. II.

Christum fuisse flagellatum, spinis coronatum, & à militibus illusum, quæ omnia Matt. & Marcus post sententiam retulerunt, necesse est ergo dicamus omnia hæc per recapitulationem fuisse ab eis narrata, nisi velimus fingere ea omnia bis facta esse. Denique esto concedamus fuisse Romanis morem flagris cadendi capite plestendos: tamen ea flagellatio potuit etiam ad hunc finem sufficere, ut dicemus.

Dico secundo, Pilatum flagellasse Christum, ut Iudæis satisfaceret. Christum verò flagellari voluisse, ut Patri satisfaceret. Ratio enim huius insignis ignominia, ac doloris inquiri potest vel ex parte Dei & Christi, vel ex parte Pilati, & Iudæorum. Et ex parte quidem Dei, & Christi eadem ratio est, huius passionis, quæ cæterarum, quam explicauit Isa. ca. 53. *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum, & infra. Vulneratus est propter iniquitates nostras, disciplina pacis nostræ super eum, & Psalmo 128. supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam, & ideo Psalmo 34. dicitur in persona Christi, Congregata sunt super me flagella, & ignorauit, id est, innocens fui, & causam illorum in me nesciui: sed aliorum culpas in me expiadas suscepi. Propter quod Psalmo 37. ait. Et ego in flagella paratus sum, & per Isaiam cap. 50. Corpus meum dedi percussentibus, & Psalmo 72. Et castigatio mea in matutinis. Christus enim matutino tempore flagris caesus fuit. Ex quibus colligere licet aliam diuinam rationem huius flagellationis, scilicet, ut prophetiæ implerentur, quamquam ipsarum prophetiarum ratio sit, quæ prius est tacta. Quæ ita etiam explicari potest, Christum flagellatum esse, ut à nobis auerteret diuina flagella. Item, ut nos doceret patienter sustinere, si contingat propter eum flagellari, iuxta illud Acto. 5. *Ibant Apostoli gaudentes, & cetera.* At verò ex parte Iudæorum non est, quod rationem reddamus: ipsi enim reuera nec postularunt, nec intenderunt flagellationem Christi, quamquam eis non displicerit, dummodo non ea sola afficeretur poena. Pilatus ergo suo arbitratu illum flagellauit, ut Iudæis aliquid concederet: vsus autem est illa poena. Primo, quia extra poenam mortis, aut mutilationis nulla est in vsu grauior, maiorisve doloris. Secundo, quia nulla erat maioris ignominia, erat enim poena seruorum, ut colligitur ex lege in seruorum ff. de poenis. Et ex Actorum vigesimo secundo constat, non licuisse ciuē Romanū flagellari propter ignominiam. Quod etiam legitur apud Ciceronem orat. pro Caio Rabirio, & in septima actione in Verrem. Tertio, quoniam hæc poena non excludebat poenam mortis: sed illam fortasse anteedebat, voluit Pilatus hanc potius adhibere, quam aliam, ne Iudæos ad iram commoueret, si forte desperarent eum mortis poena esse puniendum, voluit ergo eos paulatim lenire, atque adducere, ut poenam mortis ei remitti consentirent.*

Dico tertio, Christum valde grauitè fuisse flagellatum. Ita videntur sentire omnes viri Catholici, ac pij, qui de hoc mysterio scripserunt, & colligi potest ex prædicta ratione. Nam Pilatus eo animo Christum flagris caedi iussit, ut ea esset totius accusationis integra poena, Iudæique maiorem non exigerent: ergo verisimile est præcepisse, ut flagellatio esset acerbæ, & grauis: si enim esset moderata, non existimaretur satis ad placandos Iudæos. Secundo confirmari potest: nam Christus vbicumque prædicebat suam passionem primum, omnium commemorabat flagella Matth. 20. *Tradetur gentibus ad flagellandum, & cetera.* & in prophetis de passione Christi, fit insignis mentio huius vapulationis, Psalmo 72. *Fui flagellatus tota die.* Quod aliqui explicant dictum esse propter magnitudinem flagellationis, id est, tam crudeliter, ac si tota die esset flagellatus. Non est ergo verisimile, quod quidam dicunt tantum quadraginta plagas vna minus iuxta consuetudinem

Flagellari Christus cup voluerit.

Isa. 53.

Psal. 128.

Psal. 34.

Psal. 37.

Isa. 50.

Psal. 72.

Act. 5.

Flagellatum ignominia quanta.

Act. 22. Cicero.

Christus atrociter flagellatur.

Matth. 20. Psal. 72.

Judæorum accepisse. Tertio hoc explicatur ex circumstantijs huius flagellationis, nam primo Christus, vt flagellaretur alligatus columna est, vt habet traditio. Nam hæc columna dicitur Romæ esse in templo sanctæ Prædix, & Hier. epist. 27. sic inquit, de locis Ierosolymitanis. *Ostendebatur illic columna Ecclesiæ porticum sustinens insecta cruore Domini, ad quam vincit dicitur, & flagellatus.* Quibus verbis significat columnam illam esse maiorem ea quæ Romæ conspicitur, & ideo fortasse illa Romana tantum est pars eius columnæ, nisi loquatur Hiero. de inferiori porticu, quæ humiliori columna poterat sustineri. Beda libro de locis sanctis cap. 3. dicit in superiori planitie montis Sion edificatam esse magnam Ecclesiam, in cuius medio erat columna marmorea, cui adherens Dominus flagellatus est. Secundo flagellatus fuit Christus à militibus. Quod enim Ioannes dicit. *Apprehendit Pilatus Iesum & flagellauit,* non est putandum Pilatum manu sua flagellasse Christum, vt existimauit Beda lib. 4. in Marc. cap. 44. Id enim incredibile est, non enim erat officium illud Præsidis, cum vile & infimum sit, & præter omnium gentium consuetudinem. Neque verò fingi potest Pilatum aliqua ira percitum id fecisse. Nam potius fauebat Christo, & curabat eum eripere è manibus Iudæorum. Dicitur ergo flagellasse illum, quia tradidit eum militibus, vt flagellarent. Vnde cõiectare licet eos magna vi adhibita eum verberasse, quod ex alijs conuictijs, quibus eum affecere, non obscure colligitur. Et præsertim quia præter ius sum præsidis videntur illum spinis coronasse. Quod significauit Ioannes, cum subdit, *& milites plectentes coronam de spinis,* &c. Et verisimile etiam est Iudæos, qui aderant, milites incitasse, & data etiam pecunia corrupisse, vt eum acrius verberarent. Tertio flagellatum (vt Euthym. notat, cap. 67. in Matt.) erat è funiculis, aut loris contextum, & quidam dicunt habuisse in extrema parte ferrea quadam puncta, quæ carnem lacerarent, alij verò affirmant etiam catenas fuisse loris admixtas. Quamuis alij dicant primo fuisse funibus crassioribus flagellatum: secundo additos esse ferreos scorpiones: tertio catenas, quarto virgis spinis casum, non quod quater sit flagellatus sed quod in eadem flagellatione hæc omnia instrumenta sint continenter intermixta. Sed hæc incerta sunt quamuis dicantur ex quadam traditione referri ab eis, qui terram sanctam incolunt.

Quarto de numero plagarum nihil inuenio ab antiquis Patribus scriptum, multi tamē pij scriptores præsertim ex recentioribus affirmant fuisse ultra quinque millia, quod aliquibus videtur incredibile. Quia nec Iudæi, nec Romani consueuerant ita flagellare, & quia tot verbera sufficerent ad necandum hominem; cum ergo Pilatus flagellaret Christum, ne illum necaret, non est verisimile permisisse eum tam acriter verberari. Et licet Ludolphus Carthus. in vita Christi 2. p. ca. 58. & Echius in sermone de passione Domini, & alij referant hoc fuisse reuelatum cuidam femina, tamen neq; huiusmodi reuelationes fœminarum cogunt nos, vt eas veras esse credamus, neque ibi dicitur plagas flagellorum, sed vulnera passionis eum numerum excessisse, itaq; hæc res incerta est. Vnde licet verisimilius sit flagella multum excessisse quadragenarium numerum propter rationes adductas, & quia Christus non more Iudæorum, sed Romanorum flagellatus est: tamen quantum fuerit ille numerus, affirmare non possumus, quia neq; in Euangelio habetur, neque in Scriptura, neq; à sanctis Patribus traditus est.

SECTIO III.

Quæ & quanta passus fuerit Christus quando spinis fuit coronatus.

In hoc mysterio explicando ferè nihil est difficultatis, & ideo breuiter expediemus illud. Tria enim

A possunt hoc loco desiderari: primo quæ, & qualis fuerit hæc corona. Secundo quibus circumstantijs hæc coronatio facta sit. Tertio quæ fuerit eius caula, & ratio.

Circa primum Euangelistæ nihil aliud dicunt, præterquam Christo Domino impostam fuisse à militibus spineam coronam. Vbi est apud Ioannem obseruandum, quod supra cepimus indicare: sic enim scribit, *Apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit, & milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius.* In qua diuersitate narrationis, videtur plane indicare Pilatum non iussisse militibus, vt imponerent hæc coronam Christo, neque aliis contumeliis eum afficeret, quæ ibi narrantur. Nam si Pilatus hoc iussisset, sicut dicitur flagellasse Christum, ita dici posset & spinis coronasse. Quia (sicut diximus) non per seipsum flagellauit: sed per milites, cum ergo Euangelista vnum tribuat Pilato, aliud vero militibus, videtur plane insinuare Pilatum non ita præcepisse vnum sicut aliud, vt obseruauit Chrysostomus homilia 83. in Ioannem, Augustinus vero tractatu 116. solum sub distinctione dicit Pilatū præcepisse hæc, vel permisisse: quo pacto etiam Leo Papa sermone 10. de passio. loquens de Pilato (inquit) *Dominum Iesum diuersis contumelijs affici, aut permisit, aut iussit.* Qualis autem fuerit illa corona, & quales spinæ, ex quibus fuit contexta, communiter fertur fuisse ex iuncis marinis, qui habent oblongas, & acutas spinas duriores terrestribus, & ita indicant spinæ illæ, quæ in Ecclesia asseruantur. De numero vero spinarum nonnulli affirmant fuisse duas, & septuaginta, alij plures, alij verò pauciores: quo autem fundamento, vel traditione hoc narrantur, non inuenio, quia veteres Patres agentes de hoc mysterio, nihil dicunt: omnes tamen intelligunt illā coronam fuisse integram, ac circularem, quæ coronæ instar regis totum vndique caput Saluatoris ambiret.

Potest vero aliquis dubitare, cum hæc corona Christo sit ante latam sententiam mortis imposta, quando Pilatus adhuc curabat eum à morte liberare, quomodo permisit huiusmodi coronam illi imponi, quæ non poterat non inferre vulnera lechalia: Respondetur non esse hoc necessarium, quia non est intelligendum spinas illas craneum capitis perforasse, sed solam carnem, & pellem, quæ est in capite, & verisimile est spinas ita fuisse infixas, per superiorem capitis partem, vt per inferiorem sanguine conserpente prodirent, atque hæc ratione fortiter in carne infixæ hærent. Vnde necesse erat vehementer sequi dolorem, præsertim quando venas simul & nervos traicissent.

Quod attinet ad secundum, multas & graues contumelias narrant Euangelistæ, quas Christus in hoc mysterio passus est ab integrâ cohorte. Et enim cum Iudæorum vox esset, Christum se fecisse Regem, voluerunt milites, (vt Hierony. Athanasius, Cyrillus, Chrysostomus, & omnes notant) ei vt falso hictoque Regi illudere. Primum ergo adduxerunt Iesum in prætorium, vt in loco publico maior esset iniuria, maiorque contumelia. Deinde extulerunt illum proprijs vestibus (vt inquit Matth.) ex quo aliqui colligunt omnibus vestibus fuisse priuatum, ita vt nudus manserit. Sed est animaduertendum duobus modis posse intelligi, hæc peracta fuisse: primò vt eodem loco, & vna quasi continenti actione Christus fuerit flagellatus, indutus purpura, coronatus, & illusus, & si hoc ita est, constat illum fuisse nudatum omnibus vestibus, vt flagellaretur, & cõsequenter veste purpurea indueretur, & illuderetur, quia iuxta hæc expositionem non fuit bis denudatus, sed semel tantum. Neq; videtur aliqd esse in Euangelio quod repugnat huic expositioni. Nam licet Matt. post illa verba: *Tunc dimisit illis Barrabam, Iesum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur,* subdat. *Tunc milites præ-*

Spinea corona Christi. Ioan 19.

Chrysost. August.

Leo Papa

Dabianus

Responsio

Hieronym. Athanas. Cyril. Chrysost.

Matth. 27.

Matth. 27.

fidu

fidu suscipientes Iesum in pratorium, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem: & exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei: tamen certum est, vel illa verba: Iesum autem tradidit, vt crucifigeretur: dicta esse per anticipationem, vel hæc posteriora per recapitulationem. Nam ex Euangelio Ioannis constat, prius fuisse Christum ijs omnibus contumelijs affectum, quam fuerit traditus ad crucifigendum, ergo non obstantibus illis prioribus verbis rectè intelligi potest Iesum, statim ac flagellatus est, antequam proprijs vestibus indueretur, chlamyde coccinea circumdatum, aliaque ludibria esse passum. Et confirmatur, nam verisimile est Christum, quando flagellatus est, traditum esse militibus, quos supra diximus fuisse ministros, & ab eis ductum esse in atrium pratorij: tum quia si verum est Christum alligatum esse ad columnam, vt flagris caderetur, melius intelligitur id factum esse in atrio, quam in interiori parte domus. Tum etiam quia si flagellatus est ad placandos Iudæos, etiam verisimile est publice fuisse flagellatum, vt & ab omnibus conspiceretur, maiorique ignominia afficeretur: ergo quamuis Euangeliste in ordine narrationis hoc non explicant, tamen ex his, quæ narrant, verisimiliter colligitur non bis, sed semel tantum fuisse Christum traditum militibus ante sententiam mortis, vt eum educerent in atrium pratorij, & flagellarent, eos vero statim post flagellationem induisse eum purpura, coronasse spinis, atque illuisse.

Alio vero modo intelligi potest, Christum post flagellationem permissum esse proprijs vestibus indui: postea vero, cum Pilatus differret mortis sententiam in eum dicere, velle precipiente milites, vt magis Iudæos placaret, vel sua voluntate in Iudæorum gratiam, aut certe, vt veluti ludicro aliquo spectaculo oblectaretur, eum iterum exuisset. Quem sensum videtur indicare Matth. illis verbis: *Exuerunt eum, & chlamydem coccineam circumdederunt.* Quibus significat, tunc eum non ad flagellationem, sed ad hunc specialem actum, exutum fuisse. Et hæc videtur esse communior expositio omnium interpretum. Quia supposita non satis constat, an tunc fuerit nudatus omnibus vestibus: vel solum aliqua superiori veste, hinc enim videtur hoc posterius probabile, quia vestis purpurea, qua indutus est, erat tantum superior quædam vestis: non videtur autem consentaneum, vt toto corpore nudus sola chlamyde coccinea fuerit circumdatus: vestis enim illa non erat ad hunc usum apta, neque ad representationem, quam ipsi milites intendebant. Nihilominus Origenes tractat. 31. in Matth. dicit eum tunc non solum fuisse vestimentis spoliatum eximisque, sed etiam tunica inconfutilli, & stola. Itaque sentit omnino fuisse nudatum: & verbum illud Matth. *Exuerunt eum*, simpliciter, & absolute dictum videtur hoc indicare. Atque ita hæc sententia est probabilis, & accommodata: tum ad pietatem: nam hoc modo intelligitur hanc iniuriam, nec sine magno dolore fuisse, quia, vestes carnis recenti verberatione laceratis adhererebant, vnde non poterant sine magno dolore diuelli, nec sine magno pudore, qui ex illa denudatione oriebatur: tum etiam ad mysticos sensus. Sic enim intelligitur ter fuisse Christum proprijs vestibus omnino nudatus: vt flagellaretur, vt illuderetur, vt crucifigeretur. In quibus plura moralia documenta facile excogitari possunt.

Præterea post prædictam denudationem sequuntur alia contumelia. Induerunt enim eum veste coccinea, coronarunt spinis, dederuntque ei arundinem pro regali sceptro, ac denique flectentes genua coram ipso, spuebant in faciem eius, alapas dabant, & arundine percutiebant. Quæ multa indigent meditatione, disputatione verò fere nulla. Illa enim diuersitas, quæ videtur esse inter Matth. & alios Euangelistas, de veste rubra, quia Matth. eam

vocat coccineam, Marcus vero, & Ioannes purpuream, facile conciliatur. Quia licet coccus & purpura, propriè, & in rigore sumpta diuersa sint, vt constat ex Plinio lib. 9. cap. 35 & 36. & lib. 21. c. 8. tamen propter similitudinem coloris interdum vnum pro alio versusurpatur, & ita in presenti nihil aliud significant, quam vestem rubei coloris, aptam ad lubricam illam regni Christi representationem: qua purpura Reges & Imperatores vti solebant. Et ita exponit Athanasius in libr. de Pass. & cruce Domini. Ambrosius vero Luca 23. *chlamydem coccineam & purpuream tunica* distinctas vestes fuisse existimat. Sed id non est necesse, quamuis si verum est Christum omnino fuisse nudatum proprijs vestibus, non est incredibile præter chlamidem indutum esse alia veste. Quia chlamys solum erat paludamentum, quo principes, & milites Romani super arma utebantur.

Quod attinet ad tertiam rationem huius mysterij, eodem modo explicanda est, quo in alijs fecimus. Nam ex parte eorum, qui his iniurijs Christum afficiebant, ratio iam explicata est, scilicet vt regno eius irriderent, simulque vt eum dolore, ac dedecore afficerent. Ex parte autem Dei, & Christi plura mysteria sancti Patres considerant, ex quibus Hieronymus Matthæi 27. Nos, inquit, hæc intelligamus mystice, in chlamyde coccinea opera gentium cruenta sustentat, in corona spinea maledictum soluit antiquum, spinas & tribulos germinabis tibi, Genes. 3. in calamo venenato occidit animalia. Quod explicans Athanasius sermone de Pass. & cruce Domini, inquit, dæmon ignorantem dedisse Christo gladium contra se, quia arundo serpentibus lethalis esse dicitur. Alij in chlamide rubea dicunt significatum esse imperium, quod Christus suo sanguine comparabat. Vnde Apocal. 19. visus est veste confersa sanguine, in qua scriptum erat: *Rex Regum, & Dominus Dominantium.* Clemens verò Alexand. libr. 2. Pædagog. c. 8. addit coronam spineam nos prophetice significasse, & typum fidei nostræ fuisse, quod ibi late explicat. Nec dissimiliter Tertullianus lib. de corona militis, c. 14. Ex spinis, inquit, in figuram delictorum, quæ nobis prosulit terra carnis, & alia quæ ibi profequitur.

DISPUTATIO XXXIV.

in quatuor articulos diuisa.

De crucifixione Christi.

xplicatis omnibus cruciatuum, ac ignominiarum generibus, quæ antelaram sententiam Saluator noster passus est, superest vt de vltimo eius supplicio sermonem instituamus. Duo sunt autem consideranda, primum id quod pertinet ad crucifixionem ipsam & intrinsecum modum eius: secundum de extrinsecis circumstantiis illius.

SECTIO I.

Quam inique fuerit Christus ad Crucis supplicium damnatus.

Anequam de crucifixione ipsa dicamus, oportet vt de sententia iudicis, ac de itinere Christi vsque ad locum supplicij nonnulla præmittamus. Primum expediemus in hac sectione. In qua breuiter dicendum est, Christum Dominum iniqua, atque iniusta Pilati sententia damnatum esse ad crucis supplicium, Iudæis hoc pertinaciter efflagitantibus. Hoc constat ex narratione Euangelistarum, præsertim Ioannis. Vnde Petrus 1. cano. ca. 2. inquit, *Tradebas autem iudicanti se in iuste*, id est, per mittebat se tra-

Chlamide coccinea Christus induitur. Plin.

Ambrosius.

Mystica in consuetudine Christi significatio.

Hieronymus.

Gen. 3.

Apoc. 19.

Clemens Alex.

Tertullianus.

Origenes.

Christus in pratorio à suis nudatus.

te trahi iudici, qui iniuste eum iudicaturus erat. Ad- uertendum autem est Græcè legi, *Iudicanti se iuste* & sic est sensus diuersus, sed non contrarius, scilicet, *Cum pateretur, non comminabatur: iradebat autem* id est, committebat omnia diuino iudicio seu Deo, qui iustum iudicium de se ferebat, non iniustum, sicut homines.

Ioan. 19.

Dubium.

Solum potest hoc loco inquiri primo, quid mouerit Iudæos, ut hoc genus supplicij Christo Domino procurarent. Ratio dubitationis est, quia ipsimet dixerunt. *Nos legem habemus, & secundum legem nostram deus mori, quia filium Dei se fecit: at verò in tota lege veteri non erat lex, quæ hoc genus mortis imponeret.* Illi enim alluserunt ad legem latam Leuit. 24.

Leuit. 24. Math. 26. Responso.

contra blasphemios, sic enim paulo antedixerant. *Blasphemanti, quid adhuc egemus tibi? ibi autem non imponebatur poena crucis, sed lapidationis.* Respondeatur Iudæos ex sola ira, & odio optasse hanc mortem Christo, propter maiorem acerbitatem, & ignominiam eius (ut supra in commentario artic. 4. diximus.) Vnde non postulabant ut iuxta legem Moyli iudicaretur: sed iuxta morem Romanorum, nec solum ut blasphemus, sed etiam ut reus Cæsareæ maiestatis, quia se Regem fecerat, & ideo summam & acerbissimam poenam postulabant. Quia tamen interdum videbant Pilatum propensum ad absoluendum Iesum, suam etiam legem interponebant, & secundum illam etiam esse reum mortis affirmabant. Nam si hoc semel obtinerent, facile existimabant fore, ut illud etiam genus mortis quod optabant assequerentur. Notant etiam aliqui, Iudæos solitos esse homicidas crucifigere: Romanos vero, famosos latrones. Vnde hoc supplicium duplici titulo Barrabæ debitum erat, qui & homicida erat, & latro (ut Euangelium testatur.) Quoniam ergo Iudæi Barrabam Christo prætulērunt, in eum transferendum putarunt esse supplicium, quod illi homicidæ, ac latroni debebatur, & ita statim ac illis data est optio, & Barrabam elegerunt, aduersus Christum clamare ceperunt. *Crucifige, crucifige.*

Zuc. 23. Ioan. 19.

Dubium.

Secundo inquiri potest, quamuis hæc sententia lata in Christum reipsa iniusta fuerit, & Iudæi ab hac iniustitia, & multiplici alia malitia odij, inuidia, &c. excusari non possint, eo quod vel ex malitia, vel ex affectu ignorantia id egerint: an saltem Pilatus possit excusari ignorantia. Videtur enim potuisse excusari, quia secundum allegata testimonia satis videtur probata delicta, quæ Christo obijciebantur, quandoquidem infinita erant hominum multitudo, quæ hæc testabatur. Et confirmatur, nam Christus dixit Pilato: *Non haberes potestatem ullam, nisi tibi datum esset de super:* ergo Pilatus utens hac potestate à Deo data, existentibus legitimis accusatoribus, & testibus, potest à culpa excusari. Responderetur nullo modo excusari posse. Fuit quidem peccatum eius aliqua ex parte leuius peccato Iudæorum: non tamen potest excusari quin grauissimè peccauerit. Et utrumque significauit Christus illis verbis Ioan. 19.

Responso.

Ioan. 19.

Cyrl. Chrylost. Augustinus. Euthym. Leo Papa. Basil. Peccatum Pilati in Christi damnatione leuius peccato Iudæorum.

Propterea, qui me tradidit tibi, maior peccatum habet. Vbi iuxta communem expositionem Cyril. Chrylostom. Augustini, Euthymij, & aliorum, quam etiam probant Leo, sermon. 8. de passione, & Basil. in regulis breuioribus, respon. 46. & colligitur ex Augustino, in enarrat. Psalm. 63. comparatio fit inter peccatum Pilati, & Iudæorum, & horum grauius esse dicitur, quam illius. Deinde ipsemet Pilatus cognouit Christi innocentiam, imò Athanas. serm. de pass. & cruce, dicit, cognouisse Christi diuinitatem, quod difficilior est creditu, tamè de innocentia non est dubium, id enim ipse testatus est, & verbis, & signo lauandi manus. Evidenter etiam cognouit non fuisse legitimas probationes, quia neque ordo iudicis seruatus est, nec examinati testes. Denique publica quadam euidentia constabat de Christi innocentia, & Iudæos odio, atque inuidia contra eum

Fr. Suarez, tom. 2.

fuisse percitos. Peccauit ergo Pilatus tam in re iudicata, quam in modo iudicandi, & celeritate, ac temeritate ferendi sententiam. Quo loco rectè accommodari possunt verba Basil. epistol. 37. dicentis, *Si quis, qui rerum in hoc mundo potiuntur, quando facinorosum, aliquem morti sunt adiudicaturi, cortinas obducunt, & spectatissimos quosque ad causa tractationem aduocant, multumque temporis infumunt, nunc legis rigorem conuertes, nunc nature communionem suspicientes, multumque ingemiscetes, iudicandi necessitatem deplorantes, quanto magis oportebat, &c.* Et similia legi possunt in Clemente lib. 2. Const. c. 56. Ad rationem ergo dubitandi iam responsum est.

Basil.

Clem. Pap.

Ad illud verò de potestate Pilati respondeatur cum Chrylost. hom. 83. in Ioan. illa Christi verba permiffiue est intelligenda. Itaque non fuit illi data potestas, sed permiffa. *Alioquin, ait Chrylostomus, si data esset ei potestas, non esset reus criminis.* Sed hoc expositione indiget, quia nomine potestatis intelligi potest, vel facultas, seu vis ad interficiendum, vel iurisdicctio, & autoritas: priorem potestatem habebat Pilatus in Christum, si solum naturales vires humanitatis consideremus. Nam si Christus voluisset potestate effetrice miraculorum uti, non haberet Pilatus vim interficiendi Christum, & ex hoc capite potest illa potestas dici permiffa potius, quam data, quamuis aliunde vis illa, & facultas, quam Pilatus habebat per se, & suos milites, ad occidendum Christum, non solum permiffa, sed data dici potest à Deo, eo modo, quo temporalia bona dantur à Deo

Chrylostom.

Facitne illi qua Pilati potestas in Christo.

per providentiam naturalem, quamuis postea homo illis malè utatur. At verò si loquamur de potestate ut dicit iurisdictionem, & autoritatem superioris, hanc dicunt aliqui habuisse Pilatum non solum permiffam, sed concessam, quia erat præses, & Dominus se ei subdiderat; nihilominus vero peccasse non peccato vsurpare iurisdictionis: sed peccato abutendi iurisdictione sibi data. Sed verius existimo Pilatum non habuisse talem potestatem in Christum. Cumenim esset Dei filius, liber erat, nulloque humanæ potestati subiectus, ut dictu est prioritomo dispu. 43. sect. 2. Hoc ergo sensu non potest dici illi data potestas, sed permiffa. Quia Christus Dominus nunquam se illi subdidit iure, (ut ita dicam) id est volens reuera fieri subditus illius, & ut alius haberet iurisdictionem in se. Vbi est enim declarata hæc Christi voluntas, vel quo fundamentò fingi potest? De facto verò permiffit se tractari ut subditum. Vnde etiam ex hoc capite fuit iniqua sententia Pilati, quia fuit in non subditum, quanquam circa hanc circustantiam potuerit facilius per ignorantiam excusari, non credo tamen fuisse illam ignorantiam inuincibilem, quia ab ipsismet Iudæis audiuit, quod Christus filium Dei se fecisset, & cum audisset hunc sermonem, magis timuit, & ex ore ipsius Christi audierat, ipsum esse Regem, non ad modum regum huius mundi, sed alio excellentiori, audierat etiam multa alia de Christo, quæ illum obligabant, saltem ad expectandum, & inquirendum, ut veritatem cognosceret, & quis ille esset, quem iudicandum sibi offerebant, & tamen propter humanum timorem temerè se præcipitem egit: & in illum sententiam damnationis dixit.

Ioan. 19.

Ex quibus tandem colligitur hanc Pilati sententiam multis capitibus fuisse iniustam, ex defectu iurisdictionis, ordinis iudiciarij, & ex defectu æquitatis. Nihilominus tamen peccatum Iudæorum fuit grauius, quia omnis hæc iniquitas ab illis habuit originem, ipsi enim quasi coegerunt illum: vnde ij ex odio peccarunt, ille verò ex timore humano. Denique illi maiorem habebant de Christo, & de diuini rebus cognitionem, & ideo minus potest eorum peccatum excusari.

Pilati sententia multum modè iniusta.

**

Verum Christus crucem in qua suspensus est, proprijs humeris gestauerit.

Luc. 23.

Ioan. 19.

Christus crucem suis humeris portat.

Gen. 22. Chrysof. Augustin. Isa 9.

Philip. 2.

Tertul.

Psal. 59. Iustin.

Ambros. August.

Leo Pap.

Euthym.

Cyrril.

HAc in re nonnulla videtur esse diuersitas inter Euangelistas. Nam Lucas videtur hoc negare, cum dicit. *IESVM* verò tradidit voluntati eorum. Cum autem ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem venientem de villa, & imposuerunt illi crucem portare post Iesum, & eodem fere modo loquuntur Marc. & Matth. At verò Ioannes expresse dicit. Et baulans sibi crucem, exiuit in eum, qui dicitur, Caluarie locum. Vnde certum de fide est, Christum portasse crucem suam aliquo tempore, vel spatio illius itineris. Nam hoc manifeste dicit Ioannes. Vnde omnes colligunt, vt minimum impositam esse Christo crucem, quando exiuit de pratorio, eamq; portasse vsque ad eum locum, in quo Simoni Cyrenensi occurrerunt. Nam, quod eum in via offenderint, Lucas significat illis verbis, venientem ad villam, ergo vsque ad eum locum portauit illam Christus. Vt Ioannes docet. In quo dicunt sancti impleram esse figuram Isaac, portantis ligna ad sacrificium Gen. 22. ita Chrysof. hom. 84. in Ioan. & August. serm. 71. de tempore, qui addit, tunc etiam impletum esse illud, quod per Isaiam scriptum erat c. 9. Factus est principatus super humerum eius. Crux enim, quia Christus per illam de dæmone triumphauit, & suam exaltationem meruit, (vt dicitur ad Philip. 2.) in signe est, & quasi sceptrum regale imperij Christi. Vnde eleganter Tertul. lib. cont. Iudæos. c. 10. Quis omnino Regum in signe potestatis suæ humero præfert, & non aut capite dædem? aut in manu sceptrum, aut aliquam proprie vestis notam? sed solus nouus Rex seculorum Christus Iesus nomine glorie, & potestatem, & sublimitatem suam in humero exultit, crucem scilicet, vt secundum prophetiam, Dominus exinde regnaret à ligno. Eadem repetit lib. 3. cont. Marc. c. 19. Sic etiam Iulianus Apol. 2. pro Christianis dicit illis verbis, significat am esse. *vi* in cruce, cui dominus humeros subiicit. Eadem ferè tradit Amb. li. 3. de fide c. 4. & eleganter Aug. tract. 117. in Ioan. Ibat, inquit, ad locum vbi fuerat crucifigendus portans crucem suam Iesus, si spectet impietas, grande ignominia documentum, si pietas, grande fidei munimentum: si spectet impietas, videt regem, pro virgæ regi lignum sui portare supplicij: si pietas, videt Regem baulantem lignum ad semetipsum figendum, quod figuratus fuerat etiam in frontibus regum, in eo spernendus oculis impiorum, in quo erant eum gloriantur a corda Sanctorum. Dicturo enim Paulo, mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, ipsam crucem suam suo gestans humero commendabat, & lucernæ arsuræ, quæ sub modio ponenda non erat, candela brum ferebat. Sed elegantissimè inter omnes Leo Pap. ser. 8. de pass. Traditus, inquit, Dominus seuientium voluntati, ad irrisionem regia dignitatis, supplicij sui iussus esse gestator, vt impleteret quod Isaias propheta præuiderat: dicens. Ecce natus est puer, cuius imperium super humeros eius. Cum ergo Dominus lignum portaret crucis, quod in sceptrum sibi conuerteret potestatis, erat quidem hoc apud impiorum oculos grande ludibrium: sed manifestabatur fidelibus grande mysterium: quia gloriofissimus diaboli victor inimicarum virtutum potentissimus debellator, pulcra specie triumphi sui portabat trophæum, & inuictæ patientia humeris signum salutis adorandum regnis omnibus inferebat. Ex quibus testimoniis colligi possunt plures rationes ex parte Dei, & Christi, propter quas hoc mysterium peractum est. Quibus addi possunt egregia verba Euthym in Ioan. Ferebat crucem in humeris tanquam extenuus miles lancem, quæ deiecturus erat ad aduersarium. Et quæ scribit Cyrril. libr. 12. in Ioan. c. 28. Crucem portat Christus, non sibi, sed nobis transgressoribus debitam, & in fra hoc singulari, præclarissimoq; Christi facinore ad fortitudinē,

A robur, animi: quo pati omnia pro pietate volumus, mirum in modum exhortamur: Omnis enim, inquit, qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. Et hæc quidem ex parte Christi.

At verò ex parte militum, & Iudæorum imposita est illi crux, quia moris erat, vt homines crucifigendi crucem deferrent, vt testatur Plutarch. lib. de se-
Plutarch.
 ra Numinis vindicta. Quocirca ex vi sententiæ latæ, & non solum ex singulari odio, hæc poena Christo fuit addita. Quod indicauit Euthym. ca. 67. in Matt.
Euthym.
 dicens. Primum imposuerunt ipsi Crucem tanquam condemnato, & baulans eam exiuit. Nec sunt dissimilia, quæ dixit Athanasius, de pass. & cruce Domini. Postquam Dominus iudicatus est, crucem suam, siquidem iudicium subijt
Athanas.
 & stetit ante presidem. Et idè infinnuat Chryf. hom. 88. in Ioannem, illis verbis. Et ei crucem tanquam reo imposuerunt.
Chrysof.

Addendum denique est propter alios Euangelistas ab eo loco, quo Simon Cyrenæus in via occurrit, ei fuisse crucem impositam, vt eam post Christum portaret. Quod duobus modis intelligi potest: Primo vt non fuerit Christo crux sublata: sed Simon conductus fuerit, vt simul cum Christo illam portaret, & ita intelligit Caietan. verba illa Luc. 23. Imposuerunt crucem Simoni, vt portaret illam post Iesum, Christus enim, (inquit) ferebat illam in anteriori parte: Simon vero in posteriori, & ita ibat post Iesum. Atq; hæc explicatio videtur posse confirmari ex Ioanne dicente, Et baulans sibi crucem exiuit in eum qui dicitur Caluarie locum. In quibus significat, vsque ad illum locum eam portasse. Et hanc expositionem confirmant multæ picturæ. Alio verò modo exponi possunt illa verba Luc. occurrente Simone, crucem sublata Christo, illi fuisse impositam, vt eam ferret post Iesum, siue illud, post, explicetur in ordine ad tempus, id est, postquam Christus illam portauerat, siue in ordine ad locum, id est, quod Christus antereit, sequeretur autem Simon portans crucem. Et hoc significat magis verba Euangelistarum. Angariauerunt Simonem, vt tolleret crucem eius, & imposuerunt ei crucem. Atque est communior Patrum expositio Hieronymi. Theophylacti. Euthym. Matthæi 27. & Augustini. lib. 2. de consens. Euang. cap. 10. Origin. tract. 35. in Matthæ. & Athanas. orat. de pass. & cruce Domini. Ratio verò huius facti verisimilis est, quia Christus defatigatus cruciatibus, vel deficiebat in via, & interdum cadebat, vel lentius incedebat, quam ipsi cuperent, qui vitam eius cito finire cupiebant, & ne turbatio populi oriretur, & quia erat dies festus, & post illum Sabbathum sequebatur. Fuerunt autem à Deo multa mysteria in hoc facto significata, quæ in prædictis sanctis legi possunt, & apud Gregorium libro octauo, Moral. capite vigesimo sexto.

Inquiri verò potest hoc loco (quod ad ea, quæ diximus magis explicanda, attinet) quanta fuerit crucis magnitudo. De hac re nihil dicunt sancti Antiqui. Quidam verò recentiores explicantes Euangelia referunt crucem Christi fuisse longitudinis quindecim palmorum: tantæ verò crassitudinis, vt posset pondus hominis etiam proceræ staturæ facile sustinere. Addit verò Petr. Comeft. c. 172. histor. Euang. quatuor fuisse ligna in cruce, primum rectum, quod fuit prædictæ magnitudinis, secundum transversum, de quo nihil legitur: credendum verò est fuisse alteri proportionatū, tertium fuit tabula, in qua titulus crucis scriptus fuit. Ex quo obiter colligi potest, necessarium fuisse, vt in cruce Domini super lignum transfuersum fuerit aliqua pars ligni recti eminens, in qua titulus crucis configi poterit, ita vt crucis figura talis fuerit, qualis in Ecclesia depingitur. Quod etiam significare videntur omnes Patres distinguentes quatuor crucis partes altitudinem, latitudinem, longitudinem, & profundum. Omnes enim, & præcipue Augustinus libro secundo
August.
 de

Plutarch.

Euthym.

Athanas.

Chrysof.

Luc. 23. Caietan. Ioan. 19.

Hierony. Theophyl. Euthym. August. Orig. Athanas.

Greg.

Dubium 4

Petr. Come.

August. de

SECTIO III.

An vere Christus Dominus fuerit crucifixus.

Non defuerunt hæretici, qui negarent Christum Dominum fuisse in Cruce positum: sed Simonem Cyrenensem, qui conductus fuit ut crucem ferret, fuisse etiam Christi loco cruci affixum. Ita sensit Basilides, ut referunt Irenæus libr. 1. contr. hæref. cap. 23. Tertull. lib. de præscript. Hæreticor. cap. 46. Euseb. lib. 4. Histor. c. 8. Epiphani. hæref. 2. August. hæref. 4. qui nullum referunt huius hæresis fundamentum. Potest tamen afferri illud Deuteronom. 21. *Maledictus omnis qui pendet in ligno*, si ergo Christus in eo pependisset: eum hæc maledictio comprehendisset, quod absurdissimum est dictum. Alij verò hæretici dixerunt quidem Christum positum fuisse in cruce: negarunt tamen fuisse clavis affixum, sed funibus, aut alio modo ligatum. Hunc errorem tribuunt aliqui Anabaptistis. Sed ego non reperio apud Præteolum, vel alium, qui hæresum catalogum conscripserunt: refert autem Præteolus quendam Ioannem Vestphalum hæreticum in quadam concione de passione dixisse. *Quis scit, an funiculis eum alligauerunt cruci? Fundamentum horum hæreticorum esse potuit, quia apud Hebræos erat mos suspendendi homines in cruce, non tamen clavis affigendi, ut patet ex Deut. 21.*

Dicendum verò est primo, Christum Dominum in cruce fuisse positum, ac supplicio affectum: est de fide, quæ primo constat ex historia Euangelica, & ex Paulo ad Philipp. 2. dicente. *Factus obediens usque ad iur. mortem; mortem autem crucis.* & 1. Corinth. 1. *Prædicamus Christum, & hunc crucifixum:* Et plura afferemus in secunda conclusione. Est enim in nouo Testamento frequentissima hæc veritas. Secundo, probari potest ex veteri testamento, in quo multis oculis prædicta fuit hæc veritas, Deuterom. 28. *Eris vita tua pendens ante te*, quod de hoc mysterio interpretatur Leo Pap. serm. 8. de Passione; August. 16. con. Faust. ca. 22. & 22. Iren. lib. 5. cap. 18. Lactan. libr. 4. de vera sapientia, cap. 18. Tertull. libr. cont. Iudæos, cap. 11. & 12. qui legit. *Eris vita tua pendens in ligno ante oculos tuos, & Cyprian. lib. 2. ad Quirinum cap. 20. Præterea Psal. 95. Dauid prædixerat, Dicite in gentibus, quia Dominus regnauit à ligno.* Quanquam enim neque in vulgata editione habeatur particula illa, *à ligno*, neque in Hebræis codicibus, tamen olim fuisse particulam eam in Hebræo, & malitia Iudæorum expunctam, contendit Iustinus Martyr dial. cont. Triphonem, & ita refert hunc locum Terul. cont. Iudæos cap. 10. & 12. Cyprian. & Leo Pap. serm. 4. de Passione. Cyprian. lib. de monte Syna, & Syon, Augustin. & Arnob. in illum locum, & Ambros. 1. Corinth. 15. Ac denique magno argumento est, quod septuaginta interpretes ita vertent, quanquam Genebr. existimat, particulam illam additam esse ab ipsis interpretibus spiritu prophetico, ad explicandum modum singularem, quo Dominus regnaturus erat, & tempus, ex quo regni possessionem erat obtenturus, scilicet ex quo mortuus est in ligno. Sed verius existimo, (quod etiam viri docti censent, ut notauit Pamelius super Tertullianum) hanc esse genuinam lectionem illius loci, quæ Ecclesia videtur recepisse in illo hymno. *Impleta sunt, quæ concinit Dauid fidelis carmine, dicens in nationibus, prænuuntia regnauit à ligno Deus.* Præterea hoc idem mysterium indicatum est à Ierem. cap. 11. *Mittamus lignum in panem eius*, id est crucem in corpus eius, quod est panis vita, ut exponit Tertullian. libr. 3. cont. Marcion. cap. 39. & libro. 4. capit. 40. & Iustinus prædicto dialog. & Lact. lib. 4. cap. 18. & Cyprian. lib. 2. cont. Iud. c. 15. & Rufin. 20. & Rufinus in expositione Symboli, & indicant Hieronymus, & Origenes in Ieremiam. Denique in

de doctrin. Christian. cap. 41. distinguentes has quatuor crucis partes, altitudinem appellat superiorem partem crucis, quæ est super lignum transfuersum. Verum est tamen, argumentum illud ex titulo crucis desumptum non satis ostendere, figuram crucis per se habuisse hanc superiorem partem. Vnde aliqui existimant tantum fuisse instar figuræ literæ T. quæ erat signum salutis, & liberationis à percussione Angeli, Ezechielis 9. & apud Ægyptios dicitur vitam significasse (ut Rufinus refert lib. 2. Histor. c. 29. & lib. 5. c. 17.) Ad assignandum autem titulum poterat aliquod frustum ligni superaddi, & cruci assignari. Sed quanquam hoc ita fit, & res sit incerta, non tamen videtur sine maiori fundamento recedendum à communi existimatione fidelium, videtur enim orta ex antiqua traditione, quæ in imaginibus etiam conseruatur. Et videtur quoque hæc figura magis accommodata homini crucifixo, qui corpore similem figuram refert. Denique sæpe homines in uerso ordine crucifigebantur (ut de Sancto Petro communis habet traditio) & tunc necesse erat crucem habere supra lignum transfuersum, partem aliquam, quæ terræ insingeretur. Quartum lignum crucis dicitur fuisse stipes defossus in rupe, in quo infixata erat Crux. Sed de hoc ligno maior mihi est dubitatio, quia non video, cur non fuerit facilis, & firmius ipsum lignum crucis in terra, seu rupe defigi. Quidquid tamen sit, certum est, quando Christus Crucem portabat, solum constasse ex duobus lignis recto scilicet, & transfuerso.

Ruffin.

Figura crucis Christi qualis.

Dubium 2.

Responsio.

Bonau.

Brigit.

Christo crucem gestanti occurrisse matrem in via verisimile est.

Luc. 23.

Leo Pap.

Tandem potest inquiri, an verum sit, quod à multis affirmari solet: Beatam Virginem occurrisse Christo Domino in via Crucem portanti. Respondetur hoc in Scriptura non contineri: neque ab antiquis Patribus tradi: non tamen esse reiiciendum. Id enim affirmant sanctus Bonauen. in lib. meditat. vitæ Christi, cap. 77. & sancta Brigitta libr. 1. reuelat. ca. 10. ubi dicit Beatam Virginem præsertim affuisse, quando Christus flagellatus est, & quando portauit crucem, & quando fuit cruci affixus, cumque hoc postremum ex Euangelio constat, ex eo potest id de quo agimus, probabiliter colligi. Quia tumor passionis Christi per Ioannem, vel alios potuit ad Virginem perferri statim ac comprehensus est. Vnde verisimile est multo ante, quam damnatus esset ad mortem, Virginem exiisse domo, ut eum videret, vehementi enim amore, & dolore angebatur, non ergo fuit difficile, ut audita sententiâ mortis statim ad locum supplicij properaret, & in via vel illi occurreret, vel expectarit ut eum conspiceret. Cauendum est tamen, ne quis existimet Beatam Virginem fuisse inter mulieres illas, quæ Christum flebant, ad quas ipse dixit. *Nolite flere super me. Illæ enim* (ut notat Leo Papa serm. 10. de Passione) *solum mouebantur quodam humano affectu, quo solet infirmus moueri: quem non reprehendit Christus, nam licet supernaturalis non esset: erat tamen pius, sed reprehendit earum existimationem. Putabant enim eum coactum pati ut imbecillum, & qui se tueri non posset, & causam mortis non intelligebant, nec peccatum eorum qui eum occidebant, & ideo illis dixit Christus. Nolite flere super me: sed super filios vestros: hæc autem existimatio in Beatam Virginem cadere non poterat. Et quamuis summe doleret, ac fletet: tamen exterius nullum signum vociferationis, aut perturbationis edidisse, sed summa modestia, ac constantia dolorem hunc vehementissimum tulisse, putandum est. Vnde quod supra Bonauen. dicit, Beatam Virginem factam esse semimortuam præ angustia, pie interpretandum est, sicut infra dicemus, agentes de crucifixione.*

Deut. 33.
Iustin.

hunc etiam sensum à prædictis Patribus exponitur illud Deuter. 33. vbi Moyses benedicens Ioseph, ait: *Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius, & cornua Rhinoceros in manibus eius, in illis ventilabit gentes vsque ad terminos eius.* De quo testimonio videri potest Iustinus dicto dialogo: & optime Tertullian. lib. contra Iudæos cap. 10. vbi dicit cornua Rhinoceros præferre figuram crucis. Vnde de eodem mysterio recte intelligitur illud Achab. 3. *Cornua in manibus eius, ibi abscondita est fortitudo eius.* Quem locum de eodem mysterio exponunt Hieronym. ibi, & Cypria. dicto libro contra Iudæos cap. 21. Augustin. 18. de ciuitat. cap. 32. & Euseb. lib. 6. de demonstrat. capit. 15. Et ad hoc videtur alludere Paul. 1. ad Corinth. 1. dicens: *Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.* Nam in cruce Christi, quæ hominibus infirma videtur, eius maxima fortitudo reletur. Rationes ad probandam hanc conclusionem petendæ sunt ex dictis supra in commentario, art. 4. vbi exposuimus, quid mouerit Iudæos, vt Christum supplicio crucis afficerent: quid verò Deum, & Christum, vt tantam ignominiam sustinere voluerit.

Tertul.

Achab 3.

Hieron.
Cyprian.
Augustin.
Euseb.
1. Cor. 1.

Gal. 3.

August.

Hieronym.

Epiphani.

Sapient. 14

Hieronym.

Christus in cruce clauis affixus.

Act. 2. & 4.

1. Corinth. 1.

Quocirca nihil huic veritati repugnat locus ille Deut. 21. Primo, quia vt Paul. ait ad Gala. 3. tanta fuit Christi charitas, vt, nos redemerit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Vnde Augustin. lib. 14. contra Faust. cap. 2. & 12. refellens Faustis hæresim, qui propter hunc locum libros Moysis reiciebat, sic inquit: *Auferit Christus de maledicto maledictum, quomodo de morte mortem, & de peccato peccatum.* In Christo ergo nihil aliud est illa maledictio, quam mors, vel pœna peccati non proprii, sed nostri. Et eandem repositionem habet idem August. contra Adimantum Manichæum cap. 21. Secundo addendum est ex Hieronym. ad Galat. 3. & Tertullian. lib. contra Iudæos cap. 31. literalem sensum illius loci Deut. 21. esse, maledictionem illam ferri in eum, qui propter merita delictorum suorum suspēditur in ligno, quia non pati pœnam, sed esse dignum pœna inuisum est Deo, & eandem expositionem amplectitur Epiph. hæres. 66. & colligi potest ex ipso contextu, sic enim incipit: *Quando peccauerit homo, quod morte plēndum est, &c.* Idem recte confirmat Hieronym. Nam si Mardocheus iniuste suspēderetur in ligno, in quo iuste fuit suspensus Aman, aut si tres pueri apud Danialem cruci affigerentur, quia non adorabant idola, nullo modo ad eos pertinisset hæc maledictio. Iuxta hanc ergo expositionem non est Christus cōprehensus sub hoc maledicto legis, quin potius de ligno, in quo ipse fuit suspensus, scriptum est, *Benedictum lignum, per quod fit iustitia.* Sapientia 14. Tamen sicut Christus, quamuis non assumpserit carnem peccati, quia assumpsit similitudinem eius, dicitur interdum ab Apostolo factus pro nobis peccatum, ita quamuis non assumpserit id quod maledictione dignum est, in ijs qui iuste suspēduntur in ligno, dicitur tamen ab Apostolo factus pro nobis maledictum, & hæc est mens Augustini citatis locis. Non omitam vltimo animaduertere, quod Hieronym. supra refert, se fuisse doctum à quodam Hebræo, posse illum locum Deuteronom. ita legi. *Non permanebit cadaver eius in ligno, quia contumeliose Deus suspensus est.* Iuxta quam lectionem sensus erit, quia Deus contumeliose suspēdendus est in ligno, in eius honorem lege præscriptum sit, vt corpora crucifixorum non maneant in ligno: sed sepultura tradantur.

Dico secundo, Christus Dominus fuit in cruce clauis affixus. Est de fide, expresse enim habetur sæpe in Euangelio. Nam vox *crucifixionis*, hoc proprie significat, ea autem vtuntur Euangelistæ, & Petrus predicamus Christum, & hunc crucifixum. Denique, ne possint hæretici improprie interpretari crucifixionem pro suspensione, vel adhesionem in ligno, est e-

uidens locus Ioan. 20. vbi dixit Thomas, *Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, non credam.* Cui postea dixit Christus: *Inser digitum tuum huc, & vide manus meas.* Præterea prædicta erat hæc veritas Zacharia c. 12. *Afficiens ad me, quem confixerunt.* Quem locum de hoc mysterio exposuit Ioan. c. 19. & latè tractant expositores ibi, & Euseb. lib. 8. de Demonstrat. c. 4. August. 1. de Trinit. c. 13. & 20. de Ciuit. ca. 30. Et rursus apud eundem prophetam c. 13. dicitur, *Quid sunt plagæ iste in medio manuum tuarum?* Et dicit, *His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me.* Quæ verba Ecclesia intelligit de plagis Christi, & est satis consentanea expositio, vt rectè profequitur Franciscus Ribera in eum locum. Denique est aperta propheta Psal. 21. *Foderunt manus meas, & pedes meos.* Nam licet Hebræi contendant, non esse ita legendum: sed *Sicut leo manus meas, & pedes meos*, supple, *lacerauerunt*: tamen illa lectio noua est, ab inimicis Christi excogitata ex similitudine quadam literarum: cæterum septuaginta Interpretes verterunt, vt vulgata habet lectio, & Hieronymus sequens Hebraicam veritatem eodem modo transtulit, *Fixerunt manus meas, & pedes meos*, neque vnquam meminim alterius lectionis, quod argumentum est, eius tempestate non fuisse confictam Rursus ex Ecclesiastica historia constat hæc veritas. Nam Helena Constantini mater, simul cum cruce claus inuenit, quibus Christus Dominus crucifixus fuit, vt refert Theodoret. libro 1. Histor. Ecclesiast. cap. 18. Nicephor. lib. 8. cap. 29. Sozomenus, lib. 7. cap. 1. Socrates lib. 1. cap. 17. Rufinus lib. 1. cap. 18. & Ambros. in oration. de obitu Theodosij.

Denique vt fundamento contrariæ hæresis respondeamus. Primum, non fuit omnino præter consuetudinem Iudæorum, eos, quos Cruce puniebant clauis affigere, legitimis enim 2. Reg. cap. 21. septem filios Saul fuisse crucifixos, nam licet lex non præscriberet talem modum pœnæ: non tamen prohibebat. Deinde (quidquid sit de lege Iudæorum) constat tamen Romanos vfos esse hoc genere supplicij, de quo multa legi possunt apud Couarru. lib. 4. variarum resol. cap. 5. Christus autem non est punitus à Iudæis, sed à Romanis: vnde multa in illo gesta sunt quæ lege veteri non erant præscripta. Latius enim eius apertum est, & nisi inuentus esset mortuus, cura essent illi cōfracta. Et ex his etiam colligi potest ratio, ob quam Christus est hoc supplicio affectus. Nā ex parte Gentilium fuit eorum consuetudo: ex parte Iudæorum odium in Christum: ex parte verò Christi fuit voluntas sustinendi maximum dolorem, qui in his clauorum vulneribus sentitur, vt in superieob. explicatum est.

Duo verò super sunt hic explicanda. Primum est, an Christus fuerit Cruci affixus in terra, vel in aere, id est, vtrum priusquam erecta fuerit Crux, & defossa in terram, Christus in ea fuerit affixus: an verò è contrario, prius fuerit erecta, deinde Christus in ea sit appensus. Quædam dicunt factum esse priori modo, & referunt, in locis sanctis demonstrari nunc locum crucifixionis distantem à loco, in quo Crux infixæ est terræ per aliquot passus. Et videtur hic modus esse facilius: tum ad crucifigendum Christum: tum ad amplius eum torquendum. Vnde multi meditantur vehementer fuisse extensum corpus Christi, vt manus, & pedes eius foramina in cruce facta possent attingere. Quo sensu exponunt Hieronym. Augustin. & Euthym. illud Psal. 21. *Dinumerauerunt omnia ossa mea, & illud, Dispersa sunt omnia ossa mea, id est quasi ex locis suis euulsa, atque ita distenta, vt dinumerari possent: hoc autem non poterat tam facile fieri in aere, sicut iacente cruce super terram. Alij nihilominus dicunt prius fuisse crucem erectam, & postea eleuatam Christum, vt in ea crucifigeretur. Et hoc docet Bonaventura, Bonau. in lib.*

Ioan. 20.

Zach. 12. & 13.

Ioan. 19.

Euseb. lib. 8.

August. 1. de Trinit. c. 13. & 20. de Ciuit. ca. 30.

Franc. Rib. Psal. 21.

Hieron.

Theodoret. lib. 1.

Nicephor. lib. 8. cap. 29.

Sozom. lib. 7. cap. 1.

Socrates lib. 1. cap. 17.

Rufinus lib. 1. cap. 18.

Ambros. in oration. de obitu Theodosij.

1. Reg. 21.

Couarru. lib. 4. variarum resol. cap. 5.

Dubium

Responsio

Hieron. August.

Euseb. lib. 8.

Psal. 21.

Bonaventura, Bonau. in lib.

Ludolphus.
Ambrosius.
Cyprianus.
Gregorius.
Gen. 49.

in libr. meditat. vitæ Christi cap. 78. & Ludolphus 2. part. vitæ Christi cap. 73. & lib. reuelationum S. Brigittæ cap. 10. vbi etiam scribitur, postquam altera manus confixa fuit cruci, fune attractam esse alterâ, donec pertingeret ad foramen in alia crucis parte factum. Et huic sententiæ videtur fauere sancti, qui de crucifixione Christi per modum ascensus loquuntur, vt Ambrosius lib. 10. in Lucam cap. *Qualis Christus crucem ascenderit*, quod sic incipit: *Refertur igitur sic considerare qualis ascendat, &c.* & Cyprianus ser. de passione Domini. *Ascendisti Domine palmam, quia illud crucis tua lignum portendebat triumphum de diabolo*, & Greg. Cant. 7. ita explicat, illud, *Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius, quia in cruce suspensus fructum vite apprehendit*, iuxta illud Gen. 49. *Ad predam sili mi ascendisti*. Sed hæc facile possunt ad vtrumque dicendi modum accommodari, & ideo vtrumque potest quilibet pie meditari, nam quomodo re ipsa factum sit, incertum est.

Dubium 2.

Secundo quæri potest, quot clavis fuerit Christus affixus. Nam cum certum sit non fuisse pauciores tribus, nec plures quatuor, non satis constat, an fuerint tres, vel quatuor. Multi enim censent fuisse tantum tres, quod sentiunt Bonau. & Ludolphus Carthusian. locis antea citatis, & nonnulli recentiores, videturque esse communis sensus populi Christiani, frequens pictura Christi crucifixi. Ratio vero adiungi potest, vel quia hic numerus clauorum sufficit, vel quia maiorem cruciatum, & dolorem affert, quia si tantum fuerunt tres clavi, oportuerit vtrumque pedem alterum superpositum alteri, vno clauo confingi, quare necesse fuit huiusmodi clauum longiorem, & crassiorē esse, ac proinde magis, magisque terebrare pedes. Propter quam rationem videtur in hanc sententiam inclinare Abulens. Parad. 3. cap. 10. Eamque nonnulli confirmare nituntur ex citatis historijs de inuentione clauorum, sed nihil ex eis effici potest, quia nihil dicitur de numero clauorum, & Ambrosius & alij tantum duorum mentionem faciunt quorum alterum in frano equi, alterum in clypeo Constantini Helena ponendus curauit. Aliorum vero opinio est, eos clauos fuisse quatuor, ita sentit Greg. Turon. lib. 1. de gloria martyrum cap. 6. vbi dicit in stipite crucis fuisse tabulam, in qua pedes Christi singulis clavis infixi fuerunt. Et huic sententiæ videtur fauere Cyprian. serm. de passione, dicens *Clavis sacros pedes terebrantibus*, atque eadem sententia habetur i. libr. reuelat. S. Brigittæ ca. 10. & illi fauent aliquæ antiquæ imagines, in quibus cernitur Christus hoc modo crucifixus. Et potest etiam afferri coniectura: tum quia difficile erat vtrumque pedem vno clauo perforari, & præsertim, quia erat vehemens periculum, ne aliquod os confringeretur: cum tamen certum sit nullum os corporis Christi fuisse confectum, in hac re nihil certi statui posse existimo.

Bonauent.
Ludolph.
Carthus.

Quot clavis
cruci Christi
fuit affixus.

Abulens.

Ambrosius.

Greg. Tur.

Cyprianus.

SECTIO IIII.

Virum Christus omnino nudus, & spineis coronatus fuerit crucifixus.

Explicato mysterio crucifixionis Christi, sequitur, vt de circumstantijs eius dicamus. Incipimus autem ab ijs, quæ propinquiores videtur Christi corpori, hæc verò tantum duæ sunt, quæ in titulo proposito attinguntur.

Circa priorem ergo partem de Christi nuditate. Vnum videtur certum, scilicet, Christum Dominum fuisse nudatum omnibus vestibus, quibus induebatur. Nam Euangelium dicit, milites diuisisse sibi vestimenta Christi, & super tunicam, quæ interior subucula fuisse existimatur, misisse fortem. In dubium ergo reuocatur, an nudus omnino fuerit crucifixus, vel aliquod velum ei sit datum, quo verenda tege-

Arentur. Quidam enim hoc posterius sentiunt, ac pie meditantur, quod legitur in dicto libro reuelat. S. Brigittæ, vbi Beata Virgo sic loquens introducitur. *Stante filio meo, sicut natus erat, nudo corpore, vnus tunc accurrens apportauit sibi velamen, quo ipse exultans intime velabat verenda sua.* Iuxta quæ verba Christus prius tectus fuit, quam crucifigeretur, vel in altum eleuaretur. Et confirmari potest, quia Christus tantum ea passus est, quæ ipse decreuit, ac voluit, ergo cum in hac nuditate videatur esse quædam indecentia valde repugnans honestati, verisimile est Christum ita decreuisse passionem suam, ac mouisse voluntates eorum qui astabant, vt huiusmodi nuditatem adeo verecundam pati minime coactus sit. Denique propter hanc naturalem honestatem omnes crucifixi imagines hoc modo depinguntur, ergo verisimile est propter eandem causam effectisse Deum, vt in ipsa re representata eadem honestas seruaretur.

Nihilominus communior sententia sanctorum Patrum est, Christum omnino nudum, absque aliquius partis velamine, crucem ascendisse. Ita Ambrosius lib. 10. in Lucam, vbi sic inquit. *Refertur considerare qualis ascendat, nudum video. Talis ascendit, quales nos auctore Deo natura formauit, qualis in paradiso homo primus habitauerat, & alio ad paradysum homo secundus intravit.* Idem significat Athanasius orat. de passione & cruce Domini dicens. *Exuebat vestimenta sua: dicebat enim, cum homines introduceret in paradysum, exuere tunicas, quas Adam accepit, cum de paradiso eijceretur.* Atque eandem sententiam amplectuntur Bonauent. & Ludolphus locis citatis. Coniectura etiam adiungi potest, primo, quia Christus, cum alligatus fuit columnæ, vt flagellaretur, omnium sententia omnino nudus fuit, ergo non recusauit pro hominibus affici hoc dedecore, & dolore, atque tristitia ex huiusmodi pudore ort. Præterea (si ratione humana utamur) non est verisimile hostes ipsos Christi habuisse curam tegendi illum: quis etiam ex iis qui astabant, ausus esset illi subuenire, aut hanc beneuolentiam in eum ostendere? quinimo, etiam si aliquis, vt Beata Virgo, Magdalena, & Ioannes hoc cauderet, non fuisse permittus ab eis, qui omnem iniuriam, & indignitatem Christo vehementer optabant. Si autem diuinæ prouidentie rationem spectemus, nihil absurdi est, quod Christus nuditate sua nostram nuditatem aperire voluerit, omniumque temporalium rerum abiectionem perfectam docuerit. Item hoc signo manifestauit, fuisse à Patre relictum voluntati, & arbitrio Iudæorum. Denique in huius rei confirmationem afferri potest, hanc Christi nuditatem figuratam esse in Noe Genes. 9. qui, cum vineam plantasset, inebriatus vino illius, omnino nudatus est. Quod de Christo eleganter explicant Augustinus 16. de Ciuitate cap. 2. & lib. 12. contra Faust. ca. 263 & Cyprianus. epistol. 63. Rupertus, & Eucher. in Genes. In re igitur incerta, hæc sententia posterior probabilior videtur.

Circa posteriorem partem prima sententia est, Christum non fuisse crucifixum cum spinea corona, quia quando nudatus est chlamyde coccinea, & propriis iterum indutus vestibus ad portandam crucem, deposuit cetera insignia regia, quamuis ludicra, ergo verisimile est etiam tum ablaram illi fuisse coronam. Ita colligit Euthym. cap. 67. in Matthi. Sed hæc opinio nullam affert probabilem coniecturam, & ideo probabilior est altera sententia, quæ affirmat Christum ductum esse ad patibulum cum spinea corona, & cum eadem esse Cruci affixum. Ita docuit Orig. tract. 35. in Matthi. qui melius quam Euthym. ita colligit ex verbis Matt. *De chlamyde scriptum est, quoniam denuo spoliauerunt eum chlamyde coccineam, de corona autem spinea nihil tale Euangelista scripserunt, propterea quod, & nos quæretæ voluerunt exitum rei de corona semel imposita, & nunquam detrahta.* Et eandem

Christum omnino nudum, absque aliquius partis velamine, crucem ascendisse.

Athanasius Bonauent.

Gen. 9.

Augustinus Cyprianus. Rupertus. Eucherius.

Euthymius.

Christus spineæ coronæ affigitur. Origenes.